

**HALDUN TANER ÖYKÜLERİNİN TEMEL DİL BECERİLERİ
BAĞLAMINDA B1 DÜZEYİNE İLİŞKİN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUHARREM HARMANDAR

**MERSİN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ BİLİM DALI**

**MERSİN
TEMMUZ - 2020**

**HALDUN TANER ÖYKÜLERİNİN TEMEL DİL BECERİLERİ
BAĞLAMINDA B1 DÜZEYİNE İLİŞKİN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUHARREM HARMANDAR

**MERSİN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ BİLİM DALI**

**Danışman
PROF. DR. FAİK KANATLI**

**MERSİN
TEMMUZ - 2020**

ETİK BEYAN

Mersin Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliğinde belirtilen kurallara uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında,

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlâk kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak kullandığımı,
- Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- Bu tezin herhangi bir bölümünü Mersin Üniversitesi veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı,
- Tezin tüm telif haklarını Mersin Üniversitesi'ne devrettiğimi

beyan ederim.

ETHIC DECLARATION

This thesis is prepared in accordance with the rules specified in Mersin University Graduate Education Regulation and I declare to comply with the following conditions:

- I have obtained all the information and the documents of the thesis in accordance with the academic rules.
- I presented all the visual, auditory and written informations and results in accordance with scientific ethics.
- I refer in accordance with the norms of scientific works about the case of exploitation of others' works.
- I used all of the referred works as the references.
- I did not do any tampering in the used data.
- I did not present any part of this thesis as an another thesis at Mersin University or another university.
- I transfer all copyrights of this thesis to the Mersin University.

28 Temmuz 2020 / 28 July 2020

İmza / Signature

MUHARREM HARMANDAR

ÖZET
HALDUN TANER ÖYKÜLERİNİN TEMEL DİL BECERİLERİ BAĞLAMINDA B1
DÜZEYİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metinlerin kullanımı dil-kültür öğelerini daha net ve açık bir biçimde yansıtmak için gereklidir. Metinlerde bulunan kalıp ifadeler ve söz zenginlikleri kültür aktarımına hizmet eder. Bu bağlamda yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde içeriği zengin metinlerin kullanılması öngörülür. Dil-kültür aktarımının daha etkili yapılması için bu metinlerin düzeye uygun sadeleştirilmesine ihtiyaç duyulur.

Bu çalışmanın amacı Haldun Taner'in öykülerini B1 düzeyine göre sadeleştirmek, bu metinleri kültür-dil bağlamında değerlendirmek ve B1 seviyesindeki öğrenciler için etkinlik önerileri hazırlamaktır. Bu amaçla çalışmada Haldun Taner'in belirlenen altı öyküsü B1 düzeyinin yapısal özellikleri göz önünde bulundurularak sadeleştirilmiştir. Sadeleştirilen bu öykülerde yer alan kalıp sözler, ikilemeler, deyim ve atasözleri betimlenmiştir. Ardından her öykü için B1 düzeyinde kullanılacak okuma, dinleme, konuşma ve yazma etkinlikleri tartışmaya sunulmuştur. Araştırmanın metin ve kültür odaklı yabancı dil olarak Türkçe öğretimine katkı sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Haldun Taner, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, Dil Becerileri, Metin, Metin Sadeleştirme, B1 Düzeyi

Danışman: Prof. Dr. Faik KANATLI, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yabancı dil olarak Türkçe Öğretimi, Mersin.

ABSTRACT
EVALUATION OF HALDUN TANER STORIES RELATED TO LEVEL B1 IN THE
CONTEXT OF BASIC LANGUAGE SKILLS

The use of texts in teaching Turkish as a foreign language is necessary to reflect the language-culture elements more clearly and clearly. The pattern expressions and word richness in the texts serve the culture transfer. In this context, it is envisaged to use texts with rich content in teaching Turkish as a foreign language. In order to make language-culture transfer more effective, these texts need to be simplified according to the level.

The aim of this study is to simplify the stories of Haldun Taner according to the B1 level, to evaluate these texts in the context of culture and language and to prepare activity suggestions for students at B1 level. For this purpose, the six stories of Haldun Taner identified were simplified by taking into account the structural features of the B1 level. The phrases, dilemmas, idioms and proverbs in these simplified stories are described. Then, reading, listening, speaking and writing activities that can be used at B1 level for each story are presented to the discussion. It is thought that the research will contribute to teaching Turkish as a foreign language focused on text and culture.

Keywords: Haldun Taner, Teaching Turkish as a Foreign Language, Language Skills, Text, Text Simplification, B1 Level

Advisor: Prof. Dr. Faik KANATLI, Mersin University, Institute of Educational Sciences, Teaching Turkish as a foreign language, Mersin.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada başlangıç sürecinden sonuna kadar adını anamayacağım birçok kişiye teşekkürü borç bilirim. Süreci boyunca çalışmaya katkı sunan şu isimlere muhakkak değinilmesi gerekir; öncelikle, danışmanım olan Türkçe Eğitime değer katan Prof. Dr. Faik Kanatlı'ya; çalışmalarım ve öğrenim hayatım boyunca yanımda olduğu için, her anlamda beni desteklediğinden dolayı teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca her alandaki gelişimime katkı sunan tüm bölüm hocalarıma ve düşünceleriyle attığım her adıma iz bırakan diğer değerli hocalarıma; Prof. Dr. Namık Kemal Şahbaz'a, Dr. Öğretim Üyesi Oğuz Ergene'ye teşekkürlerimi borç bilirim.

Hayatımda yer edinen ve eğitim sürecime katkı sağlayan değerli bilim insanı, Dr. Öğretim Üyesi Halil Erdem Çocuk'a; tezimin şekillenme aşamasında yardımcı olan Öğretim Görevlisi Yunus Emre Çekici'ye şükranlarımı sunarım.

Tüm bu süreçlerde beni destekleyen ailemi ve arkadaşlarımı şükranla anmak isterim...

Muharrem HARMANDAR / MERSİN, 2020

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇ KAPAK	
ONAY	
ETİK BEYAN	
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
EKLER	vi
TABLOLAR DİZİNİ	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	viii
KISALTMALAR VE SİMGELER	ix
1.GİRİŞ	1
1.1.Araştırmanın Amacı ve Problem Durumları	3
1.2.Araştırmanın Önemi	5
1.3.Sınırlılıklar	6
1.4.Varsayımlar	6
2.KURAMSAL ÇERÇEVE VE ALANYAZIN	7
2.1. Metin Kavramı ve Metinsellik Ölçütleri	7
2.2. Yazınsal ve Öyküleyici Metin	9
2.3. Metin Sadeleştirme	10
2.4. Metindeki Kültürel Öğeler	11
2.5. YTÖ' DE Sadeleştirilmiş Metin Çalışmaları/ Kaynak Araştırmaları	12
2.6. Dil Becerileri ve Dil Öğretimi	15
2.6.1. Dinleme ve YTÖ'de Dinleme Becerisi	15
2.6.2. Konuşma ve YTÖ'de Konuşma Becerisi	17
2.6.3.Okuma ve YTÖ'de Okuma Becerisi	19
2.6.4.Yazma ve YTÖ'de Yazma Becerisi	21
2.6.4.1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Yazma Becerisinin Aşamaları	22
2.6.5. Dil Bilgisi Öğretimi	25
2.7.Haldun Taner Hayatı ve Öykücülüğü	25
2.8. Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni	27
2.8.1. AODÇ' de Kendini Değerlendirme Kılavuzu B1 Seviyesi	28
2.8.2. AODÇ' YE Göre Bağımsız Dil Kullanımı B1 Seviyesi	29
2.9. Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı B1 Düzey Kazanımları	30
3.YÖNTEM	34
3.1.Araştırmanın Modeli	34
3.2. Veri Toplama Araçları	34
3.3. Veri Analizi	34
3.4.Araştırma Süreci	35
4. BULGULAR VE DEĞERLENDİRMELER	36
4.1. Birinci Probleme İlişkin Bulgular	36
4.1.1. "Sahibi Seyf-ü Kalem" Hikâyesinin Kültür-Dil Bağlamında Değerlendirilmesi	36
4.1.2. "Sahibi Seyf-ü Kalem" Hikâyesinin B1 Düzeyinde Sadeleştirme Görünümleri	39
4.1.3. "Sahibi Seyf-ü Kalem" Adlı Hikâyeye Yönelik B1 Düzeyi Etkinlik Önerileri	41
4.1.3.1. Öyküye Yönelik Dinleme Etkinliği Önerileri	41
4.1.3.2. Öyküye Yönelik Konuşma Etkinliği Önerileri	42
4.1.3.3. Öyküye yönelik Okuma Etkinliği Önerileri	43
4.1.3.4. Öyküye yönelik Yazma Etkinliği Önerileri	45

4.2. İkinci Probleme İlişkin Bulgular	47
4.2.1. “Bir Motorda Dört Kişi” Hikâyesinin Kültür-Dil Bağlamında Değerlendirilmesi	47
4.2.2. “Bir Motorda Dört Kişi” Hikâyesinin B1 Düzeyinde Sadeleştirme Görünümleri	48
4.2.3. “Bir Motorda Dört Kişi” Adlı Hikâyeye Yönelik B1 Düzeyi Etkinlik Önerileri	50
4.2.3.1. Öyküye Yönelik Dinleme Etkinliği Önerileri	50
4.2.3.2. Öyküye Yönelik Konuşma Etkinliği Önerileri	51
4.2.3.3. Öyküye yönelik Okuma Etkinliği Önerileri	52
4.2.3.4. Öyküye yönelik Yazma Etkinliği Önerileri	54
4.3. Üçüncü Probleme İlişkin Bulgular	55
4.3.1. “Konçinalar” Hikâyesinin Kültür-Dil Bağlamında Değerlendirilmesi	55
4.3.2. “Konçinalar” Hikâyesinin B1 Düzeyinde Sadeleştirme Görünümleri	58
4.3.3. “Konçinalar” Adlı Hikâyeye Yönelik B1 Düzeyi Etkinlik Önerileri	59
4.3.3.1. Öyküye Yönelik Dinleme Etkinliği Önerileri	59
4.3.3.2. Öyküye Yönelik Konuşma Etkinliği Önerileri	60
4.3.3.3. Öyküye yönelik Okuma Etkinliği Önerileri	61
4.3.3.4. Öyküye yönelik Yazma Etkinliği Önerileri	62
4.4. Dördüncü Probleme İlişkin Bulgular	63
4.4.1. “Onikiye Bir Var” Hikâyesinin Kültür-Dil Bağlamında Değerlendirilmesi	63
4.4.2. “Onikiye Bir Var” Hikâyesinin B1 Düzeyinde Sadeleştirme Görünümleri	66
4.4.3. “Onikiye Bir Var” Adlı Hikâyeye Yönelik B1 Düzeyi Etkinlik Önerileri	67
4.4.3.1. Öyküye Yönelik Dinleme Etkinliği Önerileri	67
4.4.3.2. Öyküye Yönelik Konuşma Etkinliği Önerileri	68
4.4.3.3. Öyküye yönelik Okuma Etkinliği Önerileri	69
4.4.3.4. Öyküye yönelik Yazma Etkinliği Önerileri	70
4.5. Beşinci Probleme İlişkin Bulgular	72
4.5.1 “Neden Sonra” Hikâyesinin Kültür-Dil Bağlamında Değerlendirilmesi	72
4.5.2. “Neden Sonra” Hikâyesinin B1 Düzeyinde Sadeleştirme Görünümleri	74
4.5.3. “Neden Sonra” Adlı Hikâyeye Yönelik B1 Düzeyi Etkinlik Önerileri	75
4.5.3.1. Öyküye Yönelik Dinleme Etkinliği Önerileri	75
4.5.3.2. Öyküye Yönelik Konuşma Etkinliği Önerileri	76
4.5.3.3. Öyküye yönelik Okuma Etkinliği Önerileri	77
4.5.3.4. Öyküye yönelik Yazma Etkinliği Önerileri	78
4.6. Altıncı Probleme İlişkin Bulgular	79
4.6.1. “Sancho’nun Sabah Yürüyüşü” Hikâyesinin Kültür-Dil Bağlamında Değerlendirilmesi	79
4.6.2. “Sancho’nun Sabah Yürüyüşü” Hikâyesinin B1 Düzeyinde Sadeleştirme Görünümleri	81
4.6.3. “Sancho’nun Sabah Yürüyüşü” Adlı Hikâyeye Yönelik B1 Düzeyi Etkinlik Önerileri	82
4.6.3.1. Öyküye Yönelik Dinleme Etkinliği Önerileri	82
4.6.3.2. Öyküye Yönelik Konuşma Etkinliği Önerileri	83
4.6.3.3. Öyküye yönelik Okuma Etkinliği Önerileri	84
4.6.3.4. Öyküye yönelik Yazma Etkinliği Önerileri	86
5. TARTIŞMA	87
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	89
6.1. Sonuçlar	89
6.2. Öneriler	90
KAYNAKÇA	91

EKLER:

EK 1. İstanbul Üniversitesi Yabancı dil olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitabı B1 Dil Bilgisi Konuları

EK 2. Yeni Hitit Yabancı dil olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitabı B1 Dil Bilgisi Konuları

EK 3. Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programında Varsayılan Dil Bilgisi Yapıları

EK 4. Sahibi Seyf-ü Kalem Adlı Öykünün Özgün Metni ve Sadeleştirilmiş Metni

EK 5. Bir Motorda Dört Kişi Adlı Öykünün Özgün Metni ve Sadeleştirilmiş Metni

EK 6. Konçınalar Adlı Öykünün Özgün Metni ve Sadeleştirilmiş Metni

EK 7. Onikiye Bir Var Adlı Öykünün Özgün Metni ve Sadeleştirilmiş Metni

EK 8. Neden Sonra Adlı Öykünün Özgün Metni ve Sadeleştirilmiş Metni

EK 9. Sancho'nun Sabah Yürüyüşü Adlı Öykünün Özgün Metni ve Sadeleştirilmiş Metni

TABLolar DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 4.1. “Sahibi Seyf-ü Kalem” Adlı Öyküde İkilemeler	36
Tablo 4.2. “Sahibi Seyf-ü Kalem” Adlı Öyküde Kalıp İfade Görünümleri	37
Tablo 4.3. “Sahibi Seyf-ü Kalem” Adlı Öykünün Özgün Metninde Kullanımı Zor İfadeler	38
Tablo 4.4. “Bir Motorda Dört Kişi” Adlı Öyküde İkilemeler	47
Tablo 4.5. “Bir Motorda Dört Kişi” Adlı Öyküde Bulunan Kalıp İfade Görünümleri	48
Tablo 4.6. “Konçınalar “ Adlı Öyküde Geçen Kalıp İfade Kullanımları	55
Tablo 4.7. “Konçınalar” Adlı Öyküde Geçen İfadeler	56
Tablo 4.8. “Konçınalar” Adlı Öykünün Özgün Metninde Geçen Kullanımı Zor İfadeler	57
Tablo 4.9. “Onikiye Bir Var” Adlı Öyküde Geçen Kalıp İfade Kullanımları	63
Tablo 4.10. “Onikiye Bir Var” Adlı Öyküde Geçen İkilemeler	64
Tablo 4.11. “Onikiye Bir Var” Adlı Öyküde Geçen Aile, Akrabalık Kavramları	64
Tablo 4.12. “Onikiye Bir Var” Adlı Öyküde Disiplinler Arası İfadeler	65
Tablo 4.13. “Onikiye Bir Var” Adlı Öykünün Özgün Metninde Geçen Kullanımı Zor İfadeler	65
Tablo 4.14. “Neden Sonra” Adlı Öyküde Geçen İkilemeler	72
Tablo 4.15. “Neden Sonra” Adlı Öyküde Geçen Aile, Akrabalık Kavramları	73
Tablo 4.16. “Neden Sonra” Adlı Öyküde Geçen Kalıp İfade Kullanımları	73
Tablo 4.17. “Sancho’nun Sabah Yürüyüşü” Adlı Öyküde Geçen İkilemeler	79
Tablo 4.18. “Sancho’nun Sabah Yürüyüşü” Adlı Öyküde Geçen Kalıp İfade Kullanımları	80
Tablo. 4.19. “Sancho’nun Sabah Yürüyüşü” Adlı Öykünün Özgün Metninde Geçen Kullanımı Zor İfadeler	80

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 3.1. Araştırma Süreci	35

KISALTMALAR ve SİMGELER

Kısaltma/Simge	Tanım
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
TÖMER	Türkçe Öğretim Merkezi
AODÇ	Avrupa Ortak Dil Çerçevesi
YTÖ	Yabancılara Türkçe Öğretimi
Bkz.	Bakınız
Ö.C.	Özgün Cümle
S. C.	Sadeleştirilmiş Cümle
<i>f</i>	Frekans

1. GİRİŞ

Ülkeler arasındaki sınırların giderek belirsizleştiği, hiçbir dilin birbirinden uzak kalmadığı, bütün dillerin birbiriyle etkileşime geçtiği; dilin ve kültürün birbirini etkilediği ve birbirinin gelişimine katkıda bulunduğu günümüzde; insanların etkileşime ve iletişime geçmesi de kaçınılmazdır. Bir yandan etkileşimle ortaya çıkan, diğer yandan da yeni etkileşimlere zemin hazırlayan dil, çok boyutlu bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Dilin söz konusu çok yönlülüğü ve çok işlevselliği, dil hakkında birçok tanım yapılmasına olanak tanır. Bu kapsamda, araştırmanın problem durumunu belirginleştirebilmek için öncelikle dile ilişkin bazı tanımlara yer vermek gerekmektedir.

İletişim ve etkileşimin gerçekleştiği zemin olan dili, Aksan (2015, s. 149) "düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü, çok gelişmiş bir dizge" olarak tanımlamıştır. Aksan bu tanımda dilin gelişmiş bir dizge yapısına sahip olduğuna vurgu yapar. Barın ve Güzel (2013, s. 279)'e göre ise dil, "iletişimin temelidir ve iletişim dil ile başlar." Barın ve Güzel bu tanımla dilin iletişim boyutuna vurgu yapmıştır. Türkçe üzerine yaptığı araştırmalarla herkesçe bilinen Muharrem Ergin de dilin iletişimsel boyutuna değinmektedir. "Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimai bir müessesedir" (Ergin, 1989, s. 3). Bu bağlamda dilin bir olgu olarak iletişimin temelini oluşturduğu göze çarpmaktadır. İnsanlık tarihi boyunca insanların birbirleriyle ve gelecek nesillerle iletişimini sağlayan dilin nasıl geliştiği ve geliştirildiği dilbilimsel araştırmalara da konu olmuştur. Dil-kültür ilişkisi, bu araştırmaların odağını oluşturmuştur.

Dil-iletişim ilişkisini tamamlayan diğer bir boyut dil-kültür ilişkisidir. Artık gelişen teknoloji ve imkânlar sayesinde insanlar birbirlerinin kültürlerini ve dillerini etkili bir şekilde öğrenmektedir. Dil kavramını zenginleştirmekte ve dili kültürel manada evrensel kılmakta, dil öğretimi ve buna aracı olan materyaller büyük bir rol üstlenir. Kültür kavramının ileriye taşınmasında ve birikimselleşmesinde dil önemli bir etkidir. Dil bir anlatım olanakları bütünüdür. Bu sayede dilin kültüre dair birikimler yapabileceği öngörülür. Chomsky'e göre belirli düzeydeki her dilde sınırlı sayıda kuralla sınırsız anlatım olanağı mevcuttur (Akt. Kanatlı, 2006). Bu anlatımlar, bir toplumun kültürünün ve dilinin her yönüyle öğretilmesinde önemli bir olanak sunar.

Yabancı dil öğretilme sürecinde kültür aktarımının da sağlanması için dilbilim alanında çalışmalar yapılmaktadır. Bu çerçevede dil öğrenen öğrencilerin dil yeterliliklerinin sağlanması için yapılan çalışmalar ve etkinlikler hedef dilin kültürünü yansıtır şekilde olmasını gerektirir. Bu bağlamda Aksan şunu ifade eder: "Bir toplumu ulus yapan bağların en güçlüsü, dildir.

Bireyleri ulusuna, yurduna, geçmişine sıkı sıkıya bağlar; kuşaktan kuşağa aktararak gelen dil, bireyi geçmiş ile gelecek arasındaki zincirin bir halkası durumuna getirir” (Aksan, 2015, s. 13). Aksan burada dili, geçmiş ve gelecek arasındaki bağ olarak görür. Aksan’ın ifadesinden hareketle bu bağ kültürü oluşturan temel bir öge olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla dil, insanların iletişimini sağlayan ve ortak kültürlerini oluşturan bir yapıdır. Kültür kavramına yönelik bu bağlamda şunu söylemek gerekirse toplumun toplum olabilme gerekliliğini ortaya koyan oluşumdur. Bu bağlamda Güvenç kültür için, “Toplum, insanoğlu, eğitim süreci ve kültürel değişkenlerin ve bunlar arasındaki karmaşık ilişkilerin bir işlevidir” tanımını yapmıştır. (Güvenç, 1994, s. 101). Alan yazınında kültür kavramının birçok anlamı vurgulanmaktadır. Bu anlamlar da şu şekilde ifade edilebilir: “Kültür sözcüğü dört anlamda kullanılmaktadır: Bilim alanında uygarlık; beşeri alanda eğitim sürecinin ürünü; estetik alanda güzel sanatlar ve maddi (teknolojik) ve biyolojik alanda üreme, tarım, ekin, çoğaltma ve yetiştirme” (Güvenç, 1994, s. 96). Güvenç kültürün alt anlamlarından uygarlık, eğitim ve güzel sanatlar kavramına vurgu yapmıştır. Bu bağlamda kültür, insana dair bütünsel yaşamı kapsayan yapıya sahiptir. Ayrıca kültür, dil sayesinde kendini geliştirirken dili de geliştiren bir yapıdır.

Her alanda etkili olan ve her alana toplumsal veya bireysel olarak etki eden dil beraberinde kültürle birlikte var olmuş ve kültürü de var etmiştir. Şu belirtilebilir ki; “dil, aynı zamanda her yönüyle bir ulusun kültürünün de aynasıdır; insanın ve uygarlığın en önemli belirtisi ve aracı dildir” (Aksan, 2015, s. 13). Aksan dili bir ayna olarak betimlemiş ve uygarlık kavramıyla ilişkilendirmiştir. Kültür dille yaşam alanı bulmuştur ve dil de kültürün taşıyıcısı olarak toplumsal alana katkı sağlamıştır. Türk dili de ve kültürü de bu bağlamda gelişmiş, geçmişin aynası olarak geleceği yansıttığı Türk tarihi ve dili boyunca ortadadır, kendini biriktirerek var olmaya devam etmektedir. Kültür diğer bir deyişle kısaca biriktirdiğimiz birikimleri ortaya koyan değerdir. Avrupa ortak başvuru metninde dil- kültür ilişkisi şöyle ifade edilmiştir: “Dil, sadece kültürün önemli bir parçası değil kültürel olgu ve ürünlere ulaşmanın da yoludur” (AODÇ, 2013, s. 15). Yapılan tanımlardan şu ortak noktaya varılabilir; dil kültürün taşıyıcısı ve aynasıdır, aynı zamanda kültür de dilin varoluşunu sağlamaktadır.

Dil-iletişim ve dil-kültür ilişkisi çerçevesinde Türkçe öğretimi; sadece bir sözcük aktarımı değil, geçmişten bugüne ve ayrıca geleneğe yönelik kültür aktarımıdır. Dil bu yönlü düşünüldüğünde sadece sözdizimsel ve gösterimsel olarak harfler ve cümlelerden ibaret değildir. Bunun yanında insanın, düşünselliğin, kültürelliğin, yaşantısallığın ve evrenselliğin kendisi olarak tanımlanabilir. Bu yönden konuşulan, dinlenen, okunan ve yazılan her şey dilin bir parçasını oluşturur.

Bu bağlamda dil öğretiminin sadece dil kurallarının aktarımından ibaret olmadığı anlaşılmaktadır. Dil kavramının kültür ve iletişim kavramından bağımsız ele alınması mümkün değildir. Yabancı öğrencilerin de sadece dilin kurallarını öğrenmesinin bu dili öğrendiği

anlamına geldiğini söylemek güçtür. Bu çerçevede yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımını da sağlamak için çeşitli materyallere gereksinim vardır. Bu materyallerden biri de öğrencilerin düzeylerine uygun sadeleştirilmiş yazınsal metinlerdir.

Bu bağlamdan hareketle metin odaklı yabancı dil eğitimi önem ifade etmektedir. Bu önem metinlerin dil sayesinde gerçekleşmesi ve kültür öğelerini barındırmasıdır. İfade edilen kültür öğeleri ve dilsel kalıplar metinle öğretim sayesinde somut bir biçime bürünecektir. Öğrencilerin bir dili daha iyi anlayabilmesi ve kültür öğelerini içselleştirebilmesi açısından da metin odaklı dil eğitimi ise mümkün kılınabilir. Metinlerdeki belirtilen dil-kültür öğeleri beceri temelli öğretim sayesinde ortaya konulduğu düşünülür. Bu metinler, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılması amacıyla belirli dil düzeylerine sadeleştirilmesi gerekmektedir. Böylece metni anlaşılır kılmak belirtilen ifadelerin öğrenilmesine olanak tanır.

Alan yazını incelendiğinde yabancı dil olarak Türkçe öğretim alanında kullanılmak için sadeleştirilmiş metinlerin sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Bu bağlamda alana yönelik katkı sağlamak amacıyla Haldun Taner öykülerinin üzerinde çalışılmıştır. Avrupa Dil Çerçevesinin kazanımları gözetilerek çalışılan öyküler B1 düzeyinde sadeleştirilmiştir.

Bu çalışmada altı adet öykü incelenmiştir. Bu öyküler incelendiğinde geniş bir kavram yapısına ve dil-kültür zenginliğine sahip olduğu görülür. Ayrıca daha etkili bir biçimde değerlendirilmesi açısından öykü sayısı fazla tutulmuştur. Metinlerden hareketle hazırlanan etkinlikler ise dört temel dil becerileri bağlamında öneri şeklinde sunulmuştur. Dört temel beceri, öğrencilerin eleştirel düşünmesini, yaratıcı düşünmesi, problemleri anlama ve problemlere çözüm bulmasını sağlayabilir.

1.1. Araştırmanın Amacı ve Problem Durumları

Bu çalışmanın amacı; Haldun Taner öykülerinin yabancı dil olarak Türkçe öğretim bağlamında B1 düzeyine göre sadeleştirilmesi, dil kültür ilişkisi bağlamında değerlendirilmesi ve beceri odaklı dil öğretimine yönelik etkinlik önerilerinin hazırlanmasıdır. Amaca yönelik temel problem durumları şu şekildedir: Haldun Taner'in öykülerinde, B1 düzeyinde yabancı dil olarak Türkçe öğrencilerinin ihtiyaç duyacağı hangi kültürel öğeler vardır? Bu kültürel öğeler, yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlere katkı sunabilir mi?

Bu temel sorular doğrultusunda Haldun Taner'in altı öyküsü incelenmiştir ve alt problemler şu şekilde belirlenmiştir:

- “*Sahibi Seyfû Kalem*” öyküsü;
 - Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil-kültür öğeleri bağlamında nasıl değerlendirilir?
 - B1 düzeyine göre nasıl sadeleştirilebilir?

- Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanmak üzere temel dil becerilerine ilişkin hangi etkinlik önerilerinin geliştirilmesine olanak tanır?
- “*Bir Motorda Dört Kişi*” öyküsü;
 - Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil-kültür öğeleri bağlamında nasıl değerlendirilir?
 - B1 düzeyine nasıl sadeleştirilebilir?
 - Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanmak üzere temel dil becerilerine ilişkin hangi etkinlik önerilerinin geliştirilmesine olanak tanır?
- “*Konçinalar*” öyküsü;
 - Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil-kültür öğeleri bağlamında nasıl değerlendirilir?
 - B1 düzeyine nasıl sadeleştirilebilir?
 - Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanmak üzere temel dil becerilerine ilişkin hangi etkinlik önerilerinin geliştirilmesine olanak tanır?
- “*Onikiye Bir Var*” öyküsü;
 - Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil-kültür öğeleri bağlamında nasıl değerlendirilir?
 - B1 düzeyine nasıl sadeleştirilebilir?
 - Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanmak üzere temel dil becerilerine ilişkin hangi etkinlik önerilerinin geliştirilmesine olanak tanır?
- “*Neden Sonra*” öyküsü;
 - Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil-kültür öğeleri bağlamında nasıl değerlendirilir?
 - B1 düzeyine nasıl sadeleştirilebilir?
 - Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanmak üzere temel dil becerilerine ilişkin hangi etkinlik önerilerinin geliştirilmesine olanak tanır?

- “Sancho'nun Sabah Yürüyüşü” öyküsü;
 - Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil-kültür öğeleri bağlamında nasıl değerlendirilir?
 - B1 düzeyine nasıl sadeleştirilebilir?
 - Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanmak üzere temel dil becerilerine ilişkin hangi etkinlik önerilerinin geliştirilmesine olanak tanır?

1.2. Araştırmanın Önemi

Haldun Taner'den seçilen altı öykü, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için incelendiğinde ve sadeleştirildiğinde, dil-kültür özellikleri saptandığında ve metinlerden hareketle alana yönelik etkinlik çalışmaları hazırlandığında Türkçe öğretimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Metinler, dil-kültür öğeleri bağlamından incelendiğinde Türk kültüründeki kullanımları ve aktarımları yansıtmaktadır. Başka yazarların öyküleri yabancılara Türkçe öğretimi alanına yönelik olarak çalışılmıştır. Ancak Haldun TANER öyküleri yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanı için sadeleştirilmemiştir. Yazınsal metinler, doğası gereği olanı, kurgusal yansımaları ve yaşantıları aktarır. Yazınsal metin olarak öykü, hem içerdiği betimlemeler hem de kurgusal ve yaşantısal öğelerden oluşması bağlamında kültür aktarım araçlarından biri olarak değerlendirilebilir.

Edebiyat kavramını olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın şeklinde aktarabiliriz. Edebiyatta yer alan edebi türler bir milletin kültür aynası olarak karşımıza çıkar. Dil öğelerini, kültür yansımalarını ve metin türlerini içinde barındıran edebiyat, dili tüm olanaklarıyla karşımıza çıkarır.

Diğer bir yönden Türkçe öğrenimi ve öğretimi büyük önem arz eder. Nitekim Kanathı (2006) dil duyarlılığını arttırmanın ve Türkçe yazma ve Türkçe konuşmanın özendirilmesi gerektiğinden bahseder.

Ayrıca araştırma bağlamında bu öykülerde Türkçe öğrenen yabancı uyruklu öğrenciler için disiplinlikler arasılıktan söz edilebilir. Sadeleştirilen metinlerde Türk kültür ve tarihine yön veren olaylara rastlanabilmektedir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öykü kullanımının önemini bu şekilde ortaya koyabiliriz. Örneğin; ele alınan öykülerde “Balkan Savaşı”ndan söz edilmesi, tarihî ifadelerle değinilmesi, metinde gerçek yaşamdaki gibi yerel ağız kullanım ifadelerine ve kalıp ifadeler olması vb. gibi durumlar öğrencileri bu alanlarda araştırma yapmaya yönlendirebilir ve öğrendiği dili daha iyi anlamasına, dile hâkim olmasına olanak sağlar.

Bir edebi tür olarak öykü, Türk edebiyatında geliştiği ilk dönemden itibaren günümüze kadar etkili bir biçimde gelmiştir. Edebiyat ve içerisinde barındırdığı yazınsal tür yaşamımıza yansımıştır. Türkçe sözlükteki anlamıyla öykü; geniş bir biçimde anlatılan olay biçiminde karşımıza çıkar. Bu yazınsal tür gerçek yaşamdan değerler ve olgularla beraber gelişir.

Türk öykücülüğünde yer edinmiş; Ahmet Mithat Efendi, Sait Faik Abasıyanık, Ömer Seyfettin, Memduh Şevket Esendal, Refik Halit Karay, Samipaşazade Sezai, Halit Ziya Uşaklıgil, Halide Edip Adıvar ve daha birçok yazar Tanzimat dönemi edebiyatından günümüze kadar etkili eserler bırakmıştır. Yazarların yaşadığı dönemlerde gerçekleşen siyasal olaylar, toplumsal değişimler, dil alanındaki yenilikler ve çatışmalar edebi türlerin gelişmesini sağlamıştır. Haldun Taner'in de doğum ve gençlik döneminin Osmanlı Devleti'nin son yıllarına denk gelmesi, yetişkinlik döneminin ve eserlerini ortaya koyduğu dönemin Cumhuriyet'e denk gelmesi onun eserlerini içerik ve dil bağlamında zengin kılmıştır. Tiyatro alanında adını duyurduğu kadar öykülerinde de başarılı olan ve Türkçeyi zengin bir biçimde kullanan Haldun Taner'in eserlerinin yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanına kazandırılması bağlamında bu çalışmanın yapılması önemlidir.

1.3. Sınırlılıklar

Bu çalışmada sadeleştirilen öyküler B1 düzeyi bağlamında incelenmiştir. Etkinlik önerileri ve metin sadeleştirmeleri bu yönde oluşturulmuştur. Haldun Taner'in eklerde ismi verilen; "*Sahibi Seyf-ü Kalem, Neden Sonra, Konçinalar, Onikiye Bir Var, Bir Motorda Dört Kişi, Sancho'nun Sabah Yürüyüşü*" adlı öyküleri ele alınmış, bu öyküler dil-kültür bağlamında değerlendirilmiştir.

1.4. Varsayımlar

Bu çalışmada örnek olarak seçilen Haldun Taner öykülerinin yabancı dil olarak Türkçe öğrenen B1 seviyesindeki öğrenciler için sadeleştirilip hazırlanan etkinlik önerilerinin alanda kullanılabileceği varsayılmıştır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın amacı gereği bu bölümde; metin kavramına, metin sadeleştirmeye, yazınsal metinlere ve metinde kültür aktarımını sağlayan unsurlara yer verilmiştir.

2.1. Metin Kavramı ve Metinsellik Ölçütleri

Dil ve kültür öğretiminde rol oynayan ve iletişimin etkili araçlarından olan metin, alan yazınında bazı tanımlarla ifade edilmiştir. Bu doğrultuda metin kavramı hakkında şu tanımlara yer verilebilir: Günay (2017)'a göre metin, belirli bir bildirişim bağlamında bir ya da birden çok kişi tarafından sözlü ya da yazılı olarak üretilen dilsel bir bütündür. Günay, metinlerin bildirişim değeri taşıdığını ileri sürer. Ona göre bildirişim işlevi olmayan yazılı ya da sözlü bir belge, metin değildir. Kısaca Günay metni, başı ve sonu ile kapalı bir yapı oluşturan dilsel göstergelerin art arda geldiği anlamlı yapı olarak tanımlar. Anlaşıldığı üzere Günay, metnin dilsel bütünlük sayesinde oluştuğuna ve bildirişim, etkileşim değeri taşıdığına vurgu yapmıştır. Dilsel bütünlük bir metinde verilmek istenen iletiyi etkili bir şekilde ortaya koyar. Dilidüzgün (2017) ise, metin kavramının içerisine iletişimsel işlevleri olan resim, tablo çizim gibi nesnelere de dâhil etmiştir. Güneş (2013)'e göre duygu ve düşüncelerin şekil ve anlatımsal olarak yer aldıkları yapıya metin denir. Ayrıca Güneş, metnin iletişim kurmaya yaradığından ve dil kavramını somut olarak karşımıza çıkardığından söz eder. Görüldüğü gibi Güneş, Günay gibi metnin iletişim boyutunu vurgulamıştır.

Alan yazını incelendiğinde metin kavramı hakkında başka tanımlara da ulaşmak mümkündür. Balcı (2018)'ya göre dilsel açıdan bakıldığında birbirini izleyen, sıralı ve anlamlı bütünlük oluşturan cümleler dizimi ve bağdaşık, belli yapıları dil birimlerinden oluşan kurallı sözlü ya da yazılı üretilen iletişim aracına metin denir. Balcı metnin, cümlelerin anlamsal bütünüyle oluştuğuna değinmiştir. *Türkçe Sözlük'e* (2011, s.1667) göre metin sözcüğünün Arapça 'metn' sözcüğünden geldiği, "bir yazıyı, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan sözcüklerin bütünü, tekst" olarak belirtilmiştir. Bu tanımdan da metin kavramının "bütünlük" kavramıyla yakından ilişkili olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Alan yazını incelendiğinde metnin iletişimi sağlama boyunun yanında kültür aktarımını da sağladığı, ayrıca yaşamı da yansıttığı yönündeki görüşlere rastlamak olanaklıdır. Bu yönüyle Demircan (1990)'a göre metinler sayesinde gerçek yaşamda faydalı olunacak bilgiler sağlanabilir. Bir metin geçmişi geleceğe aktaran ya da Türkçe öğretimi alanında yabancı uyruklu insanlara öğretim yaparken en önemli öğe olarak ele alınabilir. Kanatlı (2018) metin için; yazıldığı dilin, toplumun ve zamanının bir ürünü olduğunu söylemiştir. Kanatlı'nın ifadesinden yola çıkarak bu ürünler toplamının, kültür kavramını yansıttığı söylenebilir.

İletişim, dil ve kültürün sentezi şeklinde karşımıza çıkan metin kavramını tanımlama denemeleri, metni metin yapan ölçütlerin ne olduğu sorusunu gündeme getirmiştir. Başka bir

deyişle, “Bir metinden söz edilebilmesi için gerekli şartlar nelerdir?” sorusu hem metinbilim hem de dil öğretiminde yanıtı aranan temel sorulardan biri olmuştur. Dolayısıyla metin kavramını anlamak adına metinsellik ölçütlerine değinmek gerekir.

Metinsellik ölçütlerine Günay (2017) şöyle değinmiştir;

- **Bağdaşıklık:** Yazının metin olmasını sağlayan ve metin içi ilişkileri kuran dille ilgili özelliklere denir.
- **Tutarlılık:** Bir metnin tutarlı olması, metnin kendi içerisinde anlamsal ve mantıksal bir bütünlük sağlaması, cümlelerin ve paragrafların bağlantılı olmasıyla gerçekleşir.
- **Amaçsallık:** Her metin belirli bir niyetle düzenlenmiştir. Belirli bir iletiyi sağlayan metin okuyucusu üzerinde belirli bir etki yaratmayı amaçlar.
- **Kabuledilebilirlik:** Metin, dil ilişkilerinin toplumsal ve kültürel bir sonucu olarak karşımıza çıkar. Bu dil ilişkilerinin yapısı, mantıksal terimlerle açıklanamaz. Her metin için toplum, dönem ya da grup için kabul edilebilirlik ölçüsünden söz edilebilir. Her metnin üretildiği bir kültür ortamı vardır. Yazar bir kültür aktarıcısı dili ve o toplumun kazançlarını metinle iletir. Dilin üstlendiği görev o dönemin birikiminin ileriye taşınmasıdır.
- **Metinlerarasılık:** Metin tek başına yazılmamıştır ve diğer metinlerden soyutlanamaz. Bu kavram bir metnin başka metinlerle olan ilişkilerini belirtir. Oluşturulan metin kendinden önceki metinlerden etkilenir ve kendinden sonraki metinlere de zemin hazırlar.
- **Bilgisellik:** Okuyucunun, okuduğu metne ilişkin ihtiyaç duyduğu bilgilerdir. Metni anlamak için metnin oluştuğu dönemin, toplumun ve yazarın bakış açısının bilgisine gereksinim olabilir.
- **Durumsallık:** Okuyucu metni okuduğu sırada okuduğuyla ilgili bazı sorulara yanıt bulmak ister. Okuyucu yazardan başka, metnin yazıldığı zamanı ve yeri de ayrıca merak eder. Metnin ne zaman, nerede, kim tarafından ve neden yazıldığı önemlidir.

Belirtilen tanımlardan yola çıkarak, bir yazının tam anlamıyla metin özelliği taşıması için amacı olması, kendi içinde tutarlı olması, bağdaşıklık öğeleriyle güçlendirilmesi gerekmektedir. Dil eğitiminde kullanılan metinlerin etkin olması önemlidir. Bu metinlerin çözümlenmesinde metinsellik ölçütleri kullanılabilir. Ayrıca metinsellik ölçütleri temel beceriler bağlamında da okuma ve yazma eğitimi sürecinde öğrencinin metni daha iyi anlaması ve çözümlemesi için etkilidir. Öğrenci okuduğu metinde, metnin ne iletmek istediğine, amacına ve tutarlılığına metinsellik ölçütleri sayesinde ulaşabilir.

Dil öğreniminde, içerik ve dil zenginliği sunmak adına yazınsal metinleri ve öyküleyici metinleri araç olarak kullanmanın yarar sağlayacağı düşünülebilir. Yazınsal metinlerden ve

öyküleyici metinlerden sıklıkla yararlanıldığı için bu kavramları belirginleştirmek ve betimlemek yararlı olacaktır.

2.2.Yazınsal ve Öyküleyici Metin

Alan yazınında var olan metin tanımlarından hareketle, bir metnin oluştuğu dönemden izler taşıdığı ve iletişimi gerçekleştirmede etkin bir görev üstlendiği kanısına ulaşabiliriz. Metinler iletişimi sağlarken dil-kültür öğelerini barındırır. Yazınsal metinler bu bağlamda yabancılara Türkçe öğretiminde önemli bir yer tutmaktadır ve yazınsal metinlere ilişkin tanımlara yer vermekte fayda vardır. Aytaç (1995) yazınsal metinlerin tarihi, kültürü ve hayata dair deneyimleri gerçekleştirmede etkin bir rol oynayacağını savunmuştur. Polat (1993, s. 184)'a göre ise yazınsal metinler kültürlerarası etkileşimde, bir diğer ifadeyle kültürleşmede aktif bir rol oynamaktadır. Anadilinden başka bir dille yazılmış metinlerde, yazıldığı dilin kültürünü bulmak mümkün olacaktır. Bu söylemlerden yola çıkarak şunları ifade edebiliriz ki; yazınsal metinler, içerisinde barındırdığı kurmaca gerçeklik ve yaşamsal gerçeklik sayesinde yabancı dil öğrenicisine zengin bir dünya sunar. Öğrendiği dilin bir parçası olma hâline gelen öğrenci bu metinlerden yararlanmalıdır. Bir dönemde yazılan metin, o dönemi içinde barındırır ve geleceğe zemin hazırlar. Nitekim Türkçenin köklü geçmişi ve 21. yüzyılda dünya üzerinde hızla yayılması yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazınsal metinlerin de kullanılması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılacak bu metinler, öyküleyici metin başlığı altında ele alınır. Öyküler, yazarından ve toplumdan ayrı düşünülemez ve bu bağlamda kültür aktarımı açısından önde gelen metin türlerinden biridir. Günay (2017)'a göre öyküleyici metin türü içsel metin türlerinden sayılabilir. İçsel anlatım insan duygusunun dile getirilişi ve bu duyguların betimlenmesidir. Günay'ın öyküleyici metinde vurguladığı durum duyguların dile gelimidir. Şerif ve Gündüz (2013)'e göre öykü başlı başına bir olayın anlatılmasıdır ve öncelikli amaç, okurun heyecanlanmasını sağlamaktır. Öykülerde olayın geçtiği, yer, zaman, kişiler bulunmaktadır. Öykülerde kişiler betimleme yapılarak tanıtılır. Şerif ve Gündüz öyküde, öyküyü oluşturan öğelere vurgu yapmıştır. Bu öğelerin olması öykü açısından en temel unsur olarak karşımıza çıkar.

Öyküleyici metin özelliklerini de bu bağlamda şu şekilde betimleyebiliriz;

- Amaç okuyucuya olayı ve durumu hissettirmektir.
- Olaylar belirli bir zaman akışındadır.
- Yüklemlerde haber kiplerine yer verilir.
- Giriş, gelişme ve sonuç bölümleri bulunur.
- Okuru öyküdeki kişilerle özdeşleştirme imkânı sunar.
- Öyküleyici metinler, belirli bir düşünceyi kanıtlama amacı gütmaz.

Öyküleyici metinler olduğu zamanın ve çevrenin etkisini barındırdığından dolayı yaşamsal kesitler sunabilir. Bu bağlamda öğrenciler yaşamsal kesitlerden hareketle kendilerini bu olaylarla bütünleştirip metnin iletilerini daha açık bir biçimde kavrarlar. Öyküleyici metinlerde kullanılan yapılar ve anlatım zenginliklerin de yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde etkin bir şekilde fayda sağlayacağı düşünülebilir.

Öyküleyici metinlerin yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılması için öğrencilerin dil düzeyine sadeleştirilmesi uygun görülür. Öğrencilerin bu metinleri daha iyi anlaması, metinlerden çıkarım yapması ve yaptığı çıkarımları günlük hayatta kullanması için sadeleştirmeye ihtiyaç vardır. Bu bağlamda sadeleştirme kavramı incelemek çalışmaya katkı sağlayacaktır.

2.3. Metin Sadeleştirme

Metin sadeleştirme temelinin, yabancı dil öğrenen öğrenciler için metni daha anlaşılabilir kılmak ve hedef dilde anlamayı daha etkin sağlamak oluşturur. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan metinlerin de öğrencilerin dil seviyelerine uygun olarak sadeleştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Crosley (2012), sadeleştirme; metnin okunabilirliğini, anlaşılabilirlik düzeyini artırmayı ve öğrencilerin bilişsel yükünü hafifletmeyi amaçladığını söylemektedir. (akt. Durmuş, 2013, s. 136). Crosley metin sadeleştirme amacını ortaya koyarken metnin anlaşılabilirliğini temele almıştır.

Öğrencinin dil edinimi metinler üzerinden gerçekleşiyorsa bu metinlerin öğrenci seviyelerine uygunluğu son derece önem kazanır. Ortaya konulan kazanımları, öğrencinin içselleştirebilmesi için derslerde metnin etkin ve düzeye uygun kullanımı, önemli bir etkidir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde her koşulda özgün metinler kullanılamaz; çünkü her özgün metin, öğrencilerin dil düzeylerine uygun olmayabilir. Bu durumda metinlerin sadeleştirilerek kullanılması, yabancı dil öğretiminde genel kabul gören bir olgudur. Bu noktada Durmuş (2013), metinlerin zorluğundan kaynaklı yaşanacak anlama sıkıntılarının giderilmesi için metni belli düzeye indirgemenin faydalı olduğunu söylemektedir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde de metinlerin sadeleştirilmesinde anlaşılabilirlik boyutu temele alınmaktadır. Sadeleştirilen metinler öğrencilerin dil düzeylerine ve yeterliliklerine göre ayarlanmaktadır. Böylece öğrenciler metnin iletmek istediği mesajı daha iyi anlayacaktır.

Metin sadeleştirme noktasında Bölükbaşı (2015)'nin ifadesine göre; özetleme, koruma, değiştirme ve silme metin sadeleştirmede kullanılacak yöntemlerdir. Bölükbaşı (2015, s. 928) korumayı; metni herhangi bir işleme tabi tutmamak, değiştirmeyi; bilinmeyen sözcüksel ifadelerin bilineniyle değiştirilmesi, özetlemeyi; metnin asıl anlamı dışına çıkmadan kısa bir biçimde ifade edilmesi, silmeyi ise anlamda fazlalık yaratan kelimelerin metinden atılması olarak tanımlamıştır. Durmuş (2013)'e göre, metin sadeleştirme yöntemlerinden bir diğeri ise,

sezgisel yöntemdir. Metin sadeleştiren yazar, kişisel inanışlardan etkilenir ve metni daha iyi neler okunabilir düşüncesinden hareket eder. Crosley, vd. (2007), sadeleştirilmiş metinlerin kullanılmasını savunan en etkin kuramın anlaşılır girdi kuramı olduğunu söylemişlerdir. Anlaşılır girdi kuramının temelini iletilen mesajları anlamlandırmak oluşturur. (akt. Durmuş, 2013, s. 136). Öğrencilerin hedef kazanımları edinmesi için kullanılan materyallerde yapılan değişimlerde dikkat edilmesi öngörülen temel öge anlamdır. Anlamı korumak hem aktarılmak istenen kültür öğelerini tam olarak yansıtacak hem de hedef dile yönelik rahat bir öğrenme ortamı sağlayacaktır.

Metinle dil öğretimi yapılırken bir metnin anlaşılabilirliğinin yanında o metni araç olarak kullanmada bir başka öge metinde bulunan kültürel öğelerdir. Bu kültürel öğeler metni içerik bağlamında daha zengin kılmaktadır. Bu bağlamda bu kültürel öğeleri oluşturan ifadelere değinilmek kaçınılmazdır.

2.4. Metindeki Kültürel Öğeler

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil öğretim yöntem ve tekniklerinin yanı sıra metinle öğretim de önemlidir. Güneş (2013)'in ifadesine göre bu noktada yazınsal niteliği olan metinler, toplumun kültürünü barındırırlar ve kültür dil aktarımında örnek olarak alınmaktadırlar. Dil öğretimi yapılırken metinler arttırmak için araç olarak kullanılır. Metin olduğu toplumun kültüründen izler taşır ve bu izler dil öğretiminde kültürler arası etkileşime zemin hazırlar.

Metin üzerinden öğretim yaparken metnin sözvarlığı bir başka önemli konudur. Metinde kullanılan kalıp ifadeler, deyimler ve atasözleri sayesinde metin içeriği daha etkili bir şekilde ortaya konulmuş olur. Nitekim bu ifadeler kültürün önemli bir taşıyıcısı olmuştur. Özdemir (2000)'e göre bu kalıp ifadelerin kullanımı hislerimizi ve anlatımımızı sağlamaştırıcı bir etkiye sahiptir. Ayrıca Aksan (1996) kalıp sözlerin dili kullanan toplumların gelenek görenek ve kültürlerini, inançlarını yansıttığını söyler. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan metinlerin içerisinde inanç ve kültürle alakalı kalıp ifadeler sıkça yer almaktadır. Bu durum, Türkçe öğrencilerinin metinleri okurken aynı zamanda hedef kültürle tanışmalarına ve kültürler arası etkileşime zemin hazırlar.

Yabancı uyruklu öğrencilerin dilini öğrendiği toplumun kültürünü de daha iyi öğrenebilmesi için toplumda kullanılan deyimleri de bilmesi gerekmektedir. Püsküllüoğlu (1995) deyimi anlatılana akıcılık ve çekicilik katan kalıplaşmış söz ifadeleri olarak nitelendirirken, Demir (2004)'e göre bu ifadeler anlatım gücünü arttırmak için kullanılan, düşünceleri aktaran kalıplaşmış sözlerdir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan metinlerde deyimlerin bulunması o metni daha zengin kılacaktır. Okuduğu ve dinlediği metinlerde deyimlerle karşılaşan öğrenciler, dilini öğrendiği toplumun kültürünü de

öğrenecektir. Nitekim Özbay ve Melanlıoğlu'nun (2009) belirttikleri gibi deyimler toplumun geçmiş yaşantılarını, yaşamsal biçimlerini ve gelenek göreneklerini anlatır. Yüceol (2001) iletişimde deyimlerin kullanımını dil kullanıcıları için güç ve karmaşık durumları anlatmada kısa bir yol olduğunu belirtmiştir.

Diğer bir yönden atasözleri de metnin anlamını sağlamlaştıran ve kültürü aktarmada önemli bir öge olarak karşımıza çıkmaktadır. Aksoy (1988) atasözlerini toplum tarafından benimsenmiş kalıplaşmış biçimleri bulunan ifadeler olarak nitelerken, Elçin (1992) atasözlerini, gelenekleri, görenekleri, inançları, fikir ve düşünceleri aktaran hikmetli sözler olarak nitelendirmiştir.

Tüm bu kalıp sözlerin, deyimlerin, atasözlerinin yanında dilin sözvarlığını zenginleştiren bir diğer unsur ikilemelerdir. İkilemelerin tanımı *Türkçe sözlükte* anlama güç katmak amacıyla tekrarlanan aralarında benzerlik bulunan birimleri art arda kullanma olarak nitelenir. Kalıp ifadelerle, ikilemelerin yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan metinlerde çokça bulunması öğrencinin hedef kültürü tanınması açısından etkili olacaktır.

Yabancılar Türkçe öğretimine bir şekilde çalışmalar sürdürülmektedir. Metin sadeleştirme, metinle dil-kültür öğretimi sağlama ve beceri odaklı eğitimi gerçekleştirmede sadeleştirilmiş metinler karşımıza çıkar. Alan yazında bu çalışmalara yönelik olarak yapılanları irdelemek metin sadeleştirme kavramına ve yapılacak olan diğer araştırmalara katkı sunacaktır.

2.5. YTÖ' DE Sadeleştirilmiş Metin Çalışmaları/ Kaynak Araştırmaları

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi denildiğinde alan içerisinde yer alan dil-kültür ve sadeleştirme bağlamında incelenen metinlerle ilgili çalışmalara şunlar örnek verilebilir;

Özmen (2019), "*Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metin değiştirim teknikleriyle öykülerin yeniden oluşturulması*" adlı doktora tezinde özgün metinler ve değiştirilmiş metinler üzerine bir çalışma yapmıştır. Çalışmasının amacı; daha fazla yazınsal metin materyali ortaya koymak, seçilen öykülere öğrenci düzeylerine indirgemek ve yöntembilimsel olarak uygun maddelerin ortaya konulmasıdır. Metin değiştirim ölçütleri çerçevesinde belirlenen metinler, A1, A2 ve B1 seviyelerine sadeleştirilmiştir.

Güvendik (2019), "*Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil-kültür ilişkisi bağlamında yazınsal metinlerin temel söz varlığı açısından incelenmesi*" adlı tezinde, metin, dil-kültür kavramı ve yazınsal metinlerde sözvarlığı kavramları üzerine durmuştur. Yazar, Türkçe öğretimi alanında kullanılan kitaplarda kullanılan metinlerin hedef dilin sevdirmesi ve hedef dilin öğrenilmesinin keyifli hâle getirmesi gerektiğini savunmuştur. Araştırmacı bu bağlamda yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan Yedi İklim Öğretim Seti ve İstanbul Üniversitesi DİLMER tarafından hazırlanan İstanbul Yabancılar İçin

Türkçe Öğretim Seti, dil-kültür ilişkisi bağlamında yazınsal metinlerde temel söz varlığı kapsamında karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Akyüz (2019), *“Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Dede Korkut hikâyelerinden yararlanılması”* isimli tezinde Dede Korkut Hikâyelerinin yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılabilirliğini göstermek ve hikâyelerden yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde nasıl faydalanılabileceğine dair öneriler sunmuştur. Uzman görüşü alındığını ifade ederek seçtiği Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Hikâyesini, C1 düzeyine uygun olarak sadeleştirildiğini belirtmiştir. Tezin çıkış noktası olarak, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde özgün bir metin üzerinde yapılan sadeleştirme çalışmasının uygulamaya yönelik nasıl yapılabileceğini göstermek ve alandaki okuma materyali eksikliğini gidermek olduğunu ifade edilmiştir.

Aktan (2019), *“Yabancılar Türkçe öğretiminde Halide edip Adivar'ın himmet çocuk hikâyesinin B1-B2 düzeyinde sadeleştirilmesi ve etkinlik hazırlanması”* isimli yüksek lisans tezinde sadeleştirme yaparken Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metnini ölçüt olarak almıştır. Çalışmada, Osmanlı Devleti ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti döneminde yaşamış kadın yazarımızı tüm yaşanmışlık ve kültürel yönleriyle tanıtmak ve etkinlik temelli bir okuma materyali hazırlamak amaçlanmıştır.

Kaya (2018), *“Dokuzuncu Hariciye Koşuşu ve Yılkı Atı adlı eserlerin yabancılar için A2 düzeyine uyarlanması”* başlıklı isimli doktora tezinde dil öğretiminde millî kültürün aktarılmasında önem arz eden eserlerin sadeleştirilerek yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılmasını amaçlamıştır. Belirlenen eserler A2 düzeyine sadeleştirilirken Avrupa Ortak Diller Çerçevesi kazanımları temele almıştır. Bu eserlerin Türkçe öğrenenler için kullanılabilir eserler olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Akıncılar (2018). *“Türkçe öğrenen yabancılar için Dede Korkut hikâyelerinin B1 düzeyinde sadeleştirilmesi”* adlı yüksek lisans tezinde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ders kitaplarının yeterli olmadığını vurgulamış, Türk kültürünü daha iyi tanıtmak amaçlı Dede Korkut hikâyelerini B1 düzeyine Avrupa Ortak Diller Çerçevesi'nin okuma kazanımlarını dikkate alarak sadeleştirmiştir.

İpek (2018), *“Yabancılar Türkçe öğretiminde metindilbilimsel ölçütler çerçevesinde Mustafa Kutlu'nun Ya Tahammül Ya Sefer isimli hikâyesinin sadeleştirilmesi”* adlı tezinde B1 düzeyine ilişkin bir çalışma ortaya koymuştur. Uyarlama aşamasında Yunus Emre Enstitüsü tarafınca ortaya konan dil bilgisi yapılarından faydalanılmıştır. Sadeleştirilen öyküden hareketle pilot uygulamada örnek olarak belirlediği öğrencilere okuma becerisini ölçmeye yönelik çalışmalar yaptırmıştır. Bu çalışma uygulama bağlamında ilk çalışmadır.

Süner (2018), *“Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazınsal metinlerin B1 düzeyine uyarlanması: Eskici Örneği”* adlı teziyle Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin okuma anlama düzeylerine katkıda bulunmuştur. Temel ve orta düzey öğrencilerin metinlere özgün

hâliyle egemen olamayacağını savunmuş bu yüzden metinlerin sadeleştirilmesi gerektiğini savunmuştur. Metni sadeleştirirken metindilbilimsel ölçütlerden faydalanmıştır. Metinler aracılığıyla okuma anlama uygulaması da yaptırmıştır.

Kaymaz (2018), “*Yabancı dil olarak Türkçe Öğretiminde Sabahattin Ali’nin Apartman ve Köpek İsimli Hikâyelerinin A1-A2 Seviyesine Uygun Sadeleştirme Çalışması*” isimli teziyle Türkçeyi başlangıç seviyesinde öğrenen öğrenciler için uygun hikâyeler oluşturma çalışması yapmıştır. Avrupa Ortak Diller Çerçevesi’nin kazanımlarına göre hazırlanan bu metinlerin aynı zamanda Türk öykücülerini ve eserlerini tanıttığı ortaya sürülmüştür.

Mercan (2018), “*Muzaffer İzgü öykülerindeki söylem biçiminin yabancı dil olarak Türkçe öğretimine uygunluğu*” adlı çalışmasında öykülerin yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için kullanılması bağlamında söylem yapısını incelemiştir. Hikâyeleri, çözümlemenin ardından Türkçe öğretiminde materyal kullanımı için değerlendirmiştir. Çalışma sonucunda; İzgü’nün bu üç öyküsünün yabancılar tarafından anlaşılabilmesi için, yalnızca Türkçe dil bilgisinin yeterli olmayacağı, toplumsal ve kültürel bilgi birikiminin de öğrenende bulunması gerektiğini ifade edilmiştir.

Kutlu (2015), “*Yabancı dil olarak Türkçe Öğretiminde Ömer Seyfettin’in Kaşığı ve Perili Köşk Adlı Hikâyelerinin A1-A2 Seviyesine Uyarlanması*” adlı yüksek lisans tezinde yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde başlangıç seviyesi (A1-A2) için önem taşıyan yardımcı okuma kitaplarının seviyelere göre uyarlanmasını amaçlamıştır. Çalışmada genel tarama modeli kullanılmış, hikâye türündeki yazınsal metinlerin A1-A2 seviyesine uyarlanması hususu üzerinde durulmuştur. Araştırmanın evrenini Ömer Seyfettin’in bütün hikâyeleri örnekleme ise Ömer Seyfettin’in *Perili Köşk* ve *Kaşığı* adlı hikâyeleri oluşturmaktadır. Uyarlama esnasında Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni okuma kazanımları esas alınmış, ayrıca Gazi TÖMER ve Ankara TÖMER yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarındaki A1-A2 seviyesi dil bilgisi kazanımlarını öğrencilerin öğrendiği varsayılmıştır.

Eroğlu (2015), “*Metindilbilimsel ölçütler çerçevesinde Ömer Seyfettin’in ‘Üç Nasihat’ hikâyesinin yabancılar için sadeleştirme denemesi*” tezinde, metni dili bağlamsal olarak dili aktarmada etkili bir materyal olarak görmüştür. Bu çalışma, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde materyal ihtiyacını gidermeye yöneliktir. Buna yönelik olarak Ömer Seyfettin’in *Üç Nasihat* adlı hikâyesini B2 seviyesine uygun bir şekilde sadeleştirilip okuma metinlerinin kaynak olarak kullanılmasını amaçlamıştır.

Bakan (2012), “*Yabancılar için Türkçe öğretiminde Metindilbilimsel Ölçütler Çerçevesinde Bir Sadeleştirme Denemesi: Sait Faik Abasıyanık, ‘Meserret Oteli’*” adlı yüksek lisans tezinde yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenen öğrencilerin B1 düzeyi becerilerini geliştirmeye yönelik metin sadeleştirme çalışması yapmıştır. Bu sadeleştirme çalışmasından metindilbilim

ilkelerinden yararlanmıştır. Metin sadeleştirme çalışmasına metinle ilgili uygulama örneklerine yer vererek kullanılabilir duruma getirmiştir.

2.6. Dil Becerileri ve Dil Öğretimi

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde sadeleştirilen metinler aktarılırken temel dil becerilerine göre öğretim yapılmaktadır. Bu gerekçeyle dil öğretimi ve dil becerileri kavramlarına değinilmesi kaçınılmazdır. Bu bağlamda Demirel'e (2014, s. 29) göre "dil, dört temel beceri olarak kabul edilen dinleme, konuşma, okuma, yazma becerilerinin işlevsel bütünlüğünden oluşmaktadır." Dört temel dil becerisi birbirinin tamamlayıcısı niteliğindedir.

Dil becerileri bir insanın anne karnında işitme gerçekleşikten sonra dinlemesiyle başlar. Bunu konuşma, okuma ve yazma takip eder. İnsan bu sayede çevresinden aldığı uyarıcılara tepki verir ve bu tepkilerde düşüncelerini dile getirir. Demirel'e göre; ikinci bir dil öğrenen kişi önce duyacak sonra konuşacak ve daha sonra okuma yazmayı öğrenecektir (2004, s. 89). Bireyin bir dile ait bilgi ve becerileri gözlem ve deneyim yoluyla doğal ortamlarda edinmesine dil edinimi denir (Şen, 2019, s. 13). Bu açıdan bakıldığında deneyim ve doğal ortamda dil öğrenilmesi hedef dilin özümsemesini sağlayacaktır.

Şen (2019)'e göre kişinin ana dili dışında yabancı dilin öğretimi için yapılan planlı ve programlı faaliyetlere yabancı dil öğretimi denir.

MEB (2006)'e göre dil öğretiminin temel hedefi, öğrencilerin, dilin farklı bağlamlarda aldığı görünümü kavramaları, dil aracılığıyla kendilerini ifade edebilmeleri, değişik bilgi kaynaklarına ulaşarak duygu, düşünce ve hayal dünyalarını zenginleştirmeleridir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılacak olan metinlerle hazırlanacak etkinlikler de dört temel dil becerisine yönelik olmalıdır. Bu bağlamda öğrenci, dili daha etkili kullanabilir ve dilini öğrendiği ortamı daha iyi anlamlandırır. Dil öğretimi süresince dil becerileri aktif bir şekilde kullanılmalıdır. Bu bağlamda genel olarak dil becerilerine değinmek ve özelde YTÖ'de dil becerilerinden bahsetmek konunun anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

2.6.1. Dinleme ve YTÖ'de Dinleme Becerisi

Dinleme becerisi insanın bir sesi duymasıyla başlayıp anlamlandırmasıyla devam eden bir süreçtir. Calp'a (2007, s. 151) göre dinleme; herhangi bir konuda konuşmacının seslerini duymak, söylediklerini anlamak, gerekli olanları ve olabilecekleri alıp saklamak için sesler/söylenenler üzerinde dikkati yoğunlaştırmaya denir. Dinleme işitmekten ziyade bir anlama çabası ve anlaşılana aktarmaya bir geçiş aşamasıdır. Bu bağlamda işitme için şunlar söylenmiştir. İşitme, Şengül (2019)'e göre seslerin işitme sınırları ile beyne iletilmesi durumudur. İşitme sınırlarının ses dalgalarını beyne aktarması sonucunda ortaya çıkan duyudur.

İşitme ve dinleme arasındaki en önemli fark beyinde gerçekleşir. Beyin sayesinde duyulanı anlama ve anlamlandırma çabası dinlemenin gerçekleştiğinin en önemli kanıtıdır. Güneş (2014, s. 80)'e göre dinleme; "ses, müzik, gürültü, konuşma gibi sesli uyarıcıları işitmek, anlamak ve zihinde yapılandırmak için kulak ve beynimizde yürütülen karmaşık bir süreçtir." Bu görüşlerden yola çıkarak dinlemenin işitmeden en önemli farkı sesi zihinde yapılandırmakla gerçekleşir. "Dinleme, konuşan kişinin vermek istediği mesajı pürüzsüz tam ve doğru olarak anlayabilme ve söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilme etkinliğidir" (Demirel, 1994, s. 43). Dinlemenin tam gerçekleşebilmesi için doğru olarak anlayabilme kavramını ortaya koymuştur. Dinleme amacına değinmek gerekirse Demirel (2004)'e göre dinleme öğretimindeki amaç, öğrencilerin amaç dildeki sesleri tanımak, bir bağlam içinde yer alan vurgulama ve tonlamaların neden olduğu anlam değişikliklerini fark etmek ve mesajı doğru anlamaktır. Onan (2012, s. 79)'a göre ise konuşan kişinin vermek istediği mesajı pürüzsüz olarak anlayabilme ve söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilme etkinliğine dinleme denir. Onan ve Demirel'in değindiği ortak nokra pürüzsüz anlama olarak karşımıza çıkar.

Kısaca belirtmek gerekirse dinleme işitilenleri seçme, algılama ve değerlendirme sonucunda ortaya çıkan faaliyettir. Yıldız (2006) dinlemenin ortak noktası seslerin anlamlandırılmasından ibaret olduğunu belirtir. Fiziksel olarak iletilerin zihinde değerlendirilmesiyle ve iletilmek istenenin anlamlanmasıyla dinleme gerçekleşir. Ungan (2009)'a göre, anlama ve anlatma olanaklarının arttırılması için dinleme becerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Dinleme eğitimini gerçekleştirmek için birçok etkinlik düzenlenebilir. Bu bağlamda dinleme öncesi, sırası ve sonrası yapılabilecek etkinlikler vardır. Bu etkinlikleri Demirel (2014) şu şekilde açıklamıştır:

Dinleme öncesi;

- Dinlenecek konunun tanıtılması
- İpuçlarına göre metnin olaylarının tahmin edilmesi
- Yeni sözcük ve cümlelerin öğretilmesi
- Metin hakkında soru sorulması şeklinde etkinlikler gerçekleştirilebilir

Dinleme sırasında ise;

- Öğretmenin metni yüksek sesle okuması veya kayıttan dinletmesi
- Telaffuz tekrarları yapması
- Dinleme sırasında not alması istenir.

Dinleme sonrasında yapılacak etkinlikler ise;

- Metinle ilgili ayrıntılı sorulara cevap verilmesi
- Metnin özetinin çıkarılması
- Metinle ilgili oyunsal çalışmalar yapılması şeklinde gerçekleştirilebilir.

Bu etkinlikler değerlendirildiğinde etkinliklerin gerçekleştirilmesi için dikkat ve anlama çabası ön plâna çıkar.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi bağlamında dinleme becerisi iletişim açısından önemli bir yer tutmaktadır. Öğrenilen dili tam anlamıyla kavramak için etkili dinlemenin gerçekleşmesi gerekmektedir. Demirel (2002, s. 71)'e göre etkili dinleme; dikkatin konu üzerinde toplaması ve dinleme amacının belirlenmiş olmasıdır.

Dinleme işi, dili öğrenen kişi için birçok amaç barındırabilir. Dinleme becerisinin amaçlarını (Özbay, 2005, s. 71) şu şekilde ifade edebiliriz;

- Herhangi bir konuda bilgi sahibi olmak
- Eleştirilmek
- Hoşça vakit geçirmek
- Hayata ve olaylara eleştirel gözle bakmak
- Başka insanların tecrübelerinden faydalanmak
- Toplumla iletişime geçmek
- Başka insanların fikirlerini değerlendirmek
- Çevremize yardımcı olmaktır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılmak üzere hazırlanan dinleme etkinliklerinin bu amaçlara hizmet etmesini sağlamalıyız. Böylece kullanılan sadeleştirilmiş metinlerden yola çıkarak öğrenci; herhangi bir konuda bilgi sahibi olabilir, toplumla daha kolay bir biçimde iletişime geçebilir, başka insanların fikirlerini değerlendirebilir bu da beraberinde kültürlenme olayını daha çabuk sağlar ve kişinin topluma aitlik hissini artırır.

Dinleme becerisi yöntemleri alan yazınında başlıksal olarak karşımıza şu şekilde çıkmaktadır. Bu yöntemler etkinlikler yapılırken, ders esnasında ve günlük yaşamda öğrencilerin kullanabileceği yöntemlerdir.

- Katılımlı Dinleme
- Katılımsız Dinleme
- Not Alarak Dinleme
- Empati Kurarak Dinleme
- Yaratıcı Dinleme
- Seçici Dinleme
- Eleştirel Dinleme

2.6.2. Konuşma ve YTÖ'de Konuşma Becerisi

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma becerisi geliştirilmesi gereken diğer bir alandır. Öğrenciler, dileklerini, isteklerini, düşüncelerini ve eleştirilerini ortaya koymak için

konuşma becerisine sahip olmaları gerekir. Bu bağlamda konuşma becerisine değinmek çalışmaya katkı sağlayacaktır. Konuşmanın tanımı hakkında şu ifadeler kullanılmıştır; TDK'ye (2005) göre konuşma; "bir insanın seslendirdiği düşünceleri kelimeler ile anlatması" biçiminde tanımlanmıştır. Yine konuşma; "insanın, öteki insanlarla ilişkilerini sürdürülebilmesi için, en çok gereksinim duyduğu ve yararlandığı önemli bir dil etkinliğidir" (Aktaş ve Gündüz, 2013, s. 99) şeklinde tanımlanır. Demirel'e (2004) göre konuşma; duygu ve konuşmaların sözlü olarak aktarılması işidir. Diğer bir ifadeyle Güneş'e (2014) göre ise konuşma insanların etrafındaki dünya ile iletişime geçmenin en etkili yoludur ve duygu, düşünceler konuşma yoluyla iletilir. Konuşma; "zihinde tasarlanan konunun alıcıya sözle iletilmesi şeklinde olur ve toplumsal ilişkilerin yansıtıcısıdır" (Sever, 2000, s. 19). Tüm bu ifadelerden yola çıkarak konuşma için ortak nokta duygu ve düşünceleri aktarmak diyebiliriz. İletişimi sağlamak adına konuşma becerisi önemli bir dil etkinliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Başka bir ifade ile konuşma; bireyin sosyal hayatında iletişim kurmasını, bilgi ve birikimlerini paylaşmasını, duygu, düşünce, hayal ve gözlemlerini ifade etmesini sağlayan en etkili araçtır denilebilir (MEB, 2006).

Bu bağlamda konuşmanın temel amacının duygu ve düşüncelerin sözle ifade edilmesi şeklinde ortaya konulduğu görülür. İnsan zihninde var olan ve edinilen düşünceyi, istekleri bir şekilde dışarıya iletmek istemektedir. Yaşamsal faaliyetleri sürdürülebilir ve insanın kendini ifade edebilmesini sağlamak yine sesler yoluyla yani konuşma yoluyla gerçekleşmektedir. Bu iletişim gerçekleşirken konuşma dilinde birtakım farklılıkların ortaya çıkması söz konusudur. Gülensoy'a (1998) göre konuşma dili sosyal çevreye göre farklılık gösterir. Buradan yola çıkarak konuşma becerisini geliştirirken öğrenilen dilin konuşulduğu sosyal ortamın önemi büyüktür. Metinlerde bu sosyal ortamlarda yazı dilinin yanında konuşulan dile yer verilmesi de Türkçe öğrenen öğrencilerin o sosyal ortamı daha iyi anlamasını ve o kültüre daha çok bağlanmasını sağlayacaktır. Kendini o kültürle bütünleşmiş görecektir.

AODÇ'ye göre kişisel değerlendirme formunda B1 düzeyi konuşma becerisinde öykü anlatımına, kitap konusunun aktarımına ve bir filmin konusuna ilişkin izlenimlerine yer vereceği belirtilmiştir. Karşılıklı konuşma becerileri kapsamında Türkçe öğrenen öğrencinin yine B1 seviyesine ilişkin günlük hayatla ilgili hazırlıksız konuşmalar yapabileceği ifade edilmiştir. Bu doğrultuda bu alana kazandırılmak istenen metinler öykü olması itibarıyla B1 düzeyine ilişkin çalışma yapılmıştır.

Konuşma becerisi yöntemleri Türkçe öğretimi alan yazınında aşağıda belirtildiği şekilde görülmektedir. Belirtilen yöntemleri öğrenciler Türkçe öğrenirken kullandığında dili etkili bir şekilde benimseyeceklerdir ve kendilerini daha iyi ifade edeceklerdir.

- İkna Etme
- Eleştirel Konuşma
- Katılımlı Konuşma

- Tartışma
- Empati Kurarak Konuşma
- Gülümlü Konuşma
- Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma
- Serbest Konuşma
- Yaratıcı Konuşma

2.6.3. Okuma ve YTÖ'de Okuma Becerisi

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil becerileri çerçevesinde okuma, iletiyi anlamak açısından önemli bir yer tutmaktadır. Öğrencilerin çevreyi ve yaşamı anlamlandırmalarında, sözcük dağarcıklarını geliştirmelerinde okumanın büyük bir önem taşıdığı söylenebilir. Okuma kavramı şu şekilde ele alınmıştır. TDK'ye (2005) göre okuma yazıya geçirilmiş bir metne bakarak bunu sessizce çözümlüyüp anlamak veya aynı zamanda seslere çevirmek veya yazılmış bir metnin iletilmek istediği şeyleri öğrenmek şeklinde belirtilmiştir. Şahbaz ve Çekici (2012) okumayı, gözün kâğıt üzerindeki lekeyi görmesinden ibaret olmadığını, bunların yorumlanması ve bu lekeler anlam verilmesi gerektiğini belirtmiştir. MEB (2006) 'e göre okuma; ses organları ve göz yoluyla algılanan işaret ve sembollerin beyin tarafından yorumlanarak değerlendirilmesi ve anlamlandırılması süreci şeklinde ifade edilir. Okuma becerisi, öğrencinin farklı kaynaklara ulaşarak yeni bilgi, olay, durum ve deneyimlerle karşılaşmasını sağlar. Dolayısıyla bu beceri; öğrenme, araştırma, yorumlama, tartışma, eleştirel düşünmeyi sağlayan bir süreci de içine alır.

Belirtildiği üzere dili öğrenen temelde farklı kaynaklara ulaşmalı farklı yaşantılara sahip olmalıdır. Bu sayede en önemli faktör olan anlama ve olaylara uyum sağlama süreci okuma sayesinde gerçekleşmiş olacaktır.

Okumanın süreçsel olarak iki aşamalı olduğunu savunan Günay (2007, s. 15) okumayı; "dar anlamda okuma, yazılı bir metnin şifresini çözmeye, grafiksel olarak kodlanmış bir bildirinin kodunu çözmeye", "geniş anlamda ise okuma, yazınsal bir metni yorumlamak demektir." diye ifade etmiştir.

Özbay (2007)'a göre okuma göz yoluyla algılanan işaret ve sembollerin beyin tarafından değerlendirilmesi ve anlamlandırma süreci olarak ifade edilir.

Okuma temel anlamıyla esasında zihinde anlam kurma yani iletileri zihinde anlamlandırmayla anlam bulur. Sever'e (1995) göre okuma süreçleri şu şekilde ortaya konur;

- Okuma bir iletişim sürecidir.
- Okuma bir algılama sürecidir.
- Okuma bir öğrenme sürecidir.
- Okuma bilişsel, duyuşsal ve devinişsel boyutlu bir süreçtir.

Bu maddelerden yola çıkarak okumada olmazsa olmaz denilen kavram algılama kavramına ulaşabiliriz. Okumanın tam olarak gerçekleşmesi için görsel olarak zihnimize iletilmediğimiz işaretleri anlamlandırmanın gerekmektedir. Bu anlamlandırdığımız simgeleri kullanarak öğrenme sürecimize katkı sağlarız. Okuma amaçları arasında iletişimi kuvvetlendirme ve doğru yönlendirebilme yer alır.

Ünalın (2001, s. 86)'a göre, okuma amaçları şunlardır;

- Hızlı, doğru, sürekli ve anlamlı okuma,
- Okunan metni doğru ve çabuk anlama,
- Boş zamanlarını kitap okuyarak değerlendirme,
- Seviyeye uygun iyi kitap seçebilme,
- Kelime hazinesini zenginleştirebilme,
- Kitap okumanın en sağlıklı, en ucuz ve en kolay bilgi edinme yollarından biri olduğunu kavrama,
- Doğru ve güzel Türkçe ile yazılmış edebi metinler okuyarak anlatım gücünü geliştirme.

Özellikle bu amaçlar doğrultusunda edebi metinler üzerinden Türkçeyi daha iyi kavrayarak hem sözcük dağarcığını zenginleştirme hem de yaşama daha kolay uyum sağlayabilme gerçekleşecektir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılacak okuma metinlerinin daha iyi anlaşılabilmesi ve metinlerin içerisinde barındırdığı kültürel öğeleri daha iyi içselleştirilmesi adına bazı yöntemler kullanmak gereklidir.

Demirel'e göre metni anlayarak okuyabilmek için şu yöntemlerden yararlanılabilmektedir (Demirel ve Şahinel, 2006, s. 89);

- Yazıda ele alınan konuyu belirlemek
- Anlamı bilinmeyen sözcüklerle, anlaşılmayan cümle ve paragrafları saptamak
- Ana fikri bulmak
- Yardımcı fikirleri bulmak
- Metnin genel düşünce ve anlatım yapısını belirleme
- Metin anlaşılmadığında okuma hızını azaltma.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde bu yöntemlerden faydalanmak metinlerin daha anlaşılabilir ve öğrenilenlerin daha kullanılabilir olmasına yarayacaktır.

Okuma becerisini geliştirmek ve okuduğunu anlamayı arttırmak adına birçok yöntem kullanılabilir. Dil öğretimi yapılırken ve günlük yaşamda kullanılan yöntemler öğrencilerin çok boyutlu düşünebilmesine, olaylara eleştirel yaklaşabilmesine fayda sağlayacaktır. Türkçe alan yazınında okuma becerisi yöntemleri şu şekilde karşımıza çıkar;

- Sessiz Okuma
- Sesli Okuma
- Eleştirel Okuma
- Metinlerle İlişkilendirme
- Okuma Tiyatrosu

2.6.4. Yazma ve YTÖ'de Yazma Becerisi

Yazma öğrencilerin kendini anlatmada kullanabileceği diğer bir dil becerisi olarak karşımıza çıkar. Bu bağlamda yazma kavramı için birçok tanıma ulaşılabilir. MEB'e (2006) göre yazılı anlatımda birey kendini etkili bir biçimde ifade eder. İletişim kurmada amaca uygun şekilde etkili davranır. Güneş'e (2014) göre zihnimizdeki duygu, düşünce ve olayların sembollerle anlatımına yazma denir. Diğer bir ifadeyle bilgilerin yazıya döküm işidir. Yazma, Kanatlı (2018)'nin de ifade ettiği üzere, dil denetiminin yoğun olduğu üst düzeyli bir dilsel beceridir. Dilin bu kadar yoğun kullanıldığı bir beceri Türkçe öğretimi açısından çok önemlidir.

İnsanlar, aralarında iletişimi sadece bir seslendirme olarak ifade etme şeklinde değil aynı zamanda dile getirdiklerini şekiller yoluyla aralarında aktarım aracı olan adına yazı diyebileceğimiz ifadeleri kullanmıştır. Düşünülenin ve dile getirilenin yazıya aktarılması tarihin en eski zamanlarından beri karşımıza çıkmıştır. Biriken düşünceleri, geçmişin birikimselliği sayesinde geleceği tahmin etmeyi şimdiye taşımada disiplinlerarasılığın gelişmesinde yazma ve yazı bizzat değer olarak karşımıza çıkar. Gelişen evrende tüm insanların teknoloji sayesinde bu kadar birbirleriyle yakınlaşmasında ve birbirini tanımasının temelinde de yazı yatmaktadır. En kısa ifade şekli olarak yazı; duygudur, duyudur, iletimdir, iletişimdir.

Öğrencilere yazma becerisi kazandırmanın bazı yolları vardır:

Yazma becerisi kazandırmanın birinci yolu öğrencilerde yazma isteği uyandırmaktır. Zira öğrenciler çoğu kez yazma isteği duymazlar. Bu isteksizliğin temelinde kendine güvensizlik yatmaktadır. Öğretmenin yapacağı ilk iş çeşitli telkinlerle ve yüreklendirmelerle öğrencilere güven duygusu kazandırmaktır (Şerif ve Gündüz, 2013, s. 216).

Aktaş ve Gündüz'e göre öğrencilerde yazma isteği uyandırmak için şu yollar denenebilir:

- Yazılı anlatım derslerinde öğrencilere yazma becerisi kazandırmanın birinci yolu, öğrencilerde yazma isteği uyandırmak ikinci yolu ise bu isteği yazma alıştırmaları ile desteklemek ve geliştirmektir.
- Yazmak için kişinin kendisine güvenmesi gerektiği düşüncesi verilmelidir.
- Öğrencinin düşünmesine yardımcı olmalı ve düşüncesi somut hâle getirilmelidir.

- Öğrenciye nelerden yararlanılacağına dair yardımcı kaynaklar tanıtılmalı ve ulaşamayacağı kaynaklar konusunda yardımcı olmalıdır.
- Yazma çalışmaları, okuma, gözlem yapma, konuşma, tartışma yolları ile desteklenmelidir.
- Yazma çalışmaları düzenlemek, dergi, gazete çıkarmak bu konuda cesaretlendirici yöntemlerdir (Şerif ve Gündüz, 2013, s. 216).

Yazma becerisinin geliştirilmesinde araştırmacılar yazma isteğinin artırılması gerektiğini vurgulamışlardır. Bu isteğin artması için temel nokta güvendir. Aynı zamanda öğrencilere destek olma ve onlara yol gösterici davranma bu isteğin artırılmasında etkilidir.

Öğrencilerin yazılı anlatım becerilerini üst seviyeye çıkarmak için birçok yöntem kullanılmaktadır. Türkçe alan yazınında yazma becerisi yöntemleri farklı isimlerle karşımıza çıkar. Bu yöntemler öğrencilerin hedef dili öğrenirken yazma becerilerini ve aynı zamanda kendilerini ifade biçimlerini de geliştirmektedir. Bu bölümde Millî Eğitim Bakanlığı'nın Türkçe öğretim programında yer alan yazma yöntemlerinden ve YTÖ alanında kullanılabilirliğinden bahsedilmiştir. Yazma becerisi; dinleme, konuşma, okuma becerilerinden sonra gelişmekte ve anlatma alanında etkili bir kullanım olanağı sağlar.

- Özet Çıkarma
- Not Alma
- Boşluk Doldurma
- Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Yazma
- Serbest Yazma
- Kontrollü Yazma
- Gündümlü Yazma
- Metin Tamamlama
- Tahminde Bulunma
- Yazılı Bir Metni Kendi Kelimeleriyle Yeniden Oluşturma
- Duyulardan Hareketle Yazma
- Eleştirel Yazma
- Yaratıcı Yazma

2.6.4.2. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yazma Becerisinin Aşamaları:

- **Yazma Becerisinde Alfabe Öğretimi:**

Türkçe öğretim merkezlerinde ve yabancı dil olarak Türkçe eğitimi veren diğer kurumlarda ilk olarak alfabe öğretimi gerçekleştirilmektedir. Türk dilinde sözcüklerin teşkili ünlü ve ünsüz harflerin uyumuyla meydana gelmektedir. Bunun için alfabedeki seslerin değer ve özelliklerinin kavranılması başlangıç için önemlidir (Bağcı ve Başar, 2018, s. 313).

Latin alfabesinde bulunmayan ancak Türk dilinin ses özelliklerini yansıttığı için alfabemizde yer alan bazı sesler yabancı öğrenciler için problem olabilmektedir. Örneğin Doğu Afrika'da Uganda, Kenya, Somali, Tanzanya gibi ülkelerde konuşulan Svalihi dilinde ü ö ı sesleri olmadığı için bu ülkelerden gelen öğrenciler bu sesleri çıkarmakta zorlanmaktadır (Yıldız ve Tunçel, 2012, s. 133).

Alfabe öğretimi Türkçe öğretiminin ilk basamağında yer almaktadır. Öğrenciler öğreneceği dili daha net ve açık anlayabilmesi açısından ilk önce alfabeyi öğrenmelidirler. Bazı dünya dillerinde farklı alfabeler kullanıldığından dolayı Türkçede kullanılan alfabelerle ilk defa karşılaşılacak öğrenciler kelimeleri doğru seslendirmeleri ve sonrasında cümleleri daha iyi anlayabilmeleri için harf öğretimi ilk olarak önemlidir. Seslerin ağızdan doğru bir şekilde çıkarımı konuşma becerisinin de gelişimini olumlu yönde etkiler. Böylece öğrenciler kendilerini doğru bir biçimde ifade edebilirler.

- **Yazma Becerisinde Kelime Öğretimi**

Kelime öğretiminde dikkat edilmesi gereken bazı noktalar vardır. Türkçede henüz seviye sözcükleri hazırlanmamıştır. Öncelikli olarak temel, orta, yüksek seviyede Türkçe öğretimi gören öğrenci gruplarının hangi kelimeleri kullanacağı belirlenmelidir. Gerekirse bu seviye gruplarına ait sözcükler çıkarılmalıdır (Bağcı ve Başar, 2018, s. 314).

Uzun bir sürede öğretilebilecek bir kelimeyi oyunla daha kısa bir zamanda ve meraklandırarak öğretmek mümkündür. Oyun etkinlikleriyle yabancı dil öğrenenler kelimeleri farkında olmadan edinirler (Gürdal ve Arslan, 2011, s. 36). Kelime öğretimi yapılırken kelimenin kullanım sıklığına ve anlam çeşitliliğine dikkat etmek gerekir. Öğrencilere kullanımı yaygın olan kelimelerin öğretilmesi faydalı olacaktır. Ayrıca kelimeyi öğretirken cümle içerisindeki anlamına uygun öğretmek doğru bir metottur (Bağcı ve Başar, 2018, s. 315).

Yazma becerisinde kelime öğretimi için değinilen en önemli nokta kullanım sıklığı ve anlam eşitliğidir. Anlam öğrenci için farklı bakış açıları yaratabilir. Metin sadeleştirme boyutuyla bakılacak olursa yanlış anlaşılmalara sebebiyet vermemek adına anlaşılmayan kelimeler yerine anlaşılır ve güncel kelimeler kullanılmalıdır.

- **Yazma Becerisinde Cümle Öğretimi**

TDK'ye göre cümle bir yargıyı bildirmek için tek başına çekimli bir fiil veya çekimli bir fiille kullanılan kelimeler dizisi olarak geçmektedir. Diğer bir şekilde cümle için anlamlı sözcükleri dizini, topluluğu denilebilir.

Cümle öğretimi, yabancı dil olarak Türkçe eğitiminde kelime öğretiminden sonraki basamaktır. İyi bir kelime bilgisinin üzerine cümle öğretimi inşa edilebilir. Cümle, yazılı anlatımı sağlamada önemli bir aşamasıdır. Bir yabancı dili öğrenen bireyler ilk önce basit kelimeler ve

cümleleri yazıp okuyacak daha sonra ise artan kelime hazinesi ve pekişen dil bilgisi kurallarıyla birlikte uzun ve anlamlı cümleler kuracaktır (Bağcı ve Başar,2018, s. 316). Yine Bağcı ve Başar (2018) ifadelerinde yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bireylerin cümle düzeyinde dikkat etmeleri gereken bir başka nokta ise, Türkçe yazım ve noktalama kurallarıdır. Her dilin kendisine mahsus imla ve noktalama kuralları bulunur. Bu kurallar sözlü anlatımdan ziyade yazılı anlatımda daha önemlidir. Yabancı dilde cümle kurarken o dilin yazı sistemindeki işaretleri bilmek gerektiği üzerinde durmuştur.

Genel anlamıyla cümle öğretimi metnin bütününe anlamak adına Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde önemli bir yer tutar. Yazılan ifadeleri zihinde anlamlandırmak temel önemli noktadır.

• **Yazma Becerisinde Paragraf Öğretimi**

Paragrafın anlamı; “herhangi bir yazının bir satır başından öteki satıra kadar olan bölümü” (TDK, 1998) şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenenlere doğru paragraf yazımını öğretmenin önemli bir yolu bolca dikte çalışması yapmaktan geçmektedir. Öğretmenin yaptıracağı dikte çalışmaları bir model oluşturabilir. Dikte çalışmalarında seçilecek metinlerin Türkçenin zengin işlendiği edebi türlerden olması durumunda bu uygulamalar daha verimli geçecektir (Bağcı ve Başar,2018: 319).

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğrencilerin metin oluşturmada bazı sorunlar görülmektedir. Bu sorunlar şu şekilde ele alınır;

- Metinde paragraflar arasında ilişkilerde kopukluklar olması
- Metinde geliştirilmeyen, yarım bırakılan cümlelerin yer alması
- Metinde ana düşüncenin açık biçimde ortaya konulamaması ya da yardımcı düşüncelerle desteklenmemesi
- Metinde gereksiz tekrarlar veya konu dışı bilgilerin yer alması
- Metinde birimler arasında okuyucunun dolduramayacağı boşluklar olması
- Metinde kullanılan üslup, anlatım tarzı, metnin türü arasında uyumsuzluk bulunması (Coşkun, 2011, s. 66).

Yazma süreci “hazırlık, taslak oluşturma, düzenleyerek yazma, düzeltme ve yayımlama” aşamalarından oluşmaktadır. Metin düzeyinde eğitim verilirken öğrencilere bu aşamalar kavratılmalıdır (Tiryaki, 2013, s. 41).

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi bağlamında yazma becerisini incelediğimizde özelden genele doğru bir öğretim olduğunu görebiliriz. Nitekim alfabe, kelime, cümle ve paragraf şeklinde bu yapı karşımıza çıkmaktadır. Öğrencilerin ilk adım olan alfabeyle başlaması ve en son bunu paragrafla bitirmesi öğretim açısından kolaylık ve aşamalılık sağlayacaktır. Bu öğrenimler gerçekleşirken birçok etkinlik kullanılabilir. Temel düzeylerde oyunlarla ve basit

etkinliklerle sağlanan bu öğrenim orta ve ileri düzey seviyelere ulaşıldığında Türkçe öğretimi alanında kullanılan yazma türleri etkili olacaktır.

Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve programında yer alan B1 düzeyi yazma ölçütünde yer alan; ilgi alanıyla ilgili ve yaşantıları betimleyerek anlatabildiği kazanımı göz önüne alındığında öncelikle iyi bir kelime kullanıcısı olmalıdır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılmak üzere bir edebi tür olarak ortaya konulan öykülerden yola çıkılarak yapılan etkinliklerde betimleme kavramı önemli bir yer tutar. Öğrenci okuduğunu anlama, anladığını yazıya dökme aşamasında yine metinden hareketle ve metin üzerinden ilgileri üzerine yazılar yazabilir.

2.6.5. Dil Bilgisi Öğretimi

Dil bilgisi her konuşmada, okumada, yazmada ve dinlemede anlam kurmayı kolaylaştıran sistemsel kural yapılarıdır denilebilir. Demirel (1999)'e göre dil bilgisi dilin sözcüksel türlerini, yapılarını, cümlesel olarak dizilimlerini ve görevlerini ekleriyle birlikte irdeleyen bilim dalıdır. MEB'e (2006, s. 7) göre bir dilin dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma öğrenme alanlarını destekleyen kurallar bütünüdür denilmiştir. Şahbaz ve Çekici (2012) Türkçe derslerinde dil becerilerini tamamlayan bir parça olarak yer verilmesi gerektiğini aktarır. Dil bilgisi diğer dört temel dil becerilerinden ayrılmaz bir bütün olarak eğer onları destekleyecek ve anlam kurma sürecine katkı sağlayacaksa etkinlikler ve uygulamalarda da onlardan ayrılmaz bir bütün olmalıdır.

"Dolayısıyla dil bilgisi öğretimi kuramsal bilgilere değil, uygulamaya dayanmalıdır. Bu amaçla dil bilgilerinin öğretiminde, kuralların verilmesinin yanında, bu kuralların kelime, cümle ve metin düzeyindeki uygulamaları amaçlanmıştır" (MEB, 2006: 7).

Dil bilgisi öğretimi direkt olarak öğretilmeye çalışılmamalıdır. Şahbaz ve Çekici (2012)'nin ifadesine göre günümüzde dil bilgisi öğretiminde genel ulaşılan nokta kural öğretiminden hariç bunları sezdirmek ve dil becerilerinin gelişmesini bu yolla sağlamaktır. İşlenen metinler ve temel dil beceri etkinlikleriyle birlikte öğrenciye verildiğinde hem daha kolay olur hem de öğrenci tüm çalışmaları kavrayarak yapar. Bunun yanında dil bilgisinin günlük kullanımda tek başına anlam ifade etmeyecektir. Bunların iletişimi etkin sağlayan temel becerilerle beraber kullanılması iletişim kurmada aktifliği artırır.

2.7. Haldun Taner'in Hayatı ve Öykücülüğü

Bu bölümde Haldun Taner'in hayatı ve öykücülüğü üzerinde durulacaktır. Yabancı dil olarak dil öğretimi için sadeleştirilen öyküler Haldun Taner tarafından yazılan özgün metinler üzerinden yapılmıştır. Bu metinleri daha iyi anlamak için Haldun Taner'in yaşam dönemi hakkında bilgi verilmesi çalışmaya katkı sağlayacaktır.

Haldun Taner 1915 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiş, 1986 yılında hayata gözlerini kapatmıştır. Haldun Taner deyince Türk edebiyatında ilk akla gelen tür tiyatro türüdür. Bunun yanı sıra öyküleriyle de önemli bir yer edinmiştir. Onun öykülerinin bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz;

- Yaşasın Demokrasi
- Şişhane'ye Yağmur Yağıyordu
- Tuş
- Onikiye Bir Var
- Ayışığında Çalışkur
- Sancho'nun Sabah Yürüyüşü
- Konçinalar
- Kızıl Saçlı Amazon
- Yalıda Sabah
- Bir Motorda Dört Kişi
- Sahibi Seyfû Kalem (Miyasoğlu, 1988, s. 25-26)

Haldun Taner, hikâyenin nasıl olması gerektiği hakkında şu görüşleri dile getirmiştir;

Sade şahsî plânda kalmamak, bugünün sosyal meselelerine de yönelmek. Toplumun, çevremizin bütün tiplerinin kalıbına girebilmek, onları kendi ağızları ve düşünüş tarzlarıyla konuşturabilmek, bugünün dâvalarını ele almak, toplumun bir takım aksaklıklarını gerek realist tasvirle, gerek alaya alarak hicivle göstermek. Ve asıl önemlisi bunu sanatkârca yapmak... Yazma bir edebiyatçılıktan kaçınıldığı kadar kuru bir makale üslûbundan da o kadar kaçınmak. Hâsılı hem bir sanat eseri yaratmak, hem topluma faydalı olmak. Bu vasıfları birleştiren bir eser, hangi teknikte yazılırsa yazılsın bence moderndir (Taner'den aktaran Adıyaman, 2012).

Haldun Taner'in görüşlerinden yola çıkarak ifade ettiği biçimde onun hikâyeciliği hakkında birtakım yorumlara ulaşabiliriz. Haldun Taner, öyküsünü bireysellikten çıkarıp topluma yöneltme anlayışına sahiptir. Halk kavramını yansıtabilmek adına eserlerinde yarattığı kişiliklerde halkın ağızıyla konuşma ve halkın kendisi gibi düşünme anlayışından yola çıkmıştır. Haldun Taner eserlerinde toplumun sosyal, siyasi, politik olaylarını gerçekçi bir biçimde bazen de eleştirerek anlatmıştır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi bağlamında kullanılacak olan metinler de incelendiğinde Haldun Taner'in hikâye hakkında söylediklerini eserlerine yansıttığını

görmekteyiz. Bu bağlamda Haldun Taner'in hikâyelerini bu alana kazandırmaktaki temel amaçlardan biri olan dil kavramı zenginliğini ortaya koyabiliriz. Yani yazarın eserlerinde kullandığı tipler toplumun, gerek ağız özellikleri gerek sosyal gerek siyasi ve politik durumları yansıtmayı kendisini YTO alanında kullanılabilirliğe götürmüştür. Türkçe öğrenen bir yabancı uyruklu insan öğrendiği dilin geliştiği toplumsal yapıyı, kültürel değerini anlamalıdır. Yalnız bu alanda tam manasıyla verimlilik almak için bu hikâyelerin Avrupa Dil Çerçevesine göre yapılandırılması gerekmektedir. Ancak daha sistematik bir biçimde öğretim bu sayede sağlanır. Toplumun içinde yaşayacak olan yabancı uyruklu öğrenci kendisini topluma daha yakın hisseder ve o kültürün bir parçası ve taşıyıcısı olur.

Uysal (2012)'a göre Türkçenin tarihsel söz varlığında bulunmayan ancak şair ve yazarların kullanımıyla günümüz sözlüklerinde kendisine yer bulan kimi sözlük maddeleri, bu katkının canlı ve en güzel örnekleridir. Yakın dönem sanatçıları arasında sözü edilen katkıyı sağlayan isimlerden biri de Haldun Taner'dir.

Bu bağlamda Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için kullanılacak materyallerde Haldun Taner öykülerinin kullanılması dil-kültür aktarımının güçlü bir şekilde yapılmasını sağlayacaktır.

Nitekim Uysal (2012) Haldun Taner öyküleri için "...Taner'in hikâyeleri Türkçenin temel özelliklerini ortaya koymak amacıyla gözden geçirildiği zaman Türk dilinin bütün tadı, güzelliği, anlam zenginliği, kıvraklığı, inceliği, yaratıcılığı hemen fark edilecektir." sözlerini sarf etmiştir. Araştırmalar üzerinden görülüyor ki Haldun Taner'in öykü dünyası zengin bir söz varlığına sahiptir. Türkçe öğretiminin temel amaçları arasında yer alan kültür ve temel değerler öğretimi için bu öyküler çalışma alanına kazandırılmalıdır.

2.8. Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni

Avrupa Ortak Dil Çerçevesi dil öğretimi konusunda temel bağlamda dil öğrenim seviyelerini açıklamaktadır. Yabancı dil öğrenimdeki çalışmalara yön vermek amaçlı kullanılabilir. Avrupa Ortak Dil Çerçevesi öğrenciler için yabancı dil öğrenimi ve öğretimi yapanlar için yol gösterici bir metin olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dil kavramının, çok dilliliğin ve çeşitli dillerin önemini ortaya koymaktadır. Çok dilliliğin kültürel anlamda uygarlık taşıyıcılığı olduğunu söyleyebiliriz. AODÇ çok dillilikte kişisel çok dillilik ve toplumsal çok dilliliğin arasındaki farka vurgu yapmıştır. Toplumsal çok dilliliği toplumda birden çok dille iletişim kurma olarak tanımlarken kişisel çok dilliliğin bireysel olarak deneyimlerinin kültürel yapı içinde geliştiğini vurgulamaktadır. (AODÇ, 2013, s. 14)

Dil olgusunun önemine vurgu yapan başvuru metni kültürlerarası yaşantıların resmi olarak ortaya koyulabileceğini belirtmektedir. Bu açıyla bakıldığında temel anlamda dil kültür ilişkisi; dilin kültürü taşıması, kültürün de dili yansıtmayı bağlamında karşımıza çıkmaktadır.

Toplumda benimsenen yabancı diller hem eğitim yoluyla istendik olarak hem de bireysel yaşantı yoluyla karşımıza çıkmakta ve ortak bir değer olarak kültüre dönüşmektedir.

Yabancı dil eğitiminin belli kurallar ve bilimsel bir şekilde kazanımlar yoluyla gerçekleştirilmesi dil öğretimini sistemli bir hâle getirecektir. Günlük hayatta dil kullanımını sınıflandırmak kültür aktarımı açısından da etkili olmaktadır.

2.8.1. AODÇ' de Kendini Değerlendirme Kılavuzu B1 Seviyesi

Avrupa Ortak Dil Çerçevesi değerlendirme kılavuzu incelendiğinde B1 düzeyi dil kullanımı günlük hayatı dâhil etmektedir. Öğrenciler, vakit geçirebileceği yerlerde; okulda, işte ve çevresinde konuşulanları anlayabilmektedir. İletişim araçlarında yayınlanan iletimlerin içeriği bu seviyede anlaşılabilir. Meslekler ve mesleğin içerisinde geçen terimler B1 düzeyi bağlamında aktarılabilir. Bunu Haldun Taner'in incelenen öyküleri kapsamında görmekteyiz. Sadeleştirme çalışması yapılan ve etkinlik görünümleri hazırlanan bu metinlerde olayla ilgili duygu ve düşünceler, günlük yaşam kullanımlarına ve başka alanlara yönelik araştırma yapılacak merak öğelerine yer verilmiştir.

Avrupa Dil Çerçevesinde öğrencilerin kendini değerlendirme maddeleri şu şekilde yer almaktadır;

1. Anlaşılır ve ölçünlü dil kullanıldığında ve iş, okul, boş zaman etkinlikleri ve benzeri gibi bilinen şeyler söz konusu olduğunda, konuşmanın ana noktasını anlayabilirim.
2. Eğer oldukça yavaş ve açık konuşulursa güncel olaylar, benim mesleğim ve ilgi alanlarımla ilintili radyo ve televizyon yayınlarından temel bilgileri anlayabilirim.
3. İçlerinde her şeyden önce güncel yaşam ya da meslek dili geçen metinleri anlayabilirim.
4. İçlerinde olaylardan, duygulardan, isteklerden söz edilen özel mektupları anlayabilirim.
5. Özellikle dilin konuşulduğu ülkelere yapılan yolculuklarda karşılaşılan çoğu durumların üstesinden gelebilirim.
6. Kendi ilgi alanımda; kişisel ya da günlük yaşamla ilgili alışlagelmiş aile, hobi, meslek, yolculuk ve güncel olaylar gibi alışık olduğum konularda hazırlıksız konuşmalara katılabilirim.
7. Deneyimleri, olayları ya da düşlerimi, umutlarımı, amaçlarımı betimleyebilir, basit, birbiriyile bağlantılı tümcelerle konuşabilirim.
8. Düşüncelerimi ve planlarımı kısaca açıklayıp gerekçelendirebilirim.
9. Bir öykü anlatabilir ya da bir kitabın veya filmin konusunu (içeriğini) anlatabilir ve kendi tepkilerimi betimleyebilirim.

10. İlgili alanındaki konular üstüne ya da beni kişisel olarak ilgilendiren konularda basit, içinde bağlantılı metin yazabilirim.

11. Deneyim ve izlenimlerimi içeren mektup yazabilirim (AODÇ, 2013, s. 22).

Avrupa Ortak Dil Çerçevesinde yer alan değerlendirme ifadeleri incelendiğinde öğrenciler için deneyim kavramının önemi ortaya konulabilir. B1 düzeyinde dili kullanabilen bir öğrenci düşüncelerini gerekçelendirip deneyimlerini aktarabilir. Öğrencilerin güncel yaşam içerisinde kendilerini rahat ifade edebilme yeteneğine sahip olduğu söylenebilir.

2.8.2. AODÇ'ye Göre Bağımsız Dil Kullanımı B1 Seviyesi

Avrupa Dil Çerçevesi incelendiğinde B1 seviyesine yönelik belirtilen kazanım ifadelerine ulaşılabilir. Nitekim kazanım ifadeleri;

1. Anlaşılır ve ölçünlü bir dille konuşulduğunda, iş, okul, boş zaman etkinlikleri vb. gibi bilinen şeyler söz konusu olduğunda, konuşmanın ana hatlarını anlayabilir.
2. Öğrenmekte olduğu dilin konuşulduğu ülkeye yaptığı yolculuklarda karşılaştığı çoğu zorlukların üstesinden gelebilir.
3. Bilinen konularda ve ilgi duyduğu alanlarda kendini basit ve bağlantılı olarak ifade edebilir.
4. Deneyim ve olaylar hakkında bilgi verebilir; hayal, beklenti, amaç ve hedeflerini anlatabilir, tasarı ve görüşlerinin kısa gerekçelerini gösterir ya da bunlara açıklamalar getirebilir (AODÇ, 2013, s. 21).

B1 seviyesindeki kendini değerlendirme kılavuzu incelendiğinde; dil öğrenimine yeni başlayan bir öğrenci değil daha çok hayatın içinde yer alan, hayatını düzenlemek için plan kuran ve planları anlayan bir öğrenci düzeyi karşımıza çıkar. Duygu ve düşüncelerini bağımsız olarak ifade edebilen, yaşantılarını ve yaşantılamak istediklerini karşı tarafa iletebilen, değerlendirme yapabilen ve ayrıca öykü içeriklerini anlayabilen ve anlatabilen bir öğrenci yapısı karşımıza çıkmaktadır.

B1 Düzeyi, yabancı bir ülkeyi ziyaret eden bir kişi için Eşik Düzey'in özelliklerine denk düşer. İki özellikle nitelendirilir. Birincisi, bir karşılıklı etkileşimi sürdürme ve farklı durumlar içinde istediğini elde etme yeteneğidir. Örneğin; *genel kural olarak, kendisiyle ilgili uzun bir tartışmanın ana noktalarını, tartışmanın açık ve ölçünlü dilde yapılması koşuluyla izleyebilir; arkadaşlar arasında resmî olmayan bir tartışmada düşünce ve görüş bildirebilir veya isteyebilir; aktarmak istediği ana görüşü anlaşılır bir biçimde aktarır; söylemek isteği şeyin*

özünü söylemek için geniş yalın biçimler yelpazesini esneklikle kullanır; bazen söylemek istediğini tam olarak anlatmaya çalışırken anlaşılması güç olsa da, bir konuşmayı ya da tartışmayı sürdürebilir; özellikle uzun anlatımlarda, sözcüklerle dilbilgisel biçimlerin ve yanlışlarını düzeltme çabalarının belirgin olmasına karşın anlaşılabilirliğini yitirmez.

İkinci özellik, gündelik yaşama ilişkin sorunlarla ustaca baş edebilme yeteneğidir. Örneğin:

Toplu taşıma araçlarında öngörülemeyen bir durumdan başarıyla çıkmasını bilmek; bir seyahat şirketinde veya yolculuk sırasında yapılan bir organizasyon sırasında karşılaşılabileceği temel durumlarla başedebilmek; bildik konularda hazırlık yapmaksızın söze girebilmek; bir istemde bulunabilmek; karşılıklı etkileşim içinde konuşulan kişiye yakından bağımlı kalmakla birlikte bir söyleşi ya da bir danışma sırasında (söz gelimi yeni bir konuyu ele almak) inisiyatifi ele almak; birisinden, söylediği şeyi açıklamasını ya da kesinlemesini istemek (AODÇ, s. 34)

2.9. Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı B1 Düzeyi Kazanımları

Türkiye Maarif vakfı tarafından hazırlanan bu programı dil becerileri ve B1 düzeyi açısından incelemek teze katkı sağlayacaktır.

Türkiye Maarif Vakfı'nın (2020) hazırlamış olduğu Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programı incelendiğinde dört temel dil becerisi kazanımlarına her düzeyde yer vermiştir. Dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerine yönelik B1 düzeyiyle ilgili şu kazanımlara değinilmiştir:

Dinleme becerisine yönelik B1 seviyesinde öğrenciler;

Toplumsal yaşam alanına yönelik gereksinim içeren metinleri ve diyalogları, kalıp ifadeleri, söz varlığı unsurlarının metinden ve konuşmadan hareketle anlamlandırılabilceği belirtilmiştir. Türkçeyi öğrenen yabancı bir öğrenci Türk kültürünü de daha etkili bir biçimde benimsemesi açısından söz varlığı unsurlarını öğrenmesi önem arz etmektedir. Diğer bir yandan kazanım listesinde ifade edilen mecazlı ifadeleri anlamlandırmada, betimleyici ifadeleri anlamada, kültürdeki temel ifade kalıplarını tanımada yazınsal metinlerin kullanılması gerekmektedir. Bu çalışmada sadeleştirilen öyküler içerik bağlamında incelendiğinde bu kazanımları destekler nitelikte bulgular ortaya konulmuştur. Dinleme becerisine yönelik etkinlik görünümleri kazanım çerçevesinde karşılık bulmaktadır. Kazanımlar çerçevesinde; haber metinlerini anlaması, öyküleyici metinlerdeki unsurları belirlemesinden hareketle,

öğrencilerin bu metinlerdeki unsurları çözümler yetkinliğe sahip olduğu belirtilmiştir. Dinlediklerinden hareketle yorum ve değerlendirme içeren ifadeleri ayırt etmesi istenmiştir. Kazanımlarda yer bulan; dinlediklerini tahmin etme, çıkarımda bulunma öğrencilerin zihinsel faaliyetlerine yönelik kısımlardır. Öğrenciler olumlu ve olumsuz görüşleri ayırt ederek eleştirel düşünme becerisine de sahip olmaktadır. Metinlerdeki anahtar kelimeleri belirlemesi, bir olayı daha açık ve net bir şekilde anlamasına fayda sağlayacaktır.

Türkiye Maarif Vakfı tarafından hazırlanan program çerçevesinde B1 düzeyi dinleme kazanımları Avrupa Dil Çerçevesi içerisinde yer alan B1 seviyesi kazanımlarıyla uyumludur. İncelenen metinler içeriği bağlamında bu kazanımlara yönelik olarak kullanılabilirliği ortaya konulmuştur.

Konuşma becerisine yönelik B1 düzeyinde öğrenciler için Maarif Vakfı şu kazanımlardan bahsetmiştir;

Öğrencilerden günlük yaşamda genel ihtiyaç duyulan diyaloglar kurması beklenir. Kullanılan konuşmalarda betimleyici ifadeler, deyim ve atasözleri gibi kalıp ifadeler kullanılmaktadır. Öğrenci bu sayede dilini öğrendiği ülkenin kültür ve özelliklerini daha iyi kavramış olur. Kazanımlar içerisinde yer alan ifadelerden; kendini ayrıntılı biçimde tanıtmayı, öyküleyici metinleri anlatması, yazılı ve sözlü bir metni kendi cümleleriyle yeniden anlatması konuştuğu dilde düşünme becerisini de geliştirecektir. Diğer bir yandan kazanımlarda bulunan meslekleri anlatması, kendisiyle ve yaptığı işle ilgili konuşması toplumu daha iyi tanımasına fayda sağlayacaktır. Nitekim sadeleştirilen öyküler ve hazırlanan etkinlik görünümleri bu kazanımlara uygun şekilde ortaya konulmuştur. Bir konunun olumlu olumsuz yönleriyle değerlendirilmesi öğrencilere eleştirel düşünme, konuyu analiz edebilme ve içeriği yorumlayabilme becerisi katar. İnsan, duyguları ve düşüncelerini aktarmada bir araç olarak konuşma yetisini kullanır. Bu beceriyi kullanılırken ve bir duygu ifade edilirken etkili olması için belli bir amaca yönelik olarak konuşmak gerekmektedir. Türkiye Maarif Vakfı tarafından hazırlanan program çerçevesinde B1 düzeyi konuşma kazanımları Avrupa Dil Çerçevesi içerisinde yer alan B1 seviyesi kazanımlarıyla uyumludur. Sadeleştirilen ve incelenen metinlerin bu kazanımlara yönelik olarak kullanılabilirliği ortaya konulmuştur.

Okuma becerisine yönelik B1 düzeyinde belirtilen kazanımlar öğrencilerin bu seviyede edinmeleri gereken durumları şöyle belirtmiştir:

Okuma-anlama becerisinde de dinleme becerisinde yer alan kalıp ifadeleri kullanmaya yönelik kazanım yer almıştır. Öğrenci söz varlığı unsurlarını çözümler ve mecazlı ve kalıp ifadeleri anlamlandırır. Metinlerde yer alan metin unsurlarına yönelik çıkarımlarda bulunur. Öğrenciler içinde bulunduğu ve etkileşim kurduğu ortama da bu sayede daha iyi adapte olacaktır. Metin içi ve dışı anlam kurması, bunları içerik yönünden değerlendirmesi ve karşılaştırmalar yapması zihinsel becerilerini geliştirecektir. Öğrendiği dilin kültürü ve gelişimi

hakkında da bu bağlamda yetkin olacaktır. Edebi eserler üzerinde yapılan çalışmalar bu tür kazanımları destekleyici nitelikler içerir. Metinlerin vermek istediği iletiyi, alt anlamları daha iyi kavrayacaktır ve çözümleyecektir. Bu tür etkinlik çalışmaları günlük yaşamda karşılaştığı haberleri, gazete yazılarını ve ilanları daha net anlamasına fayda sağlayacaktır. Öğrencinin yorum ve değerlendirme ifadelerini ayırt etmesi, öznel ve nesnel yargıları belirlemesi bilimsel öğrendiği dilde bilimsel düşünmesine zemin hazırlayacaktır. Nitekim kazanımlarda gerekçelendirmeye de vurgu yapılmıştır. Dil gelişimini destekleyecek unsurlardan gazetelere, sosyal medya unsurlarına ve dergilere yönelik kazanımlara da yer verilmiştir. Bu unsurlarda yer alan anahtar kavramları belirlemesi, unsurlara yönelik tahminlerde bulunması ve unsurların içerik özelliklerini belirlemesi verilmek istenen iletiyi daha net anlamasına zemin hazırlar. Metinlerde yer alan tekrar bildiren ifadeleri belirlemesi ve kalıp ifadeleri çözümlemesi söz varlığı açısından önemlidir.

Okuma bir amaç dâhilinde olmalıdır. Nitekim kazanımlarda bu ayrıca belirtilmiştir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde kullanılmak üzere B1 düzeyine sadeleştirilen öyküler bu kazanımlar incelendiğinde kullanıma uygundur. Bu bağlamda temel dil becerileri dikkate alınarak hazırlanan etkinlik görünümleri kazanım çerçevesinde yer bulmaktadır.

Yazma becerisi üzerine B1 seviyesi öğrenciler için bazı kazanım ifadeleri ortaya konulmuştur. Yazma, kendini, duygularını, düşüncelerini sembol ve işaretlerle aktarma işidir. Ortaya konulan kazanımlar incelendiğinde; günlük yaşamda karşılaşılan durumlara sıkça rastlanılmaktadır. Örneğin, özgeçmiş formu doldurması, seyahat ve konaklamaya ilişkin formların doldurulması, haber metinleri yazması, tanıtım yazılarına yer vermesi meslekleri karşılaştırması, betimleyici ifadeler kullanması vb. Öğrencilerden aynı zamanda öyküleyici metinler yazması istenmesi ve olaylar, durumlar hakkında yorum yapılması çalışmaları üzerinde durulması onların toplumda karşılaştığı durumlara objektif bir biçimde yaklaşmasını sağlayacaktır. İnsan iletişim kurarken bunu belirli amaçlar dâhilinde ortaya koyar. İfade edilenleri konu ve ana düşünce etrafında toplayan öğrenci alıcıya vermek istediği iletiyi de açık bir biçimde ortaya koymuş olur. Yazma çalışmaları yapılırken de amaç belirlenmelidir. Yazılan ürünlerde de yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine dikkat edilmelidir. Öğrenciler yazma ürünlerini ortaya koyarken belirli strateji ve yöntemlerden de faydalanmalıdır. Ayrıca söz varlığı kapsamında yazılarında tekrar bildiren ifadeleri kullanmalıdırlar. Yazılan ürünlerde bağlamı daha akıcı kılmak için düşünceyi geliştirme yolları kullanılmalıdır. Kullanılan haritalar, şekiller, resimler ve tablolar öğrencilerin düşüncelerini destekler biçimde karşımıza çıkar.

Öğrenci konuşma becerisinde olduğu gibi yazma becerisinde de bir şeyleri anlatma olanağına sahiptir. B1 düzeyi kazanımları genel olarak öğrenciyi dili daha bağımsız olarak kullanılabilirliğini ortaya koymuştur.

Türkiye Maarif Vakfı tarafından belirtilen kazanımlar irdelendiğinde B1 düzeyine sadeleştirilen öykülerin bu alanda kullanımına yönelik bir sakınca bulunmamaktadır. Kazanımlarda yer alan ifadeler öyküleri ve dil-kültür özelliklerini destekler niteliktedir.

Dinleme, konuşma okuma ve yazma becerilerine yönelik ifade edilen kazanımlar, öğrencilerin öğrendiği dilde araştırma yapma ve öğrendiği dille düşünme becerilerini geliştirebilir. Bu sayede öğrenci; bir yaklaşımı eleştirebilir, bir konu hakkında duygu ve fikirlerini ortaya koyar ve çözüm üretir, kendini ifade eder, öğrendiği kültürü benimser ve bu kültürde birey olur.

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, veri toplama araçları, veri analizi ve araştırma süreci hakkında bilgi verilmektedir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Tarama modelini Karasar (2013), geçmişte bulunan ve şimdi var olan durumları olduğu gibi betimleyen araştırma modeli olarak adlandırmıştır. Tarama modelinde araştırılan durum kendi içerisinde betimlenmeye çalışılır.

Bu çalışma doğası gereği nitel bir çalışmadır. Nitekim nitel çalışmayı Yıldırım ve Şimşek (2011), “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” şeklinde betimlemiştir. Özdemir (2010) de nitel çalışmayı, insanların kendi uğraşlarıyla şekillendirdiği toplumsal yapıların derinliklerini incelemek için geliştirdiği bilgiye ulaşma çabası şeklinde ifade etmiştir. Yine Yıldırım ve Şimşek’in (2011) ifadesine göre nitel araştırmada durumu ve olguyu yorumlama, derinlemesine tanımlama ve aktörlerin bakış açısını anlama vardır.

3.2. Veri Toplama Araçları

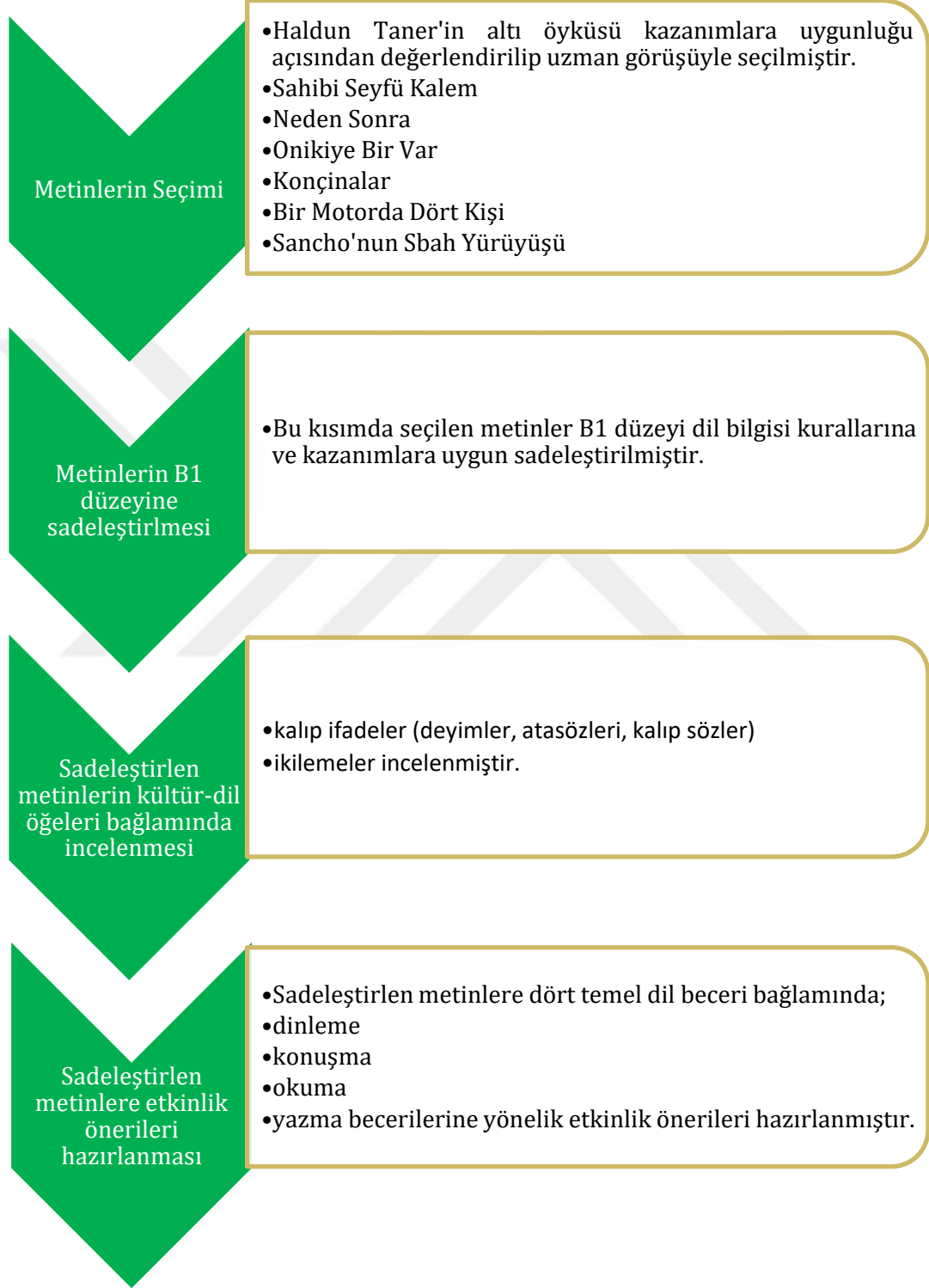
Tezde kullanılan öyküler uzman görüşü alınarak seçilmiştir. Tezdeki “*Sahibi Seyfî Kalem, Konçınalar, Neden Sonra, Onikiye Bir Var, Sancho’nun Sabah Yürüyüşü ve Bir Motorda Dört Kişi*” adlı öyküler Mustafa Miyasoğlu’nun Haldun Taner’i tanıttığı Kültür Bakanlığının yayınları arasında yer alan kitaplardan seçilmiştir. Öyküler seçilirken içerik bağlamında sözcüklerin ve ifadelerin kullanım zenginliği dikkate alınmıştır.

3.3. Veri Analizi

Bu çalışmada verilerin analizi doküman incelemeye göre yapılmıştır. Yıldırım ve Şimşek’e (2011) göre doküman incelemesi, araştırılması uygun görülen bulgular hakkında bilgi içeren yazılı dokümanların incelenmesiyle gerçekleşir. İncelenen metinlerde de cümlelerin uygunluğu düzeye uygun sadeleştirme çalışması yapılacağına uygun kabul edilmiş ve dil kazanımları çerçevesinde sadeleştirilip incelenmiştir. Turgut (2012)’a göre doküman analizi yazılı unsurların problem durumlarına yönelik çalışmada yer alan konunun analizini ortaya koymaktır. Başka bir ifadeyle Karasar (2013) bu yöntemi belgeleri tarama olarak isimlendirmiştir. Kaynakların elde edilmesi ve irdelenmesine olanak sağlayan bir yöntemdir.

3.4. İşlem (Araştırma Süreci)

“Haldun Taner Öykülerinin Temel Dil Becerileri Bağlamında B1 Düzeyine İlişkin Değerlendirilmesi” adlı çalışma kapsamında gerçekleştirilen uygulamalara sırasıyla aşağıda yer verilmiştir.

Şekil. 3.1. Araştırma süreci

4. BULGULAR VE DEĞERLENDİRMELER

Bu bölümde, araştırma süreci boyunca elde edilen bulgular araştırma alt problemlerine göre verilmiştir.

4.1. Birinci Probleme İlişkin Bulgular

Problem cümlesi: “*Sahibi Seyf-ü Kalem*” adlı öyküsü;

- Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil-kültür öğeleri bağlamında nasıl değerlendirilir?
- B1 düzeyine göre nasıl sadeleştirilebilir?
- Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanmak üzere temel dil becerilerine ilişkin hangi etkinlik önerilerinin geliştirilmesine olanak tanır?

4.1.1. “*Sahibi Seyf-ü Kalem*” Hikâyesinin Kültür-Dil Bağlamında Değerlendirilmesi

Sahibi Seyf-ü Kalem adlı metin yabancı dil olarak Türkçe öğretimi bağlamında zengin bir içerik olarak değerlendirilebilir. Bu zenginlik, metin içerisinde kullanılan ikilemelerden, kalıp sözlerden, deyimlerden ve atasözlerinden anlaşılabilir. Bu bağlamda metin içindeki ikileme görünümleri Tablo 4.1.’de sunulmuştur;

Tablo 4.1.
“*Sahibi Seyf-ü Kalem*” Adlı Öyküde İkilemeler

İkilemeler	f
Şaşıp şaşıp	1
İşgüzar işgüzar	1
Kapış kapış	1
Olsa olsa	1
Hayran hayran	1
Dolu dolu	1
Yavaş yavaş	1
Harıl harıl	1
Kara kara	1
Seve seve	1
Toplam	10

Tabloda görüldüğü üzere günlük yaşamda çokça kullanılan “dolu dolu, seve seve, yavaş yavaş, harıl harıl” gibi ikilemelerin öyküde kullanıldığı saptanmıştır.

Metinde içerisinde kalıplaşmış ifadeler Tablo 4.2.'de sunulmuştur;

Tablo 4.2.
“Sahibi Seyf-ü Kalem” Adlı Öyküde Kalıp İfade Görünümleri

Kalıp İfadeler	f
Akla hizmet etmek	1
Mübarek insan	1
Kaleme almak	1
Okun yaydan çıkması	1
Gözlerini dikmek	1
Allahın belası	1
Yüzkarası	1
Yakasına yapışmak	1
Ne yapıp ne etmek	1
Kendi kendine gelin güvey olmak	1
Yudumluk ömür	1
Gözleri mutluluktan süzülme	1
Sevinçten ölmek	1
Ölsem de gam yemem	1
Tadında bırakmak	1
Toka etmek	1
Kara kara düşünmek	1
Allah korusun	1
Bıyığı yeni terlemek	1
Gözünü budaktan sakınmamak	1
Toplam	20

Sadeleştirilen metin bünyesinde toplam 20 tane kalıp ifadeye rastlanmıştır. Bu ifadelerin içinde dini ifadeler de “mübarek, Allahın belası, Allah korusun” yer almaktadır. Bu sözler bedduaları ve iyi dilekleri yerine getirir. Aynı zamanda akıl ve akıllı davranma konusu ile ilgili de ifadeler rastlayabiliriz. Örneğin; akla hizmet etmek, kara kara düşünmek gibi. Bunlar yanında günlük yaşamda kullanılan kötülük, iyilik, ölüm, gurur, korku, kararlılık temalı söz kalıpları da yer almaktadır.

B1 düzeyi kazanımları incelendiğinde bu tür yapıların öğretilmesinin önemli olduğu görüşüne varılabilir. Yabancı uyruklu öğrenciler Türkçe öğrenirken öne çıkan zorlukların içerisinde, Türk kültüründe yaşam eksikliği çektiklerinden hem bu kelimelerde hem de kullanılan kalıp ifadelerde güçlük yaşayabilirler. Bu metinlerden hareketle öğretimin kolaylaştırılması, hikâyelerin Türkçe öğretirken kullanılması bu eksikliği gidermede fayda sağlayacaktır. B1 seviyesinde Türkçe öğrenen yabancı uyruklular için cümle düzeyleri ve kazanımlar Avrupa Dil Çerçevesinde ortaya konulmuştur. Ortaya konan kazanımları ve dil düzeyleri çerçevesinde tekrardan sadeleştirilmeye çalışılmıştır.

Özgün metinde dil özellikleri incelendiğinde; yazar tarafından dönemin dil özelliklerini yansıtan söz yapıları kullanılmıştır. Bu söz ifadeleri Tablo 4.3.'te sunulmuştur;

Tablo 4.3.
“Sahibi Seyf-ü Kalem” Adlı Öykünün Özgün Metninde Kullanımı Zor İfadeler

Kullanımlı Zor Sözcükler	f
Müstenit	1
Mekâtibi askeriye	1
Harp	1
Nevcivan	1
Tâbi	1
İthafiye	1
Ricali devlete	1
Erkânı Harbiye-i Umumiye Riyasetine	1
Kütüphanesi irfanımızı	1
Tevil	1
Tehalük	1
Hisse	1
Taarruz	1
Sahib-i seyf-ü kalem	1
Sahhat	1
Maazallah	1
Çâlâki	1
İnkılâba	1
Terakkiyatı fenniye	1
Haptetmek	1
Bilâ	1
Mamafih	1
Devr-i şebabet	1
Endam	1
Nesl-i ati	1
Vesika-i tarihiye	1
Kuvvei kalemiyyem	1
Enzar-ı ibreti	1
Gûna	1
Müşkülât	1
Mekatip	1
Makamatı	1
Müspiteye müstenit	1
İştirak	1
Bilûmum	1
Bilcümle	1
Teati	1
Nevcivan	1
Tetkik	1
Vesaiki müspiteye	1
Toplam	40

Bu yapılar öğrenciler tarafından anlaşılmayacağı için günümüzde kullanılmayan sözcükler, tamlamalar ve Türkçeye uygun olmayan ifadeler günümüz Türkçesine TDK’ den hareketle dönüştürülmüştür. Bu şekilde bakıldığında sadeleştirilen bu öykü Türkçe öğrenen yabancı uyruklu bir öğrenci için kullanıma uygun hâle getirilmeye çalışılmıştır. Sadeleştirme sonucunda metinden hareketle temel dil becerilerini ilerletmeleri için metni anlama ve

yorumlamaya yönelik hazırlanan etkinlik önerileri ortaya konulmuştur. Etkinlikleri ortaya koyarken bu seviye düzeyinde dört temel beceri için verilen kazanımlar dikkate alınmıştır.

Yazılan metnin döneminden kaynaklanan ve öğrencilerin anlamasını zorlaştıran kelime yapıları ve kalıp ifadeler de sadeleştirme sonucunda günlük hayat içinde kullanıma uygun hâle getirilmeye çalışılmıştır. B1 seviyesindeki Türkçe öğrenen bir öğrencinin Türk kültürünü daha iyi anlamlandırabilmesi açısından bu metni özgün halinden okuduğunda uygun olmayacağı, metinde geçen sözcük durumlarından ve cümle yapılarından anlaşılmaktadır.

Öğrencinin öğrenim gördüğü toplumun kültür öğelerindeki zenginlikleri ortaya koyan bu metin öğrenciler açısından metnin anlamını bozmadan sadeleştirilip uygun olan düzeye getirme çalışması sağlanmaya çalışılmıştır. Bu sayede öykülerin alana kazandırılması gerçekleşir. Hazırlanan etkinlik önerileri de sadeleştirilen metin üzerinden ortaya konulan sorulardır. B1 seviyesindeki öğrenciler sadeleştirilen metni okuduktan sonra bu etkinlik görünümlerini rahatça çözümlayebileceği varsayılmıştır. Nitekim öyküler içeriksel olarak kazanımlara uygundur.

4.1.2. “*Sahibi Seyf-ü Kalem*” Hikâyesinin B1 Düzeyinde Sadeleştirme Görünümleri

“*Sahibi Seyf-ü Kalem*” adlı öyküde yer verilen sadeleştirme cümlelerine örnekler yer verilmiştir. Metnin B1 düzeyine sadeleştirilmiş hali Ek 4.’de verilmiştir.

- **Ö.C.** : Oldu olacak bari mekâtibi askeriyeden birinde, bilfarz Kuleli İdadisinde lisan tedris etse imişim.
 - **S.C.** : Ona göre üstelik askeri okulların birinde, diyelim ki Kuleli lisesinde dil öğrenmeliymişim.
- Metinden alınan bu cümlede sadeleştirme yapılırken Türkçe olmayan sözcüklerin Türkçe karşılığı kullanılmıştır. Öğrencilerin anlaması için cümlenin temel anlamı değiştirilmeden B1 düzeyine uyarlanmıştır.
- **Ö.C.** : Elim henüz kalem tutarken nesl-i atinin enzar-ı ibreti önüne bir vesika-i tarihiyye sermeli.
 - **S.C.** : Elim henüz kalem tutarken gelecek neslin gözleri önüne bir tarihi belge sermeli.
- **Ö.C.** : Allaha şükür kuvvei kalemiyyem yerindedir.
 - **S.C.** : Allaha şükür kalem kuvvetim yerindedir.
- **Ö.C.** : Devr -i şebabetinden kalma bir resmini göstermişti bize...
 - **S.C.** : Gençlik resmini gösterdi bize...

Örnek cümlelerde görüldüğü üzere Türkçesi kullanılmayan bazı kelimeler öğrencinin metni daha iyi anlayabilmesi amacıyla hem günümüz Türkçesine çevrilmiştir hem de kazanımları daha iyi aktarmak amacıyla B1 seviyesine uyarlanmıştır.

- **Ö.C.** : Yok bankacılıkmış, hariciye memurluğu imiş, mühendislik veya avukatlıkmış, boş verirdi. Miralay bey böyle ıvır zıvır mesleklere...
 - **S.C.** : Miralay Bey, bankacılık, dışişleri memurluğu, mühendislik veya avukatlık, böyle gereksiz meslekleri umursamazdı, boş verirdi.
- **Ö.C.** : Hazret, şimdi yazacağı tarih-i harp için harıl harıl vesaik toplamakla meşgul...
 - **S.C.** : Hazret, şimdi yazacağı savaş tarihi için harıl harıl belge toplamakla meşgul...
- **Ö.C.** : Daha ilk haftasında yüz adet sattığını, böyle bir muvaffakiyetin bugüne kadar aşk romanlarına dahi müyesser olmadığını ve ne denirse densin okuyucu kitlesinin iyi eserin kokusunu pekâlâ aldığını ve Miralay bey gibi sahib-i seyf-ü kalem zevatın kıymetli eserleriyle kütüphaneyi irfanımızı zenginleştirmek hususunda himmetlerini diriğ etmemeleri icap ettiğini, söyledi.
 - **S.C.** : Daha ilk haftasında yüz adet sattığını söyledi.
 - **S.C.** : Böyle bir başarının bugüne kadar aşk romanlarına dahi nasip olmadığını belirtmişti.
 - **S.C.** : Ne denirse densin okuyucu kitlesinin iyi anladığını söyledi.
 - **S.C.** : Miralay Bey gibi kalem ve kılıç sahibi kişinin kıymetli eserleriyle kütüphane kültürümüzü zenginleştirmek konusunda emeklerini yazık etmemeleri gerektiğini söyledi.
- **Ö.C.** : Kitap basılır basılmaz Miralay Bey müsveddelerini çoktandır hazırladığı yarım sahifelik ithafiyelerle ricali devlete, Erkanı Harbiye-i Umumiye Riyasetine, eski silah arkadaşlarına ve bilumum muharririni askeriyeye birer nüsha gönderdi.
 - **S.C.** : Kitap basılır basılmaz Miralay Bey, Genel Kurmay Başkanlığı Başkanına, askerlik arkadaşlarına ve yazarların hepsine birer örneğini gönderdi.

Sadeleştirilen öykülerde, uzun cümleler öğrencinin anlayabilmesi için kısaltılmıştır. Bir cümlede birden çok filimsi verilmişse basit ve az düzeye indirgenmiştir. Özgün metinler olduğu gibi kullanıldığında anlam zorluğu ortaya koyacağından örnekteki gibi öykü üzerinde sadeleştirme çalışması yapılmıştır.

4.1.3. “Sahibi Seyf-ü Kalem” Adlı Hikâyeye Yönelik B1 Düzeyi Etkinlik Önerileri

Bu bölümde temel dil becerileri bağlamında öykülerden hareketle B1 düzeyi etkinlik önerileri hazırlanmıştır.

4.1.3.1. Öyküye Yönelik Dinleme Etkinliği Önerileri:

Dinlediğiniz metinden hareketle aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Dinlediğiniz “Sahibi Seyf-ü Kalem” adlı metinde geçen anlamını bilmediğiniz kelimeleri belirtiniz.

-
-
-

2. Dinlediğiniz öyküde hangi meslek isimleri geçmektedir, çevrenizde bu mesleklere yönelik çalışan insanlar var mıdır, kimlerdir?

3. Miralay Beyin kişilik özellikleri nelerdir, dinlediğiniz metinden hareketle işaretleyiniz?

Hafızası kuvvetli	Her şeyi anlatan	Heyecanlı	Korkak	Açık sözlü	Yiğit ve Cesur
-------------------	------------------	-----------	--------	------------	----------------

4. Miralay Bey tarafından yazılacak eserin ismi ne olacaktı?

.....

5. Miralay Bey hangi konularda anılarını anlatmaktan hoşlanmış?

.....

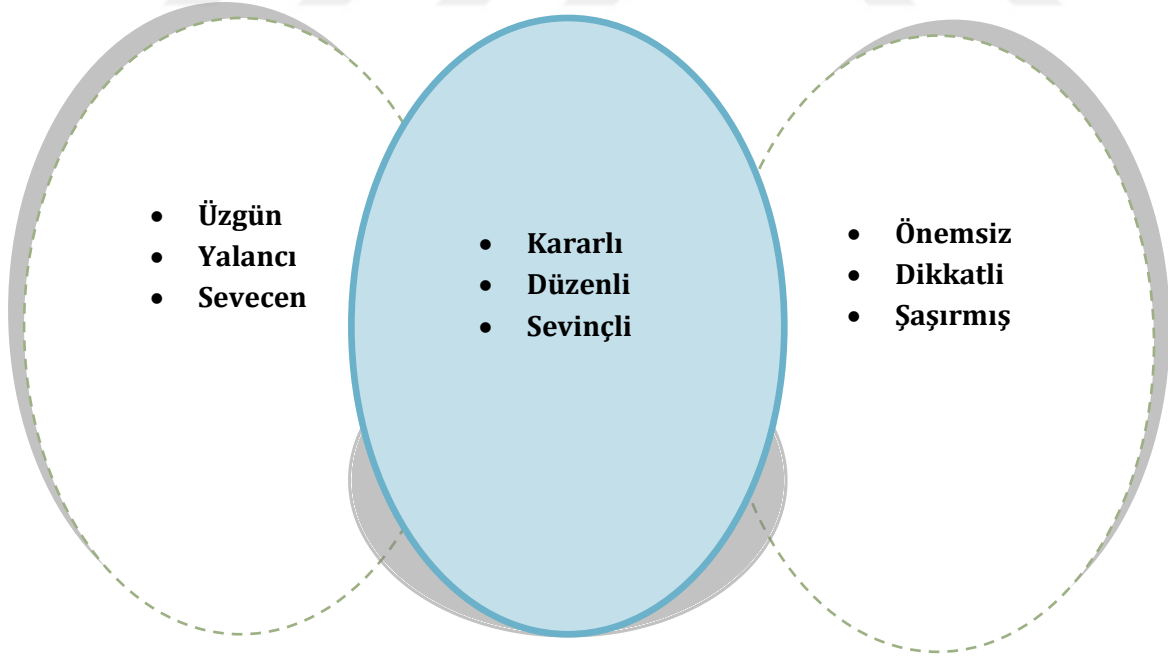
4.1.3.2. Konuşma Etkinliği Önerileri:

1. Metinde ismi geçen meslekleri işaretleyiniz. Siz hangisi olmak isterdiniz, anlatınız. Niçin?

BANKACILIK	MÜHENDİSLİK	KASAPLIK	ASKERLİK
DIŞİŞLERİ MEMURLUĞU	AVUKATLIK	HEMŞİRELİK	POLİSLİK
YÖNETİCİLİK	ÖĞRETMENLİK	DOKTORLUK	TÜCCAR

2. Siz aşağıdaki hangi kişilik özelliklerine sahipseniz kendinizi tanıtan kısa bir konuşma yapınız.

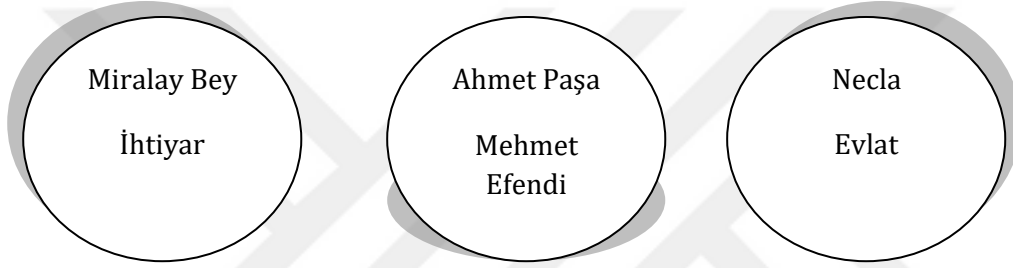

4.1.3.3. Okuma Etkinliği Önerileri:

Okuduğunuz hikâyeden hareketle “okuyalım, anlayalım” bölümündeki soruları yanıtlayınız.

1. Okuduğunuz öyküde yer alan şahıs kadrosunda kimler vardır? Yuvarlaklardan hangisi bu kişileri barındırıyorsa işaretleyiniz.

2. Okuduğunuz öyküden hareketle soruları cevaplayınız.

- Okuduğunuz metnin başlığında yer alan “kalem sahibi” ve “kılıç sahibi” ne anlama gelmektedir?

.....
.....
.....

- Metnin ana teması ve vermek istediği düşünce nedir?

.....
.....
.....

- Siz olsaydınız bu öykünün başlığını ne koyardınız, niçin?

.....
.....
.....

3. Aşağıdaki kutucuk içine yazılmış ifadelerin metinden hareketle “Doğru/Yanlış” olup olmadığını belirleyiniz. Doğru olan ifadeler “D”, yanlış olan ifadelere “Y” koyunuz.

<ul style="list-style-type: none">• Miralay Bey askerlik mesleğini sevmektedir.	
<ul style="list-style-type: none">• Miralay Bey'in yazacağı eserin adı “Gençlik Yıllarım” olacaktır.	
<ul style="list-style-type: none">• Miralay Beyin kitabı ilgi görmemiştir.	
<ul style="list-style-type: none">• Miralay Bey askerlik anılarını anlatırken anılarından mutsuz bir şekilde bahseder.	

4. Aşağıdaki cümlelerdeki boşlukları kutucuklarda bulunan uygun olan kelimelerle tamamlayınız.

gam yemem	gelin güvey olmayalım	para edecekti	feryadı basıvermiş	sevinçten ölmedi
-----------	-----------------------	---------------	--------------------	------------------

a. Peki, ama evlat, sakın biz kendi kendimize

b. Dokunma ona sakın ha. O sekizinci kolordu! diye

c. Bu göz yaşartan çok isteme karşısında artık ne kandırmak, ne bahane

d. Miralay Bey o gece Necla'nın tahminin tersine.....

e. Bugünü gördüm ya, artık ölsem de.....

4.1.3.4. Yazma Etkinliği Önerileri

Aşağıdaki soruları “Sahibi Seyf-ü Kalem” adlı öyküden hareketle cevaplayınız.

1. Metinden hareketle göre kutucuk içerisinde yer alan ifadelerden anlamlarına uygun cümleler kurunuz.

•
•
•
•
•
•

2. Öyküde geçen karakterler siz olsaydınız;

- Miralay Bey yerine hangi mesleği seçerdiniz, nedenleriyle birlikte yazınız.

.....
.....

- **Siz de hayatınızda unutamadığınız bir olay yaşadınız mı? Yaşadıysanız neler hissettiniz yazınız.**

.....

.....

.....

.....

- 3. Aşağıdaki kelimelerden metindeki anlamlarından hareketle istediğiniz söz yapısını kullanarak siz de bir öykü yazın.**

Bir yudumluk ömür

Eriyip tükenmek

Taş çatlasa

Allah korusun

Gözleri dolmak

Mübarek insan

Büyüklenmek

Ezilip büzölmek

4.2. İkinci Probleme İlişkin Bulgular

Problem cümlesi: “*Bir Motorda Dört Kişi*” adlı öyküsü;

- Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil-kültür öğeleri bağlamında nasıl değerlendirilir?
- B1 düzeyine nasıl sadeleştirilebilir?
- Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanmak üzere temel dil becerilerine ilişkin hangi etkinlik önerilerinin geliştirilmesine olanak tanır?

4.2.1. “*Bir Motorda Dört Kişi*” Hikâyesinin Kültür-Dil Öğeleri Bağlamında Değerlendirilmesi

“*Bir Motorda Dört Kişi*” adlı öykü içeriğinde konuşma ağzıyla ifadeler rastlanılır. Bu yansımalar metin içinde şu şekilde ifade edilmiştir; (“Şu vartayı bir atlatalım. Dinim hakkı için üç koyun gurban edecem”. “Teprenmeyun be... Ne oliysiniz? Motoru paturacaksınız.”) Bu ifadeler, öyküde olaylar arasındaki ilişkiyi canlı tutmada büyük bir rol oynar. Diğer bir yönden bu ifadeler akıcılığı da bozmaktadır. Öğrencilerin Türkçeyi etkili ve doğru öğrenebilmesi açısından bu söylemler yazı diliyle verilmelidir. Sadeleştirilen metin öyküleyici metinlerin karakteristik özelliklerini yansıtmaktadır. Metinde kullanılan şahısların, tipleri ve karakter özellikleri bağlamından gerçeği yansıtır olmasından dolayı metnin gerçeksele kültür değerini arttırmaktadır. Metinde kullanılan seslenişler ve ikilemeler, metni yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında kullanımına zemin hazırlamıştır.

Metindeki ikileme görünümleri Tablo 4.4.’te sunulmuştur.

Tablo 4.4.
“*Bir Motorda Dört Kişi*” Adlı Öyküde İkilemeler

İkilemeler	f
Yara yara	1
Bacak bacak üstüne	1
Tuta tuta	1
Zıplaya zıplaya	1
Teker teker	1
Koşa koşa	1
Toplam	6

“*Bir Motorda Dört Kişi*” adlı öykü ile “*Sahibi Seyfû Kalem*” isimli öykü ikilemeler yönünden karşılaştırıldığında ikilemelerin “*Sahibi Seyfû Kalem*” adlı öyküde daha fazla görüldüğü karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda “*Sahibi Seyfû Kalem*” isimli öykü anlam zenginliği bakımından örnek metin olarak daha etkin ve aktif biçimde kullanılabilir.

Metinde yer alan kalıp ifadeler Tablo 4.5.'te sunulmuştur;

Tablo 4.5.
“Bir Motorda Dört Kişi” Adlı Öyküde Bulunan Kalıp İfade Görünümleri

Kalıp İfadeler	f
Zihni takılmak	1
Yol almak	1
Ömür olmak	1
Kurban etmek	1
Allah aşkına	1
Allak bullak etmek	1
Medet ummak	1
Hor görmek	1
Emniyet vermek	1
Boca etmek	1
Verip veriştirmek	1
Kurban bayramı	1
Kurban kesmek	1
Göz gözü görmemek	1
Toplam	14

Söz kalıpları irdelendiğinde bu ifadeleri Türk insanın günlük yaşamda sıkça kullandığına rastlarız. Türk toplumunun kültür ifadelerini doğru yansıtabilmek adına içeriği edebi eserlerin öğretim boyunca kullanılması gerekli kılınır. Metinde geçen bu ifadelerden hareketle şu kaniya da ulaşabiliriz; toplum kültüründeki unsurlar dil sayesinde aktarılır, dil kültürün taşıyıcılığı yapar.

Yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretimi çalışmalarında kullanılmak için bir öykü sadeleştirme denemesi ve etkinlik görünümü Avrupa Dil Çerçevesinin dil kazanımları çerçevesinde anlam korunarak yeniden oluşturulmaya çalışılmıştır. B1 seviyesi için kullanıma uygun hâle getirilen bu metin, içeriğinde barındırdığı deyimler ve kullanımlar açısından Türkçe öğrenen öğrenciler açısından kayda değer bir sözcük ve anlam zenginliği barındırmaktadır.

Sadeleştirilen öyküde daha net ve anlamlı hâle getirilen cümlelerden başka gerçek metinde yer verilen günlük konuşma ifadeleri de yazı diline çevrilmiştir. Bunun nedenlerinden en önde gelen ifade şöyle söylenebilir. Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğrenim aşamasında ilk olarak kitaplarla karşılaştığı düşünülürse Türkçenin doğru kullanımını sağlamak en asli görevdir. Bu bağlamda konuşma zenginliklerini günlük hayatta daha çok duyacaktır.

Günümüz tarihinden önce yazılan ama günümüzü yansıtmaya ve geçmişin değerini günümüze aktarmada eksik kalmayan bu metin, içerisinde barındırdığı her bir ifadesel kültürel öğeleri hedef kitleye açıkça yansıtmaktadır.

4.2.2. “Bir Motorda Dört Kişi” Hikâyesinin B1 Düzeyinde Sadeleştirme Görünümleri

“Bir Motorda Dört Kişi” adlı öyküde yer verilen sadeleştirme cümlelerine örnekler yer verilmiştir. Metnin B1 düzeyine sadeleştirilmiş hali ek 5.'te verilmiştir.

- **Ö. C. :** Şu vartayı bir atlatalım.
 - **S. C. :** Şu tehlikeli durumu bir atlatalım.
- **Ö. C. :** Dinim hakkı için üç koyun gurban edecem.
 - **S. C. :** Dinim hakkı için üç koyun kurban edeceğim.
- **Ö. C. :** Teprenmeyün be... Ne oliysiniz? Motoru paturacaksınız.
 - **S. C. :** Tepinmeyün be... Ne oluyorsunuz? Motoru batıracaksınız.
- **Ö. C. :** Profesörün zihni tramvayda okuduğu bir makaleye takılmıştı.
 - **S. C. :** Profesörün zihni tramvayda okuduğu bir makaleyi düşünüyordu.
- **Ö. C. :** Gece yıldızsız, deniz hafif çalkantılı idi.
 - **S. C. :** Gece yıldız yoktu. Deniz hafif dalgalıydı.
- **Ö. C. :** Fakat içeri girmesiyle başının dönmesi bir oldu.
 - **S. C. :** Fakat içeri girdi ve aniden başı döndü.
- **Ö. C. :** Kadın dalgın gözlerle bir müddet hiçbir şey düşünmeden birbirini kovalayan bu acayıp böceklerin çini mürekkebi gibi siyah denizde teker teker eriyişlerini seyretti.
 - **S. C. :** Kadın dalgın gözlerle bir süre hiçbir şey düşünmeden birbirini kovalayan böceklerin teker teker eriyişlerini seyretti.
- **Ö. C. :** Bu feryat güvertenin üstünü bir anda allak bullak etmişti.
 - **S. C. :** Bu feryat güvertenin üstünü bir anda allak bullak, dağıttı.
- **Ö. C. :** Evet, muhakkak söndürmüş olacaktı.
 - **S. C. :** Evet, mutlaka söndürmüş olacaktı.
- **Ö. C. :** Çımacı, ilerde kolunun yeniyile terini siliyordu. Belli ki bu hengâmede kaptandan çok o yorulmuştu.
 - **S. C. :** Çımacı, ilerde koluyla terini sildi. Belli ki bu karmaşada kaptandan çok o yoruldu.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için B1 düzeyine uyarlanan cümleler öğrenci seviyesine uygunluk açısından etkin hâle getirilmiştir. Uygun hâle getirmede cümle uzunlukları ve dil bilgisi yapıları dikkate alınmıştır. Özgün cümlelerde kullanılan ifadeler öğrencilerin

anlayabileceği düzeyde değildir. Açık ve anlaşılır olması temel noktadır. Bu nedenle bu ifadelerde verildiği gibi cümleler yazı diline çevrilmiştir.

4.2.3. Adlı Hikâyeye Yönelik B1 Düzeyi Etkinlik Önerileri

Bu bölümde temel dil becerileri bağlamında öykülerden hareketle B1 düzeyi etkinlik önerileri hazırlanmıştır.

4.2.3. 1. Öyküye Yönelik Dinleme Etkinliği önerileri:

Dinlediğiniz metinden hareketle aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

A. Dinlediğiniz “Bir Motorda Dört Kişi” adlı metinde geçen anlamını bilmediğiniz kelimeleri belirtiniz ve kelimelerin anlamlarına sözlükten bakınız.

-
-
-

B. Öyküyü öğretmen okuduğu esnada dikkatlice dinleyiniz. Dinlediğiniz öyküde hangi meslek isimleri geçmektedir, çevrenizde bu mesleklere yönelik çalışan insanlar var mıdır, kimlerdir, belirleyiniz?

- Belirlediğiniz meslekleri yapan insanlarla iletişiminiz oldu mu, hangileriyle?

C. Aşağıda bazı kelimeler verilmiştir. Hangileri öyküde geçiyorsa işaretleyiniz.

“dinim hakkı için” “okyanus” “emniyet” “güverte” “çımacı” “kumsal” “feryat”
“hâlbuki”
“deniz” “hor görmek” “kurban” “ateş” “balık” “adamakıllı” “biraz evvel” “kamara”

4.2.3.2. Öyküye Yönelik Konuşma Etkinliği Önerileri:

A. Siz de bir motorda bulunsaydınız yanınızda olmasını istediğiniz dört kişi kim olurdu isimlerini söyleyiniz.

- Bu kişilerin neden yanınızda olmasını isterdiniz?
- Bu kişilerin fiziksel görünüşlerini tanıtan kısa konuşmalar yapınız.

B. Eğer arkadaşlarınızla tekne gezisi düzenleseydiniz aşağıdaki kutucuklarda belirtilen hangi şehirleri gezmek isterdiniz, niçin?

- Gezmek istediğiniz yerlerin özellikleri hakkında tanıtıcı konuşmalar yapınız.

MERSİN

ANTALYA

İZMİR

İSTANBUL

ÇANAKKALE

MUĞLA

C. “Kurban Bayramı” hakkında bilginiz var mı? Varsa kısaca konuşup anlatınız.

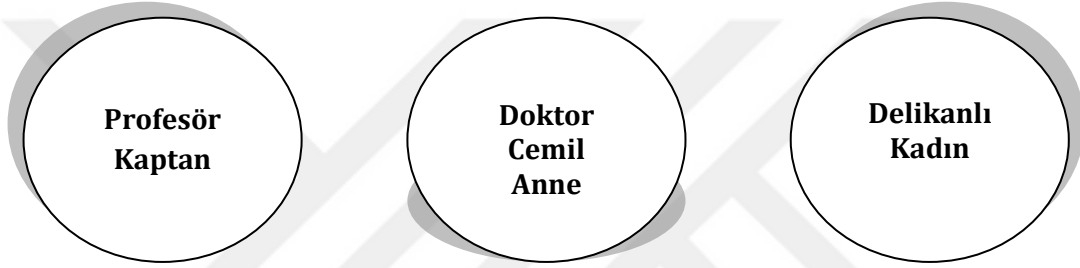
- Sizin de ülkelerinizde bu bayramlara benzer bayramlar var mı, nasıl kutlanıyor? Anlatınız.

4.2.3.3.Öyküye Yönelik Okuma Etkinliği Önerileri:

Okuduğunuz hikâyeden hareketle “okuyalım, anlayalım” bölümündeki soruları yanıtlayınız.

A. Metni sessiz bir biçimde okuyunuz. Metinde yer alan şahıs kadrosunda kimler vardır? Yuvarlakların içerisindeki isimler doğruysa işaretleyiniz.

B. Aşağıdaki kutucuk içine yazılmış ifadelerin metinden hareketle “Doğru/Yanlış” olup olmadığını belirleyiniz. Doğru olan ifadeler “D”, yanlış olan ifadelere “Y” koyunuz.

<ul style="list-style-type: none">Güvertede beş kişi bulunmaktadır.	
<ul style="list-style-type: none">Olaylar bir şehir merkezinde geçmektedir.	
<ul style="list-style-type: none">Motordan en son atlayan profesördür.	
<ul style="list-style-type: none">Kaptan gergin bir kişiliğe sahiptir.	

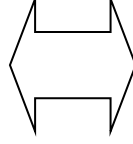
C. Metinde yer alan şahıslarla onları betimleyen özelliklerini eşleştiriniz.

a. Profesör

b. Kadın

c. Delikanlı

d. Kasap

1. Sarı saçlı

2. Çiğ et kokan

3. Dazlak başlı

4. Ağzında piposu bulunan

D. Aşağıdaki cümlelerdeki boşlukları kutucuklarda bulunan uygun olan söz gruplarını getiriniz.

ömür olmak, allak bullak, medet ummak, yol almak, imdat

a. Ortaya çıkmış olan göz alıcı ışığı seyretmek, doğrusu

b. Motor artık Moda'yı Kalamış'ı da geride bırakmış, Adalara doğru

c. Yanıyoruz... Yanıyoruz!

d. Bu feryat güvertenin üstünü bir anda etmişti.

e. Kadın ondan ümidi kesince kasaptan

4.2.3.4. Öyküye Yönelik Yazma Etkinliği Önerileri:

Aşağıdaki soruları “Bir Motorda Dört Kişi” adlı öyküden hareketle cevaplayınız.

A. Metinden hareketle göre kutucuk içerisinde yer alan ikilemelerin anlamlarına uygun cümleler kurunuz.

teker teker

koşa koşa

zıplaya
zıplaya

tuta tuta

yara yara
ilerlemek

bacak bacak
üstüne

-
-
-
-
-

B. Aşağıdaki kelimelerin öyküdeki anlamlarından hareketle siz de bir öykü yazınız.

Zihni takılmak

Allak bullak olmak

Hor görmek

Göz gözü görmemek

Büyükleme

Ezilip büzülme

4.3. Üçüncü Probleme İlişkin Bulgular

Problem cümlesi: “*Konçınalar*” adlı öyküsü;

- Yabancı dil olarak Türkçe Öğretiminde dil-kültür öğeleri bağlamında nasıl değerlendirilir?
- B1 düzeyine nasıl sadeleştirilebilir?
- Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanmak üzere temel dil becerilerine ilişkin hangi etkinlik önerilerinin yapılmasını geliştirilmesine olanak tanır?

4.3.1. “*Konçınalar*” Sadeleştirilmiş Hikâye Değerlendirilmesi

“*Konçınalar*” adlı öykü içeriği incelendiğinde içerik olarak iskambil kâğıtlarından yola çıkılarak bir kurgu ortaya konulduğu görülür. İskambil kâğıtlarını tarihsel şahıslara benzetmiş “Bizans Beyi, Selçuklu Sultanı, Osmanlı Hanedanına mensup vb.” kullanımları hakkında öyküleyici bir metin sunulmuştur. Benzetimlerin kullanılması metnin işlenmesini ve okunmasını daha eğlenceli bir yapıya dönüştürmüştür. Ayrıca öğrencilerin farklı ilgi alanlarına yönelmesi ve başka disiplinlerde araştırmalar, okumalar yapması bu yönüyle mümkün olabilir. Metin anlatımsal yönde zengin bir dil –kültür içeriğine sahiptir.

Kelimeler incelendiğinde, öykü yabancı dil olarak Türkçe öğretimi açısından kullanılabilir düzeydedir. Bu bağlamda metin incelendiğinde kullanılan kelimeler öğrencilerin kelime hazinesini geliştirici ve kültür alanında zenginleştirici bir imkân sunmaktadır.

Metinde kalıp ifade zenginliği; deyimler, atasözleri ve günlük kullanımlar içermektedir. Metinde kullanılan kalıp ifadeler Tablo 4.6. da sunulmuştur;

Tablo 4.6.
“*Konçınalar*” Adlı Öyküde Geçen Kalıp İfade Kullanımları

Kalıp İfadeler	f
Hanım hanımcık olmak	1
Kuş sütüyle beslemek	1
Eteği belinde	1
Ev çevirmek	1
Eli bulunmamak	1
Hayat arkadaşı	1
Dini bütün	1
Cahillik	1
Hak getire	1
Allah için	1
Allah bilir	1
Tövbe etmek	1
Kısmet beklemek	1
Kulak vermek	1
Hinoğlu hin	1
Damat girmek	1
El bebek gül bebek	1
Göbeğini hoplata hoplata gülmek	1
Uslu akıllı	1

Tablo 4.6. devamı
“Konçınalar” Adlı Öyküde Geçen Kalıp İfade Kullanımları

Kalıp ifadeler	f
Hayra yormamak	1
Görmüş geçirmiş	1
Kendini az az satmak	1
Hayırlısı	1
Allahın günü	1
İçten pazarlıklı	1
Al onu vur ona	1
Günahı boynuna	1
Suratsız	1
Soysuz	1
Hayra yormak	1
Toplam	30

Bu ifadeler Türkçeyi kullanan herkesin günlük hayatta rahatlıkla kullanabileceği ifadelerdir. Türkçeyi öğrenen yabancı uyruklu öğrencilerin metinlerde bu tip ifadelerle rastlaması ve etkinliklerle bu kelimeleri öğrenmesi onlara günlük kullanımda kolaylık sağlayacaktır. Yaşam odaklı bir dil edinimi sağlanabilmesi açısından içeriği bu açıdan zengin metinler kullanmak öğrencilerin hedef dilde eleştiri yapmasında, düşünebilmesinde ve yorumlama yeteneklerini ortaya koymasında yardımcı olacaktır. Avrupa Dil Çerçevesinden yola çıkarak metinle öğretim sağlanırken öykülerin kullanılması B1 seviyesi açısından uygun görülür.

Diğer bir farklılık metinde bulunan ikileme görünümüleri Tablo 4.7.’de sunulmuştur;

Tablo 4.7
“Konçınalar” Adlı Öyküde Geçen İkilemeler

İkilemeler	f
Az az	1
Hoplata hoplata	1
Küt küt	1
Olsa olsa	1
Toplam	4

İkilemelerin kullanılması cümlede ifade zenginliği ve cümlelere anlam zenginliği kazandırmıştır. “*Bir Motorda Dört Kişi*” ve “*Sahibi Seyfü Kalem*” adlı öyküye göre “*Konçınalar*” isimli öyküde ikileme kullanımı daha azdır. Bu kullanımların sık olması metin içindeki ifadesel bütünlüğü sağlar. Metne anlamsal pekiştirmeler katar.

Özgün metinde yer alan tablodaki ifadeler bu öykünün özgün haliyle B1 Düzeyinde öğrencileri zorlayacağı kanısını bize doğrular. Tablo 4.8.’de sunulmuştur.

Tablo 4.8.
“Konçınalar” Adlı Öykünün Özgün Metninde Geçen Kullanımı Zor İfadeler

Zor Kullanımlı Sözcükler	f
Delişmen	1
Cakas	1
Şatafat	1
Yadırgamak	1
Buncağız	1
Daniskası	1
Tekellüf	1
Aşifte	1
Sefih	1
Dirhem	1
Hin	1
Hariciye	1
Muhaffa	1
Niyaz	1
Basbariton	1
Tumturak	1
Musanna	1
Şuuraltı	1
Görs	1
Matmazel	1
Matine	1
Civan	1
Kişizade	1
Tasvir	1
Meymenet	1
Hoppala	1
İstiğfar	1
Drahoma	1
Sofu	1
Muhakkak	1
Mektep	1
Aşın	1
Toplam	32

Eski kullanımlı ifadelerin öyküdeki görünüşleri bu şekildedir. Bu haliyle kelimeler öğrenci için anlaşılabilir olabilir. Bu kelimeleri günlük hayatta kullanımı artık çok azdır veya yoktur. Dolayısıyla metin özgün haliyle Türkçeyi öğrenen yabancı öğrenciler için anlamı zor olan bir metin olacaktır. Sadeleştirme bu aşamada etkili ve önemlidir.

Verilmek istenen duygu daha net bir şekilde ortaya konmuş okuyucu tarafından açıkça anlaşılabilir hâle gelmiştir. Metinde yer verilen coğrafi yer isimleri de diğer bir farklılık alanı yaratmıştır. Öğrenciler bu metni okuduğunda hayalî dünyadan ziyade gerçekle kaynaşmış bir düşünce dünyasında kendini bulur.

Metin, Türkçe öğretiminde öğrenciler için avantajlı bir yapıda olup hem dil bağlamında hem de kültür açısından farklı içerikler sunacaktır. Metin üzerinden hareketle etkinliklerle zenginleştirilebilecek öğrenim alanı yaratılabilir. Dört temel dil becerisi doğrultusunda

etkinlikler hazırlandığında; dinleme ve okumaya yönelik anlama alanı, yazma ve konuşmaya yönelik anlatma alanında kendilerini geliştirme fırsatı sunulur. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında ortaya konulan etkinlikler öğrencilere sadece dili öğretmek amacıyla olmamalıdır. Aynı zamanda kültür kavramını karşılayacak görünümler ortaya konulmalıdır. Hiçbir dil kültürden ayrı düşünülemez dolayısıyla sadece dili öğretmek öğrenciler için verilmek istenen amaca ulaşmaz.

Bu metin, temel anlamda probleme ilişkin değerlendirilmiş ve dil çerçevesi kaynak alınarak B1 düzeyi öğrencileri için sadeleştirilmiştir. Metinden hareketle dört temel dil becerisi bağlamında etkinlik görünümleri hazırlanmıştır.

4.3.2. “Konçinalar” Hikâyesinin B1 Düzeyinde Sadeleştirme Görünümleri

“Konçinalar” adlı öyküde yer verilen sadeleştirme cümlelerine örnekler yer verilmiştir. Metnin B1 düzeyine sadeleştirilmiş hali ek 6.’da verilmiştir.

- **Ö. C.** İskambil destesinin en sevdiğim kâğıtlarından biri, üzerine The Jolly Jocker yazılı, o delişmen, o uçarı, o biraz cambaz, biraz sihirbaz, bir miktar da düzenbaz, ama neşe dolu, hayat ve hareket dolu, kanı - sıcak delikanlıdır.
 - **S. C.** İskambil destesinin en sevdiğim kâğıtlarından biri, üzerine “The Jolly Jocker” yazılı, o delice davranan, çok canlı delikanlıdır
 - **S. C.** O biraz cambaz, biraz sihirbaz, bir miktar da düzenbaz özelliklere sahiptir.
 - **S. C.** Ama o neşe dolu, hayat ve hareket dolu, kanı sıcaktır.

Metin içerisinden alınan bu özgün cümlede görülen cümle uzunluğu durumu uyarlanan cümlelere yansımamıştır. Sözcük eksiltme, cümle bölme yapılmıştır. Metnin özgün halinden sadeleştirilmiş haline bu şekilde çevrilmesinin bir nedeni de anlaşılabilirlik düzeyini artırmaktır. Ortak çerçeveden hareketle B1 düzeyine uygun bir öğrenci uyarlanmış cümlelerdeki ifadeleri rahatlıkla anlayabilecek seviyede olduğu ortaya konur. Metni sadeleştirme aşamasında anlamın aynı kalmasına özen ve öykülerin bütünlüğünün bozulmamasına özen gösterilmiştir.

- **Ö. C.** Verilse, her girdikleri oyuna renk ve hareket, canlılık ve şaklabanlıklar katarlardı.
 - **S. C.** Eğer Jokerlere yer verilse, her girdikleri oyuna renk ve hareket katarlardı. Canlılık ve eğlenceli bir durum ortaya çıkardı.

Metindeki cümlelerde gönderimleri açıkça kullanılması öğrencilerin metni daha iyi kavramasını ve analiz etmesine fayda sağlayacaktır.

4.3.3. “Konçınalar” Adlı Hikâyeye Yönelik B1 Düzeyi Etkinlik Önerileri

Bu bölümde temel dil becerileri bağlamında öykülerden hareketle B1 düzeyi etkinlik önerileri hazırlanmıştır.

4.3.3.1. Öyküye Yönelik Dinleme Etkinliği Önerileri:

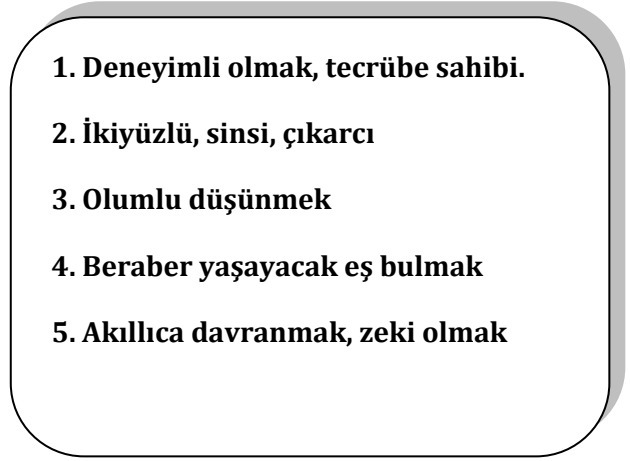
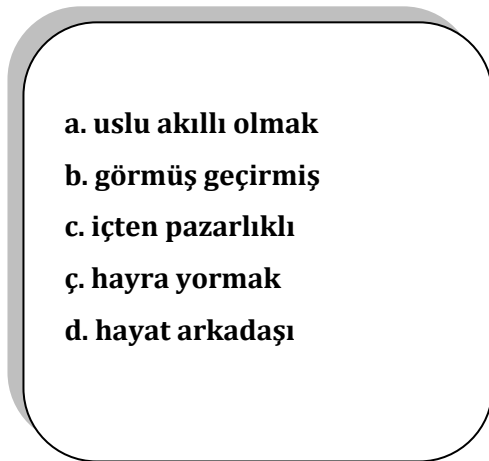

Dinlenen metinden hareketle aşağıdaki dinleme etkinliği sorularını cevaplayınız.

A. Dinlediğiniz “KONÇİNALAR” adlı metinde geçen ifadeler doğruysa (D), yanlışsa (Y) ile belirtiniz.

☐ “The Jolly Jocker” yazılı olan iskambil kâğıdı biraz deli, cambaz ve düzenbazdır.
☐ Karolar, soylu ve görmüş geçirmiş bir ailedir.
☐ Kupa papazı sinirli ve huysuz bir yapıya sahiptir.
☐ İspati kızı adlı kâğıt güzel ve mutlu bir yapıya sahiptir.
☐ Maçalar Ermeni ailesine mensuptur.

B. Dinlediğiniz metinden hareketle belirtilen ifadelerin anlamlarını eşleştiriniz.

4.3.3.2. Öyküye Yönelik Konuşma Etkinliği Önerileri:

1. “KONÇİNALAR” adlı okuduğunuz metinden hareketle sizler hangi iskambil kâğıdı olmak isterdiniz? Niçin?

2. Metinde yer alan tarihî kavramlar nelerdir, bunlar hakkında neler konuşabilirsiniz?

3. Sizce, iskambil kâğıtlarının bu özellikleri nasıl belirlenmiştir? Siz olsaydınız bu iskambil kâğıtlarına hangi özellikleri verirdiniz, niçin?

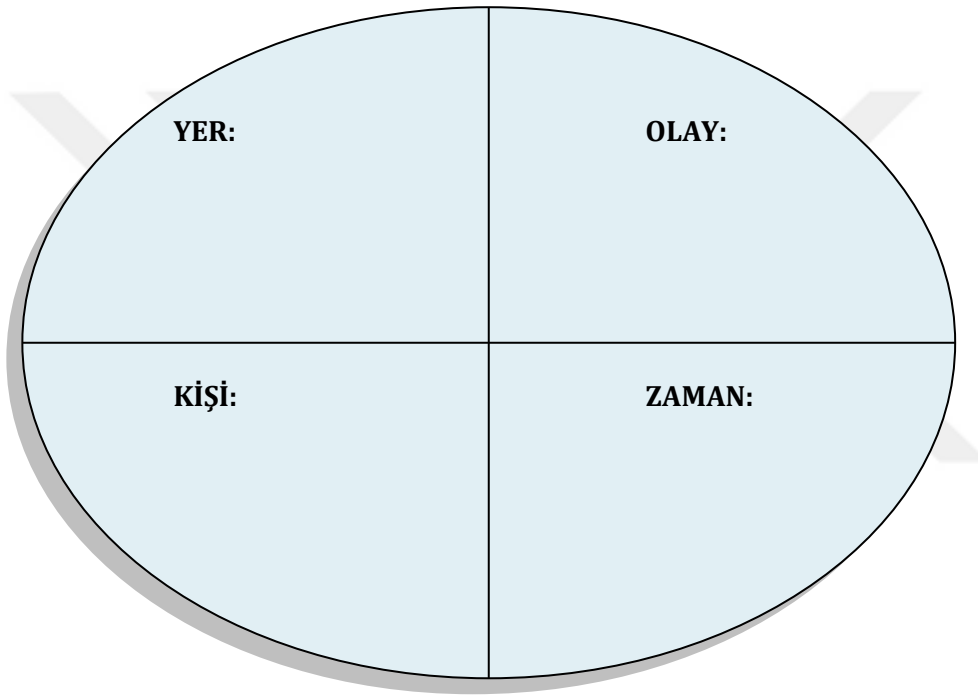
4.3.3.3. Öyküye Yönelik Okuma Etkinliği Önerileri:

Okuduğunuz metinden yola çıkarak aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

A. Öyküden yola çıkarak tablodaki boşlukları doldurunuz.

KONÇİNALAR TABLOSU

B. Öyküden hareketle aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Yazar, iskambil destesinde hangi kağıtları neye benzetmektedir?

.....

2. Yazarın hoşlanmadığı kağıt hangisidir? Bu kağıdın özelliklerini belirleyiniz.

.....

3. Yazar iskambil kağıtları içinde en çok hangi kağıdı sevmektedir, niçin?

.....

4. Yazara göre iskambil destesindeki maçaların ve karoların özellikleri nedir? Belirtiniz.

.....

4.3.3.4. Öyküye Yönelik Yazma Etkinliği Önerileri:

A. Aşağıdaki sözcük havuzunda bulunan kelimelerle siz de istediğiniz bir konuda öykü yazınız.

Hanım hanımcık olmak
İçten pazarlıklı
Kuş sütüyle beslemek
Eteği belinde bütün evi çevirmek
Eşi bulunmamak
Hayat arkadaşı

B. Kutucukta bulunan sözcüklerle metinde geçen anlama yönelik cümleler yazınız.

HAYIRLISI

GÜNAHI
BOYNUNA

GÖRMÜŞ
GEÇİRMİŞ

SURATSIZ

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....

4.4. Dördüncü Probleme İlişkin Bulgular

Problem cümlesi: “*Onikiye Bir Var*” adlı öyküsü;

- Yabancı dil olarak Türkçe Öğretiminde dil-kültür öğeleri bağlamında nasıl değerlendirilir?
- B1 düzeyine nasıl sadeleştirilebilir?
- Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanmak üzere temel dil becerilerine ilişkin hangi etkinlik önerilerinin geliştirilmesine olanak tanır?

4.4.1. “*Onikiye Bir Var*” Hikâyesinin Kültür- Dil Bağlamında Değerlendirilmesi

“*On İkiye Bir Var*” adlı öykü metin unsurları bağlamında oldukça zengindir. Kullanılan aile kavramları, işlenen konu günlük yaşamı yansıtan ve öğrencilerin yararlanabileceği içeriklerden konuşmalardan oluşmaktadır. Metin söz varlığı olarak yeterince birçok unsuru içinde barındırmaktadır. Metne yönelik kalıp ifadeler Tablo 4.9.’da sunulmuştur;

Tablo 4.9.

“*Onikiye Bir Var*” Adlı Öyküde Geçen Kalıp İfade Kullanımları

Kalıp İfadeler	f
Patlak vermek	1
Aksilik ya	1
Gözlerin fal taşı gibi açılması	1
Dilinin ucuna gelmesi	1
Atıp tutmak	1
İçine doğmak	1
Tokmak yemek	1
Lamı cimi yok	1
Tozutmak	1
Sırtından para kazanmak	1
Aklını yitirmek	1
Vız gelmek	1
Alt etmek	1
Rahmetli	1
Huy canın altında	1
Kafadan atmak	1
Bityeniği	1
Çok şükür	1
Hileye düşürmek	1
Gözlerine inanmamak	1
Dünyalar benim oldu	1
Yemin etmek	1
Bahse girmek	1
İnşallah	1
Hanım hanımcık	1
Kendinden geçmek	1
Laf olmak	1
Zoru olmak	1
Kuruntu	1
Ağırbaşlı	1
Boş yere	1
Toplam	31

Kullanılan kalıp ifadeler günlük sözcük kullanımlarında oldukça kolaylık sağlayacaktır. Öğrencilerin kelime hazinesini geliştirebilmeleri, bulunduğu ortamın yapısını, kültürünü ve dilini daha iyi anlamlandırabilmesi açısından bu sözcük kalıplarını öğrenmesi gerekmektedir.

Metin içerisinde ikilemeler Tablo 4.10.'da sunulmuştur;

Tablo 4.10.

“Onikiye Bir Var” Adlı Öyküde Geçen İkilemeler

İkilemeler	f
Sinsi sinsi	1
Pırıl pırıl	1
Çağıl çağıl	1
Bile bile	1
Yapmaya yapmaya	1
Böyle böyle	1
Toplam	6

Metin içeriğini zenginleştiren ve kültür bağlamında öğretilmesi gereken diğer bir unsur Türk aile yapısıdır. Metinde geçen Türk aile yapısı ve akrabalık bildiren kelimeler şu ifadelerle Tablo 4.11.'de sunulmuştur;

Tablo 4.11.

“Onikiye Bir Var” adlı öyküde geçen aile, akrabalık kavramları

Aile ve Akrabalık Bildiren Sözcükler	f
Enişte	1
Hala	1
Dede	1
Büyükanne	1
Büyük valide	1
Kardeş	1
Nişanlı	1
Toplam	7

“Onikiye Bir Var” adlı öyküde diğer öykülerden farklı olarak aile ve akrabalık bildiren sözcüklere de yer verilmiştir. Metinde 7 adet aile ve akrabalık ifadesi kullanılmıştır. Öykünün Türkçe öğretimi yapılırken kullanılması kalıp ifadeler öğrenimi yanı sıra kültür bağlamından aile ve akrabalık ifade eden kullanımlarının da öğrenilmesine olanak sağlayacaktır.

Metin temel anlamı ve sözvarlığı zenginliği korunarak B1 düzeyine sadeleştirilmiştir. Metin bünyesinde disiplinler arası kavramına da değinilebilir. Metinde yer alan edebiyat terimleri, Türk edebiyat tarihinde yer alan şahıs isimleri, tarihi terimler, siyasi terimler, müzik terimleri öğrencilerin bilişsel düzeyde sadece dili öğrenmekle kalmayıp dilin konuşulduğu toplumdaki kültür unsurlarını daha iyi anlamalarına yol açacaktır. Bu ifadeler Tablo 4.12. 'de sunulmuştur;

Tablo 4.12.
“Onikiye Bir Var” Adlı Öyküde Disiplinler Arası İfadeler

Disiplinler Arası Kavramlar	f
Ziya Paşa	1
Şiir	1
Sanat	1
Divan edebiyatı	1
Politikacı	1
Topkapı Müzesi	1
Nihavent makamı	1
Acemaşiran makamı	1
Orkestra	1
Şef	1
Metronom	1
Tempo	1
Itri	1
Dede Efendi	1
Toplam	14

Bu ifadelerin ve buna benzer ifadelerin öğrencilere sezdirilerek öğretilmesi, metin içine serpiştirilmesi ve kullanılması öğrencilerin sadece dil öğrenmekle kalmayıp kültür dediğimiz olguyu da iyi derecede kavramasına yol açacaktır.

Diğer değinilecek nokta özgün metinde geçen kullanımı eskimiş bazı kelimeler yer almaktadır. Bu kelimeler Tablo 4. 13.’de sunulmuştur;

Tablo 4.13.
“Onikiye Bir Var” Adlı Öykünün Özgün Metninde Geçen Kullanımı Zor İfadeler

Zor Kullanımlı Sözcükler	f
Zat	1
Süje	1
Müşahede	1
Şecere	1
Muvakkit	1
İzah	1
Pandül	1
Hâsılı	1
Akümülatör	1
Muvakkit başı	1
Havaî	1
Serkifoz	1
Arız	1
Sükût	1
Şirret	1
Toplam	15

Özgün metin içerisinde bu vb. kelimeler öğrenciler tarafından zor anlaşılacağından dolayı sadeleştirilmiş metin içerisinde kullanılmamıştır.

4.4.2. “Onikiye Bir Var” Hikâyesinin B1 Düzeyinde Sadeleştirme Görünümleri

“Onikiye Bir Var” adlı öyküde yer verilen sadeleştirme cümlelerine örnekler yer verilmiştir. Metnin B1 düzeyine sadeleştirilmiş hali ek 7.’de verilmiştir.

- **Ö. C. :** Yaşlı bir zat saati sordu.
 - **S. C. :** Yaşlı bir kişi saati sordu.
- **Ö. C. :** Görünürde vapur filan olmadığı anlaşılınca gözler fal taşı gibi açıldı.
 - **S. C. :** Görünürde vapur yoktu. Gözler fal taşı gibi açıldı, herkes şaşırıldı.
- **Ö. C. :** İnsanlar, mantıklarının normal akışına uymayan olayları bu üç hece ile ne güzel ortadan kaldırıverirler.
 - **S. C. :** İnsanlar, akıllarına uymayan olayları bu kelimeyle söylerler.
- **Ö. C. :** O güne kadar benden gizli içimde işlemiş durmuş bir saatin tik taklarını ilk defa o anda duyar gibi oluyordum.
 - **S. C. :** O güne kadar içimde bir saat gizlice çalışmış. Bu saatin tik taklarını ilk defa o anda duydum.
- **Ö. C. :** Acele işleyen bir cep saatininkine de benzemiyor.
 - **S. C. :** Acele işleyen bir cep saatinin tik tak sesine de benzemiyordu.
- **Ö. C. :** Üniversiteye geçince, bu meleğim daha da kesinleşti.
 - **S. C. :** Üniversiteye geçince, bu alışkanlığım daha da kesinleşti.
- **Ö. C. :** Hiç unutmam, rapor: «Süjede, aşırı derecede gelişmiş bir samia hassası ve altıncı his derecesinde bir zaman hafızası müşahede edildi» diye başlıyordu.
 - **S. C. :** Hiç unutmadım. Rapor: “Konuda, aşırı derecede gelişmiş bir işitme hassası ve zaman hafızası gözlemlenmiştir” diye başlıyordu.

Cümleler örnek gösterimlerde olduğu gibi sadeleştirilmiştir. Günümüz Türkçesinde sıkça kullanılmayan kelimeler yeni kullanımlarıyla değiştirilmiştir. Uzun cümleler öğrencilerin anlayabileceği kısalıkta kurulmuştur. Cümleler sadeleştirilirken dil bilimsel yapılar (filimsiler, birleşik fiiller vb.) dikkate alınmıştır.

4.4.3. "Onikiye Bir Var" Adlı Hikâyeye Yönelik B1 Düzeyi Etkinlik Önerileri

Bu bölümde temel dil becerileri bağlamında öykülerden hareketle B1 düzeyi etkinlik önerileri hazırlanmıştır.

4.4.3.1. Öyküye Yönelik Dinleme Etkinliği Önerileri:

Dinlenen metinden hareketle aşağıdaki dinleme etkinliği sorularını cevaplayınız.

A. Dinlediğiniz "Onikiye Bir Var" adlı metinde geçen ifadeler doğruysa (D), yanlışsa (Y) ile belirtiniz.

☐ Kahramanın saati doğru bilmeye başlaması 9 yaşında ortaya çıkmıştır.
☐ Duvar saati amcasından kalmadır.
☐ Bu yeteneğinden dolayı kahramanımız para kazanmıştır.
☐ Saati doğru bildiği için gazetelerde haberlere çıkmıştır.
☐ Kahramanımız temposuna uymayan olayları sevmemektedir.

B. Dinlediğiniz metinde hangi aile kavramları geçmektedir işaretleyiniz?

Büyükanne	Anne	Dede	Büyük valide
Baba	Ağabey	Amca	Hala
Dayı	Enişte	Nişanlı	Yenge

4.4.3.2. Öyküye Yönelik Konuşma Etkinliği Önerileri:

A. Aşağıdaki soruları metni işledikten sonra yanıtlayınız.

A. Sizin de böyle bir yeteneğiniz olsa nasıl davranırdınız, ne hissederdiniz, anlatınız?

B. Bu yeteneğinizden kurtulmak ister miydiniz?

C. Sizlerin hangi yetenekleri var? Bu yetenekleri başkalarına söylediniz mi?

D. Yeteneklerinizi söylediğiniz kişiler sizlere nasıl tepki verdi? Anlatınız.

E. Metinde geçen “durmuş saat bile günde iki defa doğruyu gösterir” sözü veya ifadesi sizin için ne çağrıştırıyor?

4.4.3.3. Öyküye Yönelik Okuma Etkinliği Önerileri:

A. Metinden hareketle aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Metnin ana kahramanı yeteneğinin ne zaman farkına varıyor?

.....

2. Halası kahramanın saati bilmesine nasıl yorum yapmıştır?

.....

3. Doktor raporunda hastalık konusunda hangi tanı konmuştur?

.....

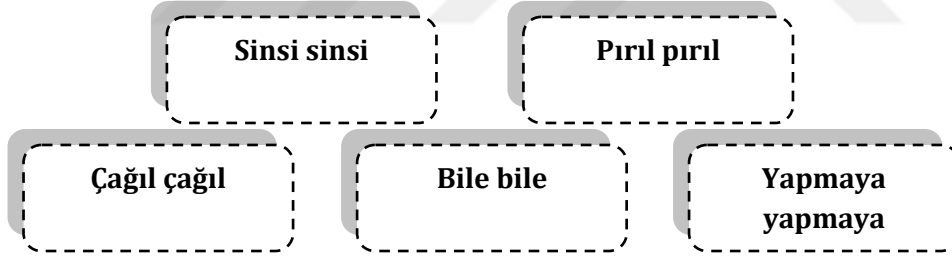
4. Metnin başkahramanı bu yeteneğini unutmak için hangi davranışları sergiliyor?

.....

5. Kahramanımız batı müziğini neden seviyor?

.....

B. Aşağıdaki kutucuklarda bulunan ikilemeleri boşluklara yerleştiriniz.

1. Tahmin bu yeteneğimin azalacağını düşünüyorum.

2..... , yanılmış olmak için, 8.15 diye kafadan atıyordum.

3. Bahar gelip de nehir kabarmaya, çok akmaya başlardı.

4. arkasından yanaştı.

5. gökyüzü parlıyordu.

4.4.3.4. Öyküye Yönelik Yazma Etkinliği Önerileri:

A. "Onikiye Bir Var" adlı metinde geçen unsurları aşağıdaki boşluklara yazınız.

<p>KİŞİLER</p>	<input type="text"/>
<p>YERLER</p>	<input type="text"/>
<p>ZAMAN</p>	<input type="text"/>
<p>OLAY</p>	<input type="text"/>

B. Siz de öyküdeki kişileri, yerleri ve zamanları kullanarak bir öykü yazınız.

C. Aşağıdaki ifadelerin anlamlarına uygun cümleler kurunuz.

1 (Patlak vermek)

2 (Sırtından para kazanmak)

3(Laf olmak)

4(Hileye düşürmek)

5.....(Ağırbaşlı)

6 (Gözlerine inanmamak)

D. Aşağıdaki cümleleri anlamlı olacak şekilde bir paragraf oluşturunuz.

1. Hatta güleceksiniz belki.
2. Tanıdıklarına, yakınlarına bakıp bu, saat olsa, nasıl bir saat olurdu diye düşündüm.
3. İnsanlar, her bakımdan saate benzermiş.
4. Boş zamanlarımda öbür insanları da kendim gibi saate benzetiyorum.
5. En sevdiğim hayal oyunlarımdan biri.
6. Yahut tersine, belirli saatlerin insan olunca nasıl birer kişilik göstereceklerini düşündüm.

4.5. Beşinci Probleme İlişkin Bulgular

Problem cümlesi: “*Neden Sonra*” adlı öykünün;

- Yabancı dil olarak Türkçe Öğretiminde dil-kültür öğeleri bağlamında nasıl değerlendirilir?
- B1 düzeyine nasıl sadeleştirilebilir?
- Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanmak üzere temel dil becerilerine ilişkin hangi etkinlik önerilerinin geliştirilmesine olanak tanır?

4.5.1. “*Neden Sonra*” Sadeleştirilmiş Hikâye Değerlendirilmesi:

“*Neden Sonra*” adlı öykü insanlar arasındaki gerçekleşebilecek bir olay üzerine kurulmuştur. Metinde geçen şahısların yapıları incelendiğinde Türk toplumunda bulunan insan özelliklerini yansıtır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için bu hikâyenin B1 seviyesine sadeleştirilmesi ve kullanılması metnin içeriği, dili-kültürü bağlamında incelendiğinde uygun görülür.

Sadeleştirilmiş metin okunduğunda kendine yer bulan geniş anlatım olanağı sağlayan; kalıp sözlerle, deyimlerle ve cümlelerdeki ifadelerle ortaya konmuştur. Bu anlatım olanağına sahip metinlerin yabancı dil olarak Türkçe öğretimine kazandırılması önem arz etmektedir. Öyküde kullanılan ikilemeler de bu bağlamda değerlendirilebilir. Metindeki ikileme görünümleri Tablo 4. 14.’ de sunulmuştur;

Tablo 4.14.

“*Neden Sonra*” Adlı Öyküde Geçen İkilemeler

İkilemeler	f
Sinirli sinirli	1
Pırıl pırıl	1
Acele acele	1
İnce ince	1
Alçaktan alçaktan	1
Küt küt	1
Koşa koşa	1
İsteksiz isteksiz	1
Ayak ayak üstüne	1
Toplam	9

Neden Sonra adlı öyküde birçok ikileme ifadesi ortaya konmuştur. Bu ifadeler metnin anlam bütünlüğü sağlaması bağlamında önemli bir rol üstlenir.

Yine metinde kullanılan önemli mekân ve yer isimleri;

- Aksaray
- Beyazıt Meydanı vb. öğrenciler için merak uyandırıp dilini öğrendiği ülkedeki bölgelerin isimleri hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlar. Bunun yanına metinde yer alan şahıs ve aile isimleri Türk kültürünün aile yapısını yansıtmaktadır. Nitekim dil-kültür ilişkisi

bağlamında dil ve kültür dil öğrenimi açısından birbirinin tamamlayıcısıdır. Örnek olarak metinde geçen ifadeler Tablo 4.15.' de sunulmuştur;

Tablo 4.15.

“Neden Sonra” Adlı Öyküde Geçen Aile, Akrabalık Kavramları

Aile ve Akrabalık Bildiren Sözcükler	f
Anne	1
Enişte	1
Teyze	1
Halamın eltisi	1
Toplam	4

Bu ifadeler Türk aile yapısında oldukça yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

Diğer bir şekilde metindeki anlatım olanağını sunan kalıp ifadelere ve seslenimlere rastlarız. Sadeleştirilen “Neden Sonra” adlı öyküde bu ifadeler Tablo 4. 16.’da sunulmuştur;

Tablo 4.16.

“Neden Sonra” Adlı Öyküde Geçen Kalıp İfade Kullanımları

Kalıp İfadeler	f
Aşağı yukarı	1
Deli olma	1
Umurunda olmamak	1
Gözleri yolda	1
İşlerin rast gitmemesi	1
Kadın milleti	1
Çıtlatmak	1
Âşık atmak	1
Aklı başına gelmek	1
Ölümü öp	1
Dudaklarını kemirmek	1
Gözünün önüne gelmek	1
Pekâlâ	1
Kalbi küt küt atmak	1
Elin oğlu	1
Düpedüz ekmek	1
Ya	1
Öyle mi	1
Surat etmek	1
Rica ederim.	1
Vallahi	1
Darılmak	1
Yok canım	1
Hayır	1
Hiç	1
Birisini atlatmak	1
Toplam	26

Bu söyleyişleri, öğrenciler dilini öğrendiği yerde yaşayan insanlardan rahatça duyabilmektedir. Okudukları metinlerde karşılaşmaktadırlar. Dolayısıyla bu ifadelerin geçtiği metinleri yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrenciler için kullanmak uygun olacaktır.

4.5.2. “Neden Sonra” Hikâyesinin B1 Düzeyinde Sadeleştirme Görünümleri:

“Neden Sonra” adlı öyküde yer verilen sadeleştirme cümlelerine örnekler yer verilmiştir. Metnin B1 düzeyine sadeleştirilmiş hâli ek 8.’de verilmiştir.

- **Ö. C. :** Güya iki buçuk matinesi için sözleşmişlerdi.
 - **S. C. :** Sözde, iki buçukta sinemada buluşmak için konuşup sözleştiler.
- **Ö. C. :** Hiç bu kadar beklettiği olmazdı, diye söylendi.
 - **S. C. :** Hiç bu kadar beklettiği zaman olmazdı, diye kendi kendine söylendi.
- **Ö. C. :** Karşı sokağa dalıp caddeye çıktı.
 - **S. C. :** Karşı sokağa girdi. Caddeye çıktı.
- **Ö. C. :** Bir Topkapı arabası daha beklerim. Bundan da çıkmazsa çeker giderim, diye karar veriyor, fakat Melahat gelen tramvaydan çıkmayınca yine de ayrılıp bir yere gidemiyordu.
 - **S. C. :** Bir Topkapı arabası daha beklerim. Bundan da çıkmazsa çeker giderim.” diye karar verdi.
 - **S. C. :** Fakat Melahat gelen tramvaydan çıkmayınca yine de ayrılıp bir yere gitmedi.
- **Ö. C. :** Zaten arkadaşlar çıtlatmışlardı da o inanmak istememişti.
 - **S. C. :** Zaten arkadaşları çıtlatmışlardı, söylemişlerdi kulağına da o inanmak istemedi.
- **Ö. C. :** Melahat’ın yaşlarla ıslanan dudaklarında bugün tuzlu bir erik çeşnisi vardı.
 - **S. C. :** Melahat’ın yaşlarla ıslanan dudaklarında bugün tuzlu bir erik tadı vardı.
- **Ö. C. :** Kız onu düpedüz ekmişti işte...
 - **S. C. :** Kız onu düpedüz ekmişti işte, gelmedi...

Sadeleştirilen metnin örneklerinde olduğu gibi cümlelerde eksiltme, ekleme yapılmıştır. Öğrencinin metni daha iyi kavrayabilmesi açısından cümleler daha kısa, net ve anlaşılır hâle getirilmiştir.

4.5.3. “Neden Sonra” Adlı Hikâyeye Yönelik B1 Düzeyi Etkinlik Önerileri:

Bu bölümde temel dil becerileri bağlamında öykülerden hareketle B1 düzeyi etkinlik önerileri hazırlanmıştır.

4.5.3.1. Öyküye Yönelik Dinleme Etkinliği Önerileri:

A. Dinlediğiniz öyküden hareketle metnin başlığını tahmin ediniz.

- Dinlediğiniz metne siz de bir başlık belirleyiniz.

B. Dinlediğiniz metinden hareketle aşağıdaki seçeneklerden doğru olanları işaretleyiniz.

1. İhsanla kadın sinemada saat kaçta buluşacaktı?

- a) 14.30
- b) 15.30
- c) 17.30
- d) 16.00

2. Berber dükkânının köşesinde kim bekliyordu?

- a) Kestane satan insan
- b) Saat satan insan
- c) Mendil satan insan
- d) Limon satan insan

3. Kadın İhsanla buluşma sözünü hangi yerde tutmamıştır.

- a) Muhallebicide
- b) Kafede
- c) Dondurmacıda
- d) Parkta

4.5.3.2. Öyküye Yönelik Konuşma Etkinliği Önerileri:

A. Daha önce siz de bir kimseyle görüştünüz mü? Niçin görüştünüz?

B. Görüştüğünüz insanlarla nerelere gittiniz? Neden?

C. Siz İhsan'ın yerinde olsanız arkadaşınızı geç geldiğinde bekler miydiniz? Neden?

D. Sinemaya gittiğinizde hangi filmleri seviyorsunuz?

E. İzlediğiniz bir tane filmi anlatınız?

4.5.3.3. Öyküye Yönelik Okuma Etkinliği Önerileri:

A. Metinden hareketle aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Yağmurun altında pırıl pırıl parlayan yer neresidir?
2. İhsan Bey Melahat Hanımdan ümidini ne zaman kesmiştir?
3. Melahat Hanım buluşmaya neden geç kalmıştır?
4. İhsanın kalbi neden küt küt atmıştır?
5. Melahat Hanım neden ağlamaya başlamıştır?

B. Aşağıdaki ifadeleri anlamlarıyla eşleştiriniz.

- a. Gözleri yolda
- b. Gözünün önüne gelmek
- c. Çıtlatmak
- d. Âşık atmak
- e. Akli başına gelmek

1. Birisini beklemek
2. Hatırlamak
3. Söylemek
4. Rekabete girmek
5. Akıllanmak

4.5.3.4. Öyküye Yönelik Yazma Etkinliği Önerileri:

A. Aşağıdaki sözcükleri anlamlı bir cümle oluşturacak biçimde sıralayınız.

1. adam / basamaklarından / indi/ genç /sinemanın

.....

2. karşı /geldiğini / gördü / Melahat'ın / kaldırımdan/ koşa koşa

.....

3. mendilini / tutup / başladı / birden / küçük / burnuna / ağlamaya

.....

4. başladıktan/ sinemaya/ sonra / inadına/ öbür /girdi / film / beş /dakika

.....

5. sana / başladım / olmaya / artık / ben/ yük

.....

B. Aşağıdaki kelimelerden kullanarak istediğiniz bir konuda öykü yazınız.

Umurunda olmamak

Rica ederim

Âşık atmak

Aklı başına gelmek

Ölümü öp

Dudaklarını kemirmek

Gözünün önüne gelmek

4.6. Altıncı Probleme İlişkin Bulgular

Problem cümlesi: “Sancho’nun Sabah Yürüyüşü” adlı öykünün;

- Yabancı dil olarak Türkçe Öğretiminde dil-kültür öğeleri bağlamında nasıl değerlendirilir?
- B1 düzeyine nasıl sadeleştirilebilir?
- Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanmak üzere temel dil becerilerine ilişkin hangi etkinlik önerilerinin geliştirilmesine olanak tanır?

4.6.1. “Sancho’nun Sabah Yürüyüşü” Sadeleştirilmiş Hikâye Değerlendirilmesi

“Sancho’nun Sabah Yürüyüşü” adlı metin söz yapıları bağlamında oldukça zengin ifadeler içermektedir. Kullanılan ikilemeler ve kalıp ifadeler metnin yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılabilirliğini gerekli kılmıştır. Nitekim metinde geçen ikilemeler Tablo 4.17.’de sunulmuştur;

Tablo 4.17.

“Sancho’nun Sabah Yürüyüşü” Adlı Öyküde Geçen İkilemeler

İkilemeler	f
Çıkara çıkara	1
Sık sık	1
Şişire şişire	1
Eciş bücüş	1
Hızlı hızlı	1
Göz göze	1
Sonra sonra	1
Tiki tiki	1
Şüpheli şüpheli	1
Homurdana homurdana	1
Dönüp dönüp	1
Gıcırdata gıcırdata	1
Kuru kuru	1
Çıtırdata çıtırdata	1
Kasıla kasıla	1
Gevrek gevrek	1
Uzun uzun	1
Toplam	17

Kullanılan ikilemeler bazı cümlelerde karşımıza yansıma ses olarak çıkmaktadır. Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin bir dili her yönüyle anlaması ve konuşabilmesi için anlamı zenginleştiren ifadeleri öğrenmesi şarttır.

Metin diğer bir yönüyle içerisinde barındırdığı kalıp ifadelerle anlatım zenginliği kazanmıştır. Bu ifadelerin metin bünyesinde ki görünümleri Tablo 4. 18.’de sunulmuştur;

Tablo 4.18.

“Sancho’nun Sabah Yürüyüşü” Adlı Öyküde Geçen Kalıp İfade Kullanımları

Kalıp İfadeler	f
Tadını çıkarmak	1
Güle oynaya	1
Selamlaşmak	1
Ortada kalmak	1
Eciş bücüş olmak	1
Göz göze gelmek	1
İçini boşaltmak	1
Pusuda beklemek	1
Aklına gelmek	1
Mekik dokumak	1
Dalıp gitmek	1
Keyfi yerine gelmek	1
Gözlerinin feri kaçmak	1
Alıkoymak	1
Gözü ilişmek	1
Aklı sıra	1
Çanak yalamak	1
Yüzkarası	1
Erkeklik gururu	1
Kalbi boynunda atmak	1
Alçak gönüllülük	1
Su götürür gerçek	1
Sıvışmak	1
Sıkı fıkı olmak	1
Gevrek konuşmak	1
Dilinin ucuna gelmek	1
Göz atmak	1
Bini bir para olmak	1
Toplam	28

Cümlelerde kullanılan bu ifadeler metinler üzerinden yapılan öğretimde anlamsal olarak öğrencilere öğretilir. Metinleri sadeleştirmenin temel nedenlerinden biri özgün metinlerin içinde kullanımı eskimiş ifadeler olmasıdır. Bu kelimeler Tablo 4.19.’da sunulmuştur;

Tablo 4.19.

“Sancho’nun Sabah Yürüyüşü” Adlı Öykünün Özgün Metninde Geçen Kullanımı Zor İfadeler

Zor kullanımlı sözcükler	f
Rüban	1
Senkope	1
Kavas	1
Allegro moderato	1
Siftinik	1
Lök	1
Vaaz	1
Hariciye	1
Küşayış	1
Nef	1
Toplam	10

4.6.2. “Sancho’nun Sabah Yürüyüşü” Hikâyesinin B1 Düzeyinde Sadeleştirme Görünümleri:

“Sancho’nun Sabah Yürüyüşü” adlı öyküde yer verilen sadeleştirme cümlelerine örnekler yer verilmiştir. Metnin B1 düzeyine sadeleştirilmiş hali ek 9.’da verilmiştir.

- **Ö. C. :** Bir uyuşuma varmanın tadını çıkara çıkara güneşli kaldırımında yürüyor, arada bir etrafa bakınıyordu.
 - **S. C. :** Tadını çıkara çıkara güneşli kaldırımında yürüyordu. Bazen kendi etrafına bakınırdı.
- **Ö. C. :** Devlet Konservatuvarının bale öğrencileri idiler.
 - **S. C. :** Devlet bale okulunun öğrencileriydiler.
- **Ö. C. :** Graf, son kaniş modasına göre gür kıvrıkcık tüylerini belden aşağı tıraş ettirip belden yukarısını aslan yelesi gibi kabartmış, feldmareşal Von Mackenzen'i hatırlatan beyaz bıyıkları ile sanki hiç de fena olmamış.
 - **S. C. :** Graf, son kaniş modasına göre gür kıvrıkcık tüylerini belden aşağı tıraş ettirmişti.
 - **S. C. :** Belinden yukarısını aslan saçları gibi kabartmış.
 - **S. C. :** Yüksek askeri rütbeli Von Mackenzen'i hatırlatan beyaz bıyıkları yakışmış.
- **Ö. C. :** Dört lastik özel arabalara has şatafatlı bir hışırtı ile asfaltta uzaklaştı.
 - **S. C. :** Araba süslü, gösterişli bir hışırtı ile asfaltta uzaklaştı.
- **Ö. C. :** Bu mahzun gözlü beyaz pekinuva her zaman olduğu gibi yine başına mavi bir rüban sarmıştı.
 - **S. C. :** Bu üzüntülü gözlü beyaz pekinuva her zaman olduğu gibi yine başına mavi kurdele sarmıştı.
- **Ö. C. :** Olduğu yerde iki kere dönendikten sonra başı yerde hızlı hızlı geri döndü.
 - **S. C. :** Olduğu yerde iki kere kendi kendine döndü. Sonra başını yerde hızlı hızlı geri döndürdü.
- **Ö. C. :** Her zaman olduğu gibi arkalarında üniformalı kavas.
 - **S. C. :** Her zaman olduğu gibi arkalarında üniformalı görevli vardı.

Sadeleştirilen cümlelerde görüldüğü üzere kullanımı eskimiş kelimeler yerine günümüzde kullanılan kelimelere yer verilmiştir. Bazı cümlelerde kalıp ifadeler daha iyi

anlaşılabilmesi açısından bu ifadeler açıklamalarıyla birlikte yazılmıştır. Yine uzun cümleler üzerinde bölmeler yapılmış ve cümle anlaşılabilir olması açısından daha net ifade edilmiştir.

4.6.3. “Sancho’nun Sabah Yürüyüşü” Adlı Hikâyeye Yönelik B1 Düzeyi Etkinlik Önerileri

Bu bölümde temel dil becerileri bağlamında öykülerden hareketle B1 düzeyi etkinlik önerileri hazırlanmıştır.

4.6.3.1. Öyküye Yönelik Dinleme Etkinliği Önerileri:

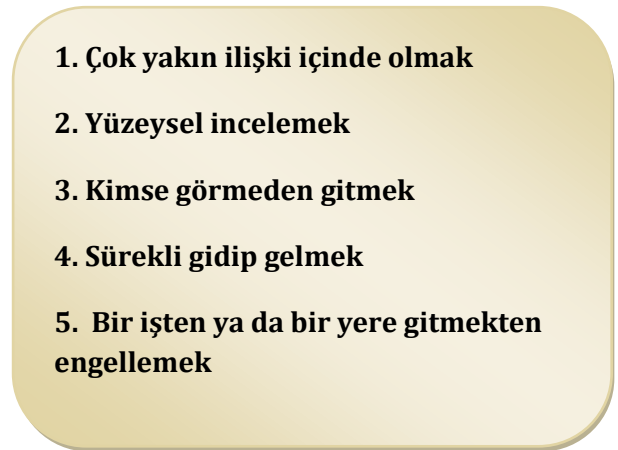
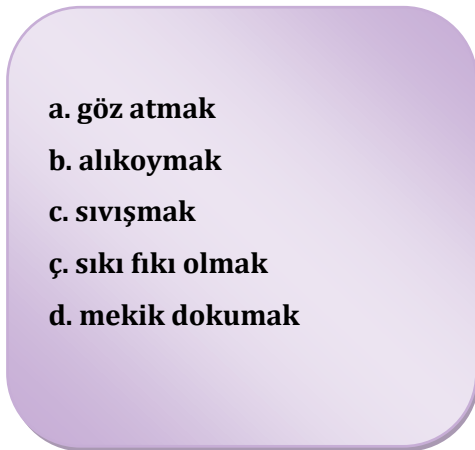
A. Dinlediğiniz “Sancho’nun Sabah Yürüyüşü” adlı öyküde

Dinlenen metinden hareketle aşağıdaki dinleme etkinliği sorularını cevaplayınız.

A. Dinlediğiniz “Sancho’nun Sabah Yürüyüşü” adlı metinde geçen ifadeler doğruysa (D), yanlışsa (Y) ile belirtiniz.

☐ Yazara göre dünyada en güzel şey yağışsız havada yürümektir.
☐ Kadın köpeğine bağırıp içeri boşaltarak iyileşmiştir.
☐ Hülya’nın babasının konuştuğu adamın üzerinde palto ve Avrupa malı ayakkabı vardır.
☐ Sancho; köpeklerden Cerberos’u, Lassie’i ve Bernand’ı sevmektedir.
☐ Hülya’nın babası ve Selmin Hanım bir parkta oturmuşlardır.

B. Dinlediğiniz metinden hareketle belirtilen ifadelerin anlamlarını eşleştiriniz.

4.6.3.2. Öyküye Yönelik Konuşma Etkinliği Önerileri:

Aşağıda kutucuk içinde verilen sorulardan herhangi ikisini cevaplayınız.

A. Sizin de beslediğiniz bir köpek oldu mu? Bir köpek sahiplendiyseniz ismini ne koydunuz?

B. Okuduğunuz metinde geçen köpek türlerini biliyor musunuz? Biliyorsanız kısaca köpek türleri hakkında konuşunuz.

C. Köpeklerden başka hayvan sahiplendiniz mi? Onların korunması için neler yapıyorsunuz? Niçin, açıklayınız?

D. Türkiye’de olmayan ama sadece sizin ülkenizde cinsi bulunan bir hayvan türü var mı? Varsa özelliklerinden bahsediniz.

4.6.3.3. Öyküye Yönelik Okuma Etkinliği Önerileri:

A. Okuduğunuz metinden hareketle aşağıda numaralandırılmış sözcükleri anlam ilişkisine göre sıralayınız.

--	--	--	--	--

1. Sabah öğretiminden dönen Polis Koleji'nin stajyer köpekleri tam bu sırada karşıdan göründüler.
2. Onlar durunca bütün herkes durmuştu.
3. Taburun önünde giden iki polis köpeği birden durdular.
4. Sancho onları fark etti.
5. Hepsi de kanlı canlı, iyi besiliydiler.

B. Metnin başlığınız siz olsaydınız ne koyardınız?

C. Metinde hangi metin kahramanları geçmiştir? İşaretleyiniz.

SANCHO	GRAF	KURT	HEDİ	HÜLYA	AHMET	ALİ
HÜLYA'NIN BABASI	SEMİRAMİS	KASTOR	CERBEROS	POLİSLER	BEKÇİ	AYŞE

D. Kutucuk içerisinde verilen kelimeleri cümlelerdeki boşluklar içerisine doldurunuz.

BAZEN	ŞİMDİ	ANCAK	BİRDEN	SELAMLAŞTILAR
-------	-------	-------	--------	---------------

1. Rüzgâr çoğaldı.
2. kendi etrafına bakınırdı.
3.de zavallı Hedi sinir hastası oldu.
4. Alman Büyükelçiliğinin kapısında Graf'la
5. nefret ettiği iki cins köpek vardı.

E. Okuduğunuz metinden hareketle aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Sancho kaldırımında yürürken yanlarından geçen üç kızını nasıl tanıdı?

.....

2. Sancho Alman Büyükelçiliğinin kapsında kiminle selamlaştı?

.....

3. Graf'ın fiziksel özellikleri nelerdir?

.....

4. Psikiyatr, kadına sinirini atması için ne söylemiştir?

.....

5. Hülya'nın babasının keyfi yerine neden geldi?

.....

6. Belçika Büyükelçiliğinin arabası nerede durmuştu?

.....

7. Sancho ağaç dibine neden gitmemiştir?

.....

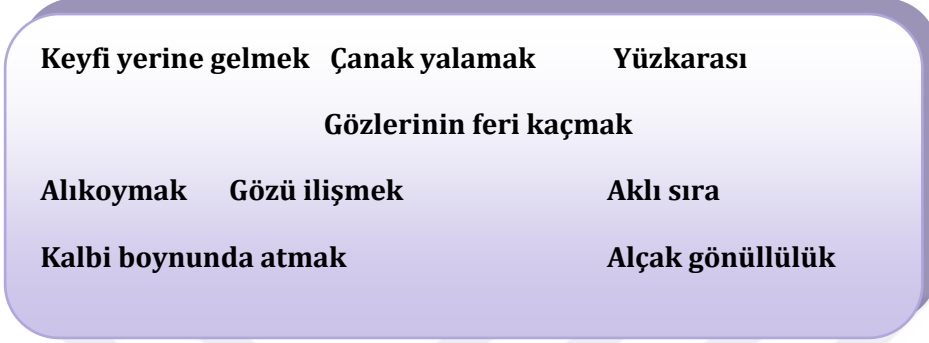
8. Sancho hangi köpekleri sevmemektedir?

.....

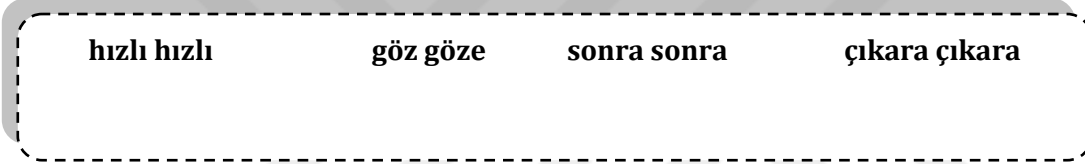
4.6.3.4. Öyküye Yönelik Yazma Etkinliği Önerileri:

A. Aşağıdaki sözleri kullanarak istediğiniz konuda bir öykü de siz yazınız.

B. Aşağıda ki ikilemeleri boşluklara yazınız.

1. Tadını güneşli kaldırımda yürüyordu.
2. Büyük Millet Meclisi'ne giden yolun önündeki açıklıkta Hedi ile geldi.
3. Sonra başını yerde geri döndürdü.
4. başka tempolar keşfetti.

- Siz de bu ikilemelerle ilgili anlamlarına göre cümleler kurunuz.

1.....(hızlı hızlı)

2.....(göz göze)

3.....(sonra sonra)

4.....(çıkara çıkara)

5. TARTIŞMA

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmek için birçok materyal kullanılabilir. Bu bağlamda alan yazını incelendiğinde; şarkı kullanımının (Demirci, 2019), tiyatroların incelenmesinin (Altaç, 2020) ve filmlerin (Dursun, 2017) çalışma alanı olarak değerlendirildiği görülmektedir. Öğretim sürecinde kullanılacak materyallerden birisi de yazınsal metinlerdir. Bir yazınsal metin kelimelerin, cümlelerin ve paragrafın estetik biçimde bütünleşmesiyle iletişimi sağlamak adına ortaya çıkar. Her metin bir ileti ve iletişim özelliği taşır. Bu iletişim, kullanılan dil sayesinde gerçekleşir. Dil öğelerini bünyesinde barındıran metin anlamsal bir bütün içerisinde olmalıdır. Aynı zamanda bu öğelerin oluşumunda kültür olgusu da etkilidir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan metinlerin de kültür ve dil öğelerinin zenginliğini yansıtması gerektiği düşünülür. Çünkü dil öğretimi sadece alfabe öğretimi ya da kelime, cümle öğretimi değildir.

Dil öğretimiyle beraber kültürler arası etkileşimi de sağlamak için Türk edebiyatı eserlerinin yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılması gerektiği düşünülebilir. Bu eserlerin daha anlaşılabilir olması açısından düzeylere göre sadeleştirilmesi gerekmektedir. Metnin anlam bütünlüğü bozulmadan dil düzeylerine uygun cümle yapılarına dönüştürülmesi beklenir. Bu sayede dil öğretiminde hem kültür arası etkileşime hem de hedef dilde anlama becerilerinin geliştirilmesine zemin hazırlanır.

Bu bağlamda alan yazınında, yabancılara Türkçe öğretmek için kimi eserler belirli seviyelere göre sadeleştirilmiştir. Bu çalışmalar Türkçe öğretimine katkı sağlamaları açısından benzer özellikler gösterir. Sadeleştirilen eserler Türk öykü yazarlarının eserlerinden alınmıştır. A1 (Kutlu, 2015; Kaymaz, 2018), A2 (Kutlu, 2015; Kaya, 2018; Kaymaz, 2018) B1 (Bakan, 2012; Süner, 2018; İpek, 2018; Akıncılar, 2018; Aktan, 2019) , B2 (Aktan, 2019) seviyelerine sadeleştirme çalışmaları göz önündedir. C düzeyinde yeterli düzeyde çalışma bulunmamaktadır. Sadeleştirilen eserler B seviyesinde yoğunluk gösterse de yetersiz kaldığı söylenebilir. Çünkü dil öğretiminde ne kadar çok metin kullanılırsa öğrencilerin kelime dağarcığı ve hedef dile hâkim olma kabiliyetinin o derece artacağı ifade edilebilir.

Bu çalışmanın diğer sadeleştirme çalışmalarına göre farklılıkları şu şekilde ortaya konulabilir. Diğer metin sadeleştirme çalışmalarında genellikle tek bir dil becerisine vurgu yapılırken bu çalışmada dört temel dil becerisine de vurgu yapılmıştır. Hazırlanan etkinlik önerileri okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerine yönelik kazanımları yansıtır biçimde verilmiştir. Nitekim dört temel dil becerisinin ayrılmaz bir bütün olduğu ve birbirini destekleyici nitelikte olduğu bilinen bir gerçektir. Dinleme ile başlayan süreç, konuşma, okuma ve yazmayla devam eder. Dil becerilerinin bir bütün olarak geliştirilebilmesi için metinler üzerinde farklı boyutta çalışmalar yapılması öngörülür.

Sadeleştirilmiş metinler aracılığıyla gerçekleştirilen yabancı dil öğretiminin hem anlama hem de anlatma becerilerini geliştirmek açısından etkili olacağı söylenebilir. Bu çerçevede metin içerisinde yer alan kalıp sözler, deyimler, atasözleri Türk dilinin zengin anlatımsal olanağını ortaya koyar. Bu çalışmada Haldun Taner öyküleri incelendiğinde belirtilen anlatım zenginliklerinin oldukça fazla olduğu görülmektedir. Bu nedenle bu öykülerin sadeleştirilerek kullanılmasının kültürler arası etkileşime katkı sunacağını söylemek de olanaklıdır.

Sadeleştirme sürecinde eskimiş sözcükler yeni kullanımlarıyla değiştirilmiştir. Temel nokta metnin anlaşılabilirliğini ortaya koymaktır. Metnin vermek istediği ileti korunmaya çalışılmıştır. Metinlerden hareketle beceri odaklı örnekler hazırlanması açısından Aktan (2019), Bakan (2012) gibi araştırmacıların çalışmalarıyla benzerlik göstermektedir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öykülerin kullanımını sağlamak adına sadeleştirilen metinler uygulama alanı bulduğunda daha etkili olacaktır. Uygulama alanı bulabilmesi adına araştırmacılara bu imkânların sağlanması gereklidir. Sadeleştirilen metinlerin Türkçeyi öğretim bağlamında hangisinin kullanılabilirliğinin daha etkili olduğu bu sayede ortaya konulur.

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu kısımda incelemelere ve bulgulara göre ortaya çıkan sonuçlara yer verilmiştir. Bu sonuçlardan hareketle önerilerde bulunulmuştur.

6.1. Sonuçlar

Son yıllarda hızla gelişen, hem yurt içinde hem de yurt dışında geniş bir uygulama alanı bulan yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metin sadeleştirme çalışmalarına duyulan gereksinim artmaktadır. Bu kapsamda özellikle yazınsal metinler belirtilen alandaki gereksinimi karşılamada etkili bir öğretim aracı olabilir. Yazınsal metinlerin, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılması için öğrencilerin anlayabileceği seviyede olması gerekmektedir. Bu anlaşılabilirliği sağlamak adına metinlerin dil yapılarına uygun biçimde sadeleştirilmeleri gerekmektedir. Bu bağlamda çalışmada ele alınan temel problem durumlarından hareketle saptanan sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

- Haldun Taner'in "*Sahibi Seyf-ü Kalem, Bir Motorda Dört Kişi, Konçinalar, Onikiye Bir Var, Neden Sonra, Sancho'nun Sabah Yürüyüşü*" adlı öyküleri *Avrupa Dil Çerçeve Metni* ve yabancılar için hazırlanan Türkçe öğretim kitaplarındaki dil bilgisi kazanımları gözetilerek B1 düzeyine göre sadeleştirilmiştir.
- Haldun Taner'in B1 düzeyine sadeleştirilen öykülerinde dil-kültür öğeleri saptanmıştır. Saptanan söz konusu öğeler; kalıp ifadeleri (deyimler, atasözleri, kalıp sözler) ve ikilemeleri, aile kavramlarını, zor kullanımlı eskimiş ifadeleri ve disiplinler arası kelimeleri kapsar. Metinlerde geçen bu öğeler metnin kullanılabilirliğini ve metinlerin neden sadeleştirildiğini ortaya koymak için belirlenmiştir.
- Sadeleştirilen öykülerden ve betimlenen dil-kültür öğelerinden hareketle bu ilişkiler doğrultusunda YTÖ için metinle öğretim odaklı dört temel becerilerine yönelik etkinlik önerileri hazırlanmıştır.
- B1 düzeyine sadeleştirilen bu metinler ve hazırlanan etkinlikler sayesinde; deneyimleri, olayları ya da düşlerini, umutlarını, amaçlarını betimleyebilir, basit, birbiriyle bağlantılı tümcelerle konuşabilir, düşüncelerini ve planlarını kısaca açıklayıp gerekçelendirebilir, bir öykü anlatabilir ya da bir kitabın veya filmin konusunu (içeriğini) anlatabilir ve kendi tepkilerini betimleyebilir, İçlerinde her şeyden önce güncel yaşam ya da meslek dili geçen metinleri anlayabilir gibi B1 düzeyi diğer kazanımlara da yönelik beceriler yansıtılmıştır.

6.2. Öneriler

Bu çalışmada ulaşılan sonuçlar doğrultusunda yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında çalışan araştırmacılara ve öğretmenlere yönelik çeşitli öneriler sunulmuştur. Bu öneriler, aşağıda yer almaktadır:

1. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılmak üzere Türk kültürünü ve dilini tanıttacak materyal sayısı oldukça azdır. Yabancı öğrencilerin Türkçeyi en doğru ve etkili şekilde öğrenmesi için yazınsal metinlere gereksinim duyulur. Bu eksikliklerin giderilmesi alanında uzman kişiler tarafından yapılmalıdır.

2. Sadeleştirilen bu yazınsal metinlerden yola çıkılarak diğer düzeyler bazında da çalışmalar yapılmalıdır. Ortaya konulan çalışmalar dil öğretimi bağlamında başka çalışmalara yol açıcı olmalıdır.

3. Dil öğretimi çalışmaları yapılırken; dilbilim ve diğer alt dil bilim alanlarıyla bütünleşmiş bir çalışma sürdürülebilir. Bu bağlamda yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrenciler için üzerinde durulan konular daha anlaşılır ve toplumun tüm kültürel özelliklerini açıkça ortaya koyan bir çalışma sunulabilir.

4. Çalışmalar sadece Haldun Taner öyküleriyle sınırlı kalmamalıdır. Türk öykücülüğünde yer edinmiş diğer öykücülerin eserleri de yabancılara Türkçe öğretimi için bu alana kazandırılmalıdır.

5. Yapılan çalışmalarda diğer edebi ürünler de sadeleştirilebilir. Örneğin deneme, mektup, günlük, biyografi, otobiyografi, tiyatro metinleri vb.

6. Yapılan tüm çalışmaların uygulamaya dönük olması için uygun ortamlar oluşturulmalı ve imkânlar tanınmalıdır.

7. Sadeleştirilen eserler temel dil beceriler bağlamında değerlendirilirken tek beceri üzerinde durulmamalı, her beceriye yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- [1]. Adıyaman, H. (2012). *Haldun Taner hayatı, sanatı ve eserleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- [2]. Akıncılar, A. (2018). *Türkçe öğrenen yabancılar için Dede Korkut Hikâyeleri'nin b1 düzeyinde sadeleştirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- [3]. Altaç, E. (2020). *Edebi bir metin türü olan tiyatronun yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanımı ve dört beceriye katkısı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Ankara.
- [4]. Aşkın Balcı, H. (2018). *Metindilbilimin ABCsi*. İstanbul: Say Yayınları.
- [5]. Aksan, D. (2015). *Her Yönüyle Dil: Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- [6]. Aksan, D. (1996). *Türkçenin Sözvarlığı*. Ankara: Engin Yayınevi
- [7]. Aksoy, Ö. A. (1988). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- [8]. Aktan, F. (2019). *Yabancılar Türkçe öğretiminde Halide edip Adıvar'ın himmet çocuk hikâyesinin b1-b2 düzeyinde sadeleştirilmesi ve etkinlik hazırlanması*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- [9]. Aktaş, Ş. ve Gündüz, O. (2013). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Ankara: Akçağ Basım Yayıncılık.
- [10]. Akyüz, G. S. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Dede Korkut Hikâyeleri'nden yararlanılması*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- [11]. Aytaç, G. (1995) *Edebiyat Üzerine, Litera Edebiyat Yazıları*. Ankara: Ürün Yayınları.
- [12]. Bağcı, H. ve Başar, U. (2018). *Yabancılar Türkçe Öğretimi El Kitabı*. Mustafa Durmuş ve Alparslan Okur (Ed.) *Dil Öğretiminde Temel Beceriler, Öğrenme-Öğretme Alanları içinde* (s.311-335). Ankara: Grafiker Yayınları.
- [13]. Bakan, H. (2012). *Yabancılar Türkçe Öğretiminde Metindilbilimsel Ölçütler Çerçevesinde Bir Sadeleştirme Denemesi: Sait Faik Abasıyanık, 'Meserret Oteli'*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- [14]. Calp, M. (2007). *Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- [15]. Demir, T. (2004). *Türkçe dilbilgisi*. Ankara: Kurmay.
- [16]. Demirci, Ö. E. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde şarkı kullanımı seviye A1*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Ankara.
- [17]. Demircan, Ö. (1990). *Yabancı dil öğretim yöntemleri*. İstanbul: Ekin Eğitim-Yayıncılık
- [18]. Demirel, Ö. (1994). *Türkçe Programı ve Öğretimi*. Ankara: USEM Yayınları.
- [19]. Demirel, Ö. (1999). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. İstanbul: MEB Basımevi.
- [20]. Demirel, Ö. (2002). *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri için Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık
- [21]. Demirel, Ö. (2004). *Yabancı Dil Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- [22]. Demirel, Ö. (2014). *Yabancı Dil Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- [23]. Demirel, Ö. ve Şahinel, M. (2006), *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri için Türkçe Öğretimi*, Ankara: Pegem A Yayıncılık
- [24]. Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi, (02.08.2019) https://www.telc.net/fileadmin/user_upload/Publikationen/Diller_iain_Avrupa_Ortak_öneriler_AEeraevesi.pdf
- [25]. Dilidüzgün, Ş. (2017). *Metindilbilim ve Türkçe Öğretimi, Uygulamalı Bir Yaklaşım*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- [26]. Durmuş, M. (2013). İkinci/yabancı dil öğretiminde sadeleştirilmiş metin sorunları üzerine. *Bilig*, 65: 135-150.
- [27]. Dursun, B. (2017). *Yabancılar Türkçe öğretiminde film kullanımının öğrencilerin anlama becerisine etkisi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- [28]. Elçin, Ş. (1992). *"Atalar Sözü". Türk Dünyası El Kitabı*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

- [29]. Ergin, M. (1989). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul. Bayrak Yayınları.
- [30]. Eroğlu, S. (2015). *Metindilbilimsel ölçütler çerçevesinde Ömer Seyfettin'in 'Üç Nasihat' hikâyesinin yabancılatma Türkçe öğretimi için sadeleştirme denemesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [31]. Gülensoy, T. (1998). *Türkçe el kitabı*. Kayseri: Kıvılcım Yayınları.
- [32]. Günay, V. D. (2017). *Metin Bilgisi*. İstanbul: Papatya Yayınevi.
- [33]. Güneş, F. (2014). *Türkçe Öğretimi Yaklaşımlar ve Modeller*. Ankara: Pegem Yayınları.
- [34]. Güneş, F. (2013). Türkçe Metin Öğretimi Yerine Metinle Öğrenme. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (yıl 6) 11.
- [35]. Gürdal, A. ve Arslan, M. (2011). *Oyun ve Bulmaca Etkinlikleriyle Yabancılar Türkçe Kelime Öğretim Yöntemi*, 1st International Conference on Foreign Language Teaching and Applied-Linguistics May 5-7 2011 Sarajevo (36, 50s)
- [36]. Güvendik, T. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil-kültür ilişkisi bağlamında yazınsal metinlerin temel söz varlığı açısından incelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- [37]. Güvenç, B. (1994). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- [38]. Güzel, A. ve Barın, E. (2013). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- [39]. (04.06.2020) https://www.turkcede.org/images/makaleler_pdf/YTO2/yabanci-dil-olarak-turkce-ogretiminde-okuma-metinlerinin-dil-duzeylerine-gore-sadelestirilmesi.pdf
- [40]. İpek, E. M. (2018) *Yabancılar Türkçe öğretiminde metindilbilimsel ölçütler çerçevesinde Mustafa Kutlu'nun Ya Tahammül Ya Sefer isimli hikâyesinin sadeleştirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [41]. *İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B1 Düzeyi*. (2013). Kültür Sanat Basımevi.
- [42]. Kanatlı, F. (2018). *Düşünsel Yolculuklarım. (Düşünce Kolayca Dile Teslim Olmaz)*. Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- [43]. Kanatlı, F. (2006) Dil Canlı Bir Varlık Değildir. *İçel Sanat Kulübü*. Sayı: 148. (s. 10-11)
- [44]. Karasar, N. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Akademik Yay.
- [45]. Kaya, M. (2018). *Dokuzuncu Hariciye Koşuşu ve Yılkı Atı adlı eserlerin yabancılar için a2 düzeyine uyarlanması*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [46]. Kaymaz, Z. (2018). *Yabancılar Türkçe Öğretiminde Sabahattin Ali'nin Apartman ve Köpek İsimli Hikâyelerinin A1-A2 Seviyesine Uygun Sadeleştirme Çalışması*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- [47]. Kutlu, A. (2015). *Yabancılar Türkçe Öğretiminde Ömer Seyfettin'in Kaşığı ve Perili Köşk Adlı Hikâyelerinin A1-A2 Seviyesine Uyarlanması*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [48]. Mercan, Ö. (2018). *Muzaffer İzgü öykülerindeki söylem biçiminin yabancı dil olarak Türkçe öğretimine uygunluğu*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Ankara.
- [49]. Miyasoğlu, M. (1988). *Türk Büyükler Dizisi 98, Haldun Taner*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları 961.
- [50]. Onan, B. (2012). *Dil Eğitiminin Temel Kavramları*. Ankara: Nobel.
- [51]. Özbay, M. Melanlıoğlu, D. (2009). Türkçe eğitiminde deyimlerin öğretme ve öğrenme süreci bakımından değerlendirilmesi. *Millî Eğitim Dergisi*. Ankara: MEB Yayınları.
- [52]. Özbay, M. (2007). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II*, Ankara: Öncü Kitap.
- [53]. Özbay, M. (2005). *Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Eğitimi*. Ankara: Akçağ.
- [54]. Özdemir, Emin (2000), *Erdemin Başı Dil*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- [55]. Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323- 343.
- [56]. Özmen, C. (2019). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metin Değiştirme Teknikleriyle Öykülerin Yeniden Oluşturulması*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Ankara.
- [57]. Polat, T. (1993). Yazınsal Metinler ve Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretimi. *Alman Dili Edebiyatı Dergisi*, VIII. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, s.181-189

- [58]. Püsküllüoğlu, A. (1995). *Türkçe deyimler sözlüğü*. Ankara: Arkadaş Yayıncılık.
- [59]. Sever, S. (1995). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- [60]. Sever, S. (2000). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- [61]. Süner, R. (2018). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yazınsan Metinlerin B1 Düzeyine Uyarlanması: Eskici Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Ankara.
- [62]. Şahbaz, N. K. ve Çekici, Y. E. (2012). Disiplinler arası bir disiplin olarak Türkçe eğitimi. *Turkish Studies*, 7(3). 2367-2382.
- [63]. Şen, Ü. (2019). Dil Eğitiminin Temel Kavramları. Ülker Şen (Ed.) *Dil Eğitiminin Temel Kavramları* içinde (s.1-20). Ankara: Pegem Akademi.
- [64]. Şengül, K. (2019). Dil Eğitiminin Temel Kavramları. Ülker Şen (Ed.) *Dinleme Eğitiminin Temel Kavramları* içinde (s. 23-40). Ankara: Pegem Akademi.
- [65]. TDK (Türk Dil Kurumu) (2005). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- [66]. Tiryaki, N. E. (2013). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yazma Eğitimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 33-44.
- [67]. Turgut, Y. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (Ed. Prof. Dr. Abdurrahman Tanrıoğen). Ankara: Anı Yayıncılık.
- [68]. Uysal, N. İ. (2012). Haldun Taner'in Hikâyelerinden Türkçe Sözlük'e Katkılar. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8, 113-120
- [69]. Ünal, Ş. (2001), *Türkçe Öğretimi*, Ankara: Nobel Yay.
- [70]. *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B1 Orta Düzey*. (2010). Ankara: Ankara Üniversitesi TÖMER.
- [71]. Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- [72]. Yıldız, Ü. ve Tunçel, H. (2012). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*, (Ed. A. Kılınç ve A. Şahin). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- [73]. Yüceol, M. (2001), "Türkçe Deyimler Üzerine Birkaç Söz," *Türk Dili*, 600: 869-879

EKLER:

EK 1.

İstanbul Üniversitesi Yabancılara Türkçe Öğretimi Ders Kitabı B1 Dil Bilgisi Konuları:

- Zarf-Fiiller (-(y)ArAk, -(y)A -(y)A)
- Şimdiki Zaman Hikâyesi
- Zarf-Fiiller (-(y)ken)
- İsim-Fiil Ekleri (-mAk/-mA)
- İsim-Fiil Ekleri (-(y)Iş)
- Emir Kipinde Dolaylı Anlatım
- Gereklilik Kipi
- Gereklilik Kullanımları (gerek/ lazım/ zorunda/mecbur)
- Gereklilik Kipinin Hikâyesi
- Zarf-Fiiller (-mAk için/ -mAsI için/ -mAk üzere)
- Zarf-Fiiller (-mAktAnsA/ -mAsInA rağmen)
- Zarf-Fiiller (-A rağmen / -sA bile)
- Dilek Kipi
- Dilek Kipinin Hikâyesi
- Şart Kipi
- İsteş Çatılı Fiiller
- Zarf-Fiiller (-InCA, -Ir -mAz)
- Zarf-Fiiller (-DIğIndAn beri, -(y)AlI, -DI, -(y)AlI)

EK 2.

Yeni Hitit Yabancılara Türkçe Öğretimi Ders Kitabı B1 Dil Bilgisi Konuları:

- GEREKLİLİK KİPİ -mElİ
- GEREKLİLİK (hikâye) KİPİ -mElİydİ (<mElİ i-di)
- GEREKLİLİK (rivayet) KİPİ -mElİymİş (<mElİ i-miş)
- GEREKLİLİK -mEk/-mE+iyelik gerek(-)/lazım
- ZORUNLULUK -mEk zorunda/mecburiyetinde, -mEyE mecbur
- ZORUNLULUK kal-
- İŞTEŞLİK birbiri
- DÖNÜŞLÜLÜK kendi
- PEKİŞTİRME kendi
- DÖNÜŞLÜ ÇATI -(İ)n-
- İŞTEŞ ÇATI -(İ)ş-
- DİLEK KİPİ -sE
- DİLEK (hikâye) KİPİ (keşke) -sEydi (<sE İ-di)
- ULAÇLAR -(y)ken (<i-ken)
- İLGEÇLER -DEn beri / -DİR
- ULAÇLAR -DİK+iyelik+ -(n)dEn beri
- ULAÇLAR (-Dİ)...-(y)Elİ
- KOŞUL KİPİ zaman+ -(y)sE (< i-se)
- KOŞUL KİPİ (koşaç tümceleri) -(y)sE (<i-se)
- DİLEK (hikâye) KİPİ (eğer) -sE(ydi) (<-sE i-di)
- ETTİRGEN ÇATI(İ)t-/-DİR-/-Er-/-İR-
- ÇOKLU ETTİRGEN ÇATI -(İ)t-/-DİR-/-Er-/-İR- + -t-/-tİR-
- İŞTEŞ ÇATI+ETTİRGEN ÇATI -(İ)ş- + -tİR-
- EDİLGEN ÇATI -İL- tarafından/-CE ÖBEĞİ
- (İŞTEŞ)+(ETTİRGEN)+(EDİLGEN) ÇATI -(İ)ş-/-tİR-/-İL-
- ORTAÇLAR (öznesel) -(y)En -(y)EcEk/-mEkE/-mİş olan
- ORTAÇLAR (tümleçsel) -DİK/--(y)EcEk + iyelik -(y)EcEk/-mEkE/-mİş ol + -duk+iyelik
- ORTAÇLAR (sözlüksel) -(E/İ)r/-mEz/-DİK/--(y)EcEk/-mİş
- ULAÇLAR -DİK/ -(y)EcEk + iyelik + -(n)dE -DİK/--(y)EcEk + iyelik zaman
- ULAÇLAR -DİK/--(y)EcEk + iyelik sırada, -(y)-İncE,-(E/İ)r...-mEz
- ULAÇLAR -(y)EnE/--(y)İncEyE kadar/dek
- DOLAYLI AKTARIM(bütün zamanlar) -DİK/--(y)EcEk+iyelik+ -(n)İ söyle
- DOLAYLI AKTARIM(evet/hayır soruları) -(y)İp...-mE+ -dİK/--(y)EcEk+iyelik+ -(n)İ sor-

- DOLAYLI AKTARIM (koşaç tümcesi) (olup)...ol (-ma) + -dİk + iyelik+ -(n)İ
- DOLAYLI AKTARIM (kipler)-mEk/-mE +iyelik gerek-/ -iste-
- ULAÇLAR -Dİk/-(y)EcEk +iyelik için,-Dİk/-(y)EcEk+ -(n)dEn
- NEDENLEŞTİRME dolayı/nedeniyle/yüzünden
- NEDENLEŞTİRME diye
- ADLAŞTIRMA (genel) -mE/-Dİk/-(y)EcEk+iyelik+ -(n)E/-(n)DE/-(n)DEn/-(n)İ
- ULAÇLAR -DiK /-(y)EcEk + iyelik halde
- ULAÇLAR -mEsİnE rağmen / karşın
- KARŞITLIK -(y)E rağmen /karşın, -sE dE / bile

EK 3.

Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programında Varsayılan Dil bilgisi

Yapıları:

- SIFAT FİİL
- ZARF FİİLLER
- SORU İFADELERİ (nerede, ne zaman, nasıl, nereye)
- İSİM FİİLLER
- FAKAT, ANCAK, AMA, VEYAHUT
- FİİLLERDE ETKENLİK VE EDİLGENLİK
- ŞİMDİKİ VE GENİŞ ZAMANIN HİKAYESİ VE RİVAYETİ (-yordu, -yormuş)
- KADAR, GİBİ
- GEREKLİLİK KİPİ+HİKAYE
- ÖNCELİKLE, DOLAYISIYLA, YANI SIRA
- SAYESİNDE
- ÖZELLİKLE, ÖRNEĞİN, ÖRNEK OLARAK, ÖRNEK VERECEK OLURSAK
- BU SEBEBLE
- GÜNDEN GÜNE, HER GEÇEN GÜN
- VARSAYALIM
- BİLE, SANKİ, YALNIZ, AKSİNE, NE VAR Kİ
- GELECEK ZAMANIN RİVAYETİ (-AcAkmış)
- EĞER, KEŞKE
- -mAk için/ amacıyla/ üzere
- -mAsI için
- HÂLBUKİ LAKİN
- YİNE
- DUYULAN VE GÖRÜLEN GEÇMİŞ ZAMAN
- ÜNLEMLER
- YETERLİLİK FİİLİ+ZAMAN EKLERİ
- ŞAYET
- ŞARTLI BİRLEŞİK ZAMAN
- FİİLDE ÇATI

EK 4.

“Sahibi Seyf-ü Kalem” Adlı Öykünün Özgün Metni ve Sadeleştirilmiş Metni

-SAHİB-İ SEYF-Ü KALEM-

Özgün Metin

Yok bankacılıkmış, hariciye memurluğu imiş, mühendislik veya avukatlıkmış, boş verirdi. Miralay bey böyle ıvır zıvır mesleklere... Onun kanaatince erkek dediğin ille asker olacaktı. Askerlik gibi bir meslek dururken benim ne akla hizmet edip de Almanca muallimliğini seçtiğime şaşır şaşır kalıyordu. Oldu olacak bari mekâtibi askeriyeden birinde, bilfarz Kuleli İdadisinde lisan tedris etse imişim. O olmadı, piyade mecmuasına Almancadan tercümeler yapıp terakkiyatı fenniye'nin saha-i askeriyede husule getirdiği türlü inkılâbattan memleket efkârını hissedar eylese imişim.

Adet olmuştu artık.., İki üç akşamda bir, hemşire ile beraber odasına uğrar, satrançta birer övün mahsustan yenildikten sonra onun o sonu gelmez askerlik hatıralarını büyük bir sabırla dinlemeğe koyulurduk.

Ne de hafıza vardı mübarekte. Neler de anlatmazdı: Daha bıyığı yeni terleyen bir talebe iken Tophane Müşiri Zeki Paşa'nın da hazır bulunduğu bir imtihanda hocalarını ve heyeti mümeyyizini nasıl habdetmiş... İlanı hürriyeti müteakip orduyu siyasete alet etmek isteyen İttihad ve Terakki mensubini zabitanla niçin, nasıl ve ne suretle mücadele etmiş... Edirne mevki müstahkem kumandanlığındaki vazifesinden bilâ sebep azlini isteyen Enver Paşanın suratına karşı: <<Sen bir muhterissin>> diye nasıl haykırmış...

Hele Balkan Harbi hengâmında alınından yaralanışı, öldü sanılıp saha-i harpte unutulmuş; Bulgarlara esir düşüp fedakâr emirberi Hasan çavuşun marifetiyle üsera karargâhından firar edişi... Hepsi ayrı bir roman mevzuu...

Maamafih tanıyanlar söylüyor: Gençliğinde gerçekten deli fişek, gözünü daldan budaktan sakınmaz bir askermiş. Alnında, göğsünde, kalçasında taşıdığı yara izleri bu kahramanlığının inkâr kabul etmez hüccetleri...

Yakışıklıymış da o vakitler... Devr-i şebabetinden kalma bir resmini göstermişti bize... Kalpak yana yatık, kaşlar çatık, el kılıcın kabzasında, göğüs baştanbaşa nişanlarla donanmış.

Fakat neylersin ki aman bilmez felek bu tirendaz zabiti de sonraları şöyle bir çarkının içine alıvermiş, bir iki çevirdikten sonra işte böyle ihtiyar ve kimsesiz şuraya, şu damı akan: kira evinin bir odacığına posa gibi fırlatıvermiş. O aslan yelesine benzeyen saçlar şimdi sütbeyaz olmuş, o bülent endam kamburlaşmış, o sert bakışlar çocuklaşmış. Ne arayanı kalmış, ne soranı. Üstüne üstelik damar sertliği de yapışmamış mı zavallının yakasına? İkide bir başı döner, gözleri kararır. Bu kış geçirdiği krizden sonra büsbütün de küngürdedi. Kendi işini kendi göremez oldu.

Gerçi Mudanya'da bir hayırsız kızı var amma böylesi olacağına olmasın daha iyi. Arsız karı, ihtiyarın üç aylıkları aldığı günler çıkagelir. Allem edip kallem edip zavallının yarı maaşını çarpar kaçar. Kadını kaç kere kovacak oldum. Mani oldu Miralay bey:

— Biliyorum, diyor, nankör, Allahın belâsı yüzkarası bir mahlûk, aldığını bulduğunu o ayyaş kocasına dayıyor. Biliyorum amma neylersin, yine de evlat.

Gündelikçi kadının yalapaşap yaptığı işleri gittiğimiz geceler Necla tamamlıyor. Onun böyle boş saatlerinde yaralılara yardım eden bir prenses edasıyla içeri dışarı işgüzar işgüzar gezelediğini gören ihtiyarcık ezilir, büzülür:

— Muazzez oluyorum. İnan olsun azap duyuyorum, der. Benim hayırsız evladım beni bu ihtiyar halimi de bırakıp kaçsın da bu cici hanım kızım benim için bu kadar zahmetlere girsin.

Sonra birden kendini yalnızlığın, ihtiyarlığın ve hastalığın o kapkara düşüncelerine kaptırır:

— Ben artık ölmeliyim. Ölüp de ortadan kalkmalıyım. Bu benimkisi de yaşamak mı? Âleme zahmet vermek... diye söylenir...

İhtiyarcığı böyle gözü yaşlı gördün mü, lafı hemen değiştirip onun sevdiği askeri mevzulara getirivermelidir. O zaman ağlarken eline oyuncak verilen bir çocuk gibi derdini hemen unuttur. Gelsin yine. Von der Golç Paşa'nın ıslahat raporu... Bilmem ne şibih ceziresinin cenubu şarkisine yapılan ihraç hareketi; düşmanın kuvayı külliyesini içine alan çevirme manevrası.

Gerçi Miralay Bey bu suretle tekrar hatıralarına dalıp derdini unuttur amma, onu gece yarılarında kadar dinlemek fedakârlığı da yine bize düşer.

Bir gece yine böyle coşmuş anlatıyordu ki nasıl oldu bilmem:

— Bunları kaleme alsanıza beyefendi, deyivermiş bulundum. Ve artık ok bir kere yayından çıktığı için kolumu çimdikleyip duran Necla'ya aldırmadan:

— Bu hatıraları,.. diye devam ettim.. Bu hatıraları kağıt üzerinde tespit ederseniz hem uçup gitmelerini önlemiş, hem de bu suretle isminizi tarihe geçirmiş olursunuz.

Miralay bey bir duraladı. Gözleri odanın bir köşesine dikilmiş, adeta sayıklar gibi:

— Bunu hiç düşünmemiştim. Hiç düşünmemiştim bunu, diye söylendi.

Sonra o çocuk bakışlı mavi gözlerini gözlerime dikerek:

— Çok doğru söylüyorsun evlat, dedi. Evet yazmalı. Elim henüz kalem tutarken nesl-i atinin enzar-ı ibreti önüne bir vesika-i tarihiyye sermeli. Nasıl oldu da ben bunu şimdiye kadar akıl etmedim. Allaha şükür kuvvei kalemiyyem yerindedir. Yazmak hususunda bir gûna müşkülâta maruz kalmayacağım bedihidir.

Ben Miralay Beyi sabahlara kadar dinlemek külfetini böylece kendi üstümden beyaz kağıtların sırtına aktarıvermiş olmanın sevinci ile, o, sanki daha şimdiden ebediyete intikal edivermiş olmanın gururlu sarhoşluğu ile daha ne kadar konuştuk bilmiyorum. Fakat eserin ne

gibi habisleri ihtiva edeceği, tahminen kaç fasıldan terekküp edeceği, isminin ne olacağı — ismi <<Hayatı Askeriyem>> olacaktı — hatta kaç punto ile basılacağı o gece bütün teferruatıyla tespit edildi. Miralay bey arada bir:

— Peki amma evlat. Sakın biz kendi kendimize gelin güvey olmayalım. Bakalım tâbiler bu eseri basarlar mı? Onlar bassa bile müşterisi bulunur mu? diyecek oluyordu.

— Siz o cihetten müsterih olun, dedim. Tâbiler böyle bir eseri seve seve basar, kariler de kapış kapış alırlar. İnaniyordu zavallı. <<Sahi>> diyordu... Bir kere o harplere iştirak etmiş bilûmum zabitan bunu okumak isteyecekti. Sade onlar mı ya? Vesaiki müspiteye müstenit böyle bir vesikayı tarihiyeyi Erkânı Harbiye-i Umumiye Riyaseti dahi bilcümle mekatip ve makamâtı askeriyeye tavsiye edecekti. Hatta, Türk Tarihi Tetkik Cemiyetinin de beş altı yüz nüsha sipariş etmesi, pekala melhuz olabilirdi.

Miralay bey, hemen ertesi günü geceliğinin kollarını sıvadı. Sandıklardan, dolaplardan çıkardığı eski haritaları, not defterlerini, fi tarihinde silah arkadaşları ile teati ettiği rengi atmış mektupları önüne serdi, veryansın yazmaya başladı.

Artık bir tafra, bir umur, bir ciddiyet. Duruşunda, bakışlarında şimdiye kadar hiç alışık olmadığımız bir acayip mehabet...

Sanki o çış kokulu ihtiyar gitmiş de yerini resimdeki nevcivan kolağasına bırakıvermiş. Sırtında üniforması ile göğsünde bir dürbünü eksik hazretin... Harp vaziyetini gösteren krokiler mi çizmiyor, harita üzerinde taarruz planları mı hazırlamıyor.

Hatta Necla bir keresinde odasını düzeltirken, ezkaza haritalardan birinin üstünde duran başı kopmuş bir kibrit çöpünü kaldıracak olmuş. İhtiyar hemen :

— Dokunmaaa. Dokunma ona zinhar. O sekizinci kolordu! diye feryadı basıvermiş...

Necla onun böyle kendinden geçercesine çalıştığını gördükçe, üzüntüden tırnaklarını yiyor:

— Zaten hastalıklı adamcağız... Senin yüzünden bir hal olursa, azabını ömrün boyunca çekersin ağabey... diye söyleniyor.

Sabrım taşı bir defasında:

—Tut ki olumu bu yüzden olacak, dedim. Şurda nasıl olsa bir yudumluk ömrü kalmış. Bırak, onu da heyecanla doldursun. Bir yağ kandili gibi yavaş yavaş eriyip tükeneceğine bir anda, fakat son bir parlamışla sönersin.

Ve gözleri yaşaran kardeşimin saçlarını okşayarak;

— Üzme sen kendini yavrucuğum, dedim. Biz bu ihtiyara son günlerinde hiç aklından geçirmedığı bir saadet sağladık. Bunun günahı değil, olsa olsa sevabı vardır...

Necla sesini çıkarmadı. Fakat sözlerime pek de inanmış görünmüyordu.

Bu müddet zarfında Miralay Bey gece demiyor, gündüz demiyor, ha babam ha çalışıyordu. Nitekim bu hummalı faaliyet semeresini vermekte gecikmedi. Öyle ki; benim taş

çatlasa bir buçuk yıldan evvel tamamlanamayacağını sandığım Hayatı Askeriyem kitabı yaz sonlarına doğru yazılmış, bitmiş; hatta Miralay beyin o incecik hattı desti ile temize dahi çekilmiş bulunuyordu. Bu göz yaşartan tehalük karşısında artık ne tevil, ne mazeret para edecekti. Yaptığımız sevap tamam olsun diye, bulduk buluşturduk, tabi masrafını cebimizden ödemek şartıyla bir tâbiyle anlaşılıp eseri satışa çıkardık.

Kitap basılır basılmaz Miralay Bey müsveddelerini çoktandır hazırladığı yarım sahifelik ithafiyelerle ricali devlete, Erkanı Harbiye-i Umumiye Riyasetine, eski silah arkadaşlarına ve bilumum muharririni askeriye birer nüsha gönderdi. Bu da bitince, bir gün kapıya otomobil getirdik. O yıllardan beri İstanbul'a ayak atmayan ihtiyarı araba vapuru ile karşıya geçirip Ankara caddesine çıkardık.

Daha evvelden tembihli olan tâbi, Miralay beyi kapıdan büyük iltifatlarla karşıladı. Eline sarılıp öptü. Kitabından sitayişle bahsetti. Daha ilk haftasında yüz adet sattığını, böyle bir muvaffakiyetin bugüne kadar aşk romanlarına dahi müyesser olmadığını ve ne denirse densin okuyucu kitlesinin iyi eserin kokusunu pekâlâ aldığını ve Miralay bey gibi sahib-i seyf-ü kalem zevatın kıymetli eserleriyle kütüphaneyi irfanımızı zenginleştirmek hususunda himmetlerini diriğ etmemeleri icap ettiğini, söyledi.

Miralay beyin hali görülecek şeydi: Oturduğu iskemlede arkasına yaslanmış, iki elini bastonunun gümüş topuzuna dayamış, gözleri saadetten süzölmüş, adamı dinliyordu.

Kitapçıdan çıkınca bir koluna ben girdim, bir kolunda Necla... Yavaş yavaş yokuşu indirmeğe başladık. Miralay bey kitapçı vitrinlerinde kendi eserlerini gördükçe çocuk gibi seviniyor; dakikalarca durup hayran hayran seyrediyor. Yeni Postanenin önünden otomobile binerken gözleri dolu dolu oldu. İki eliyle elimi sıkıp:

— Bugünü gördüm ya, artık ölsem de gam yemem... dedi.

Miralay bey o gece Necla'nın tahmini hilafına sevinçten ölmedi. Hatta ölmek şöyle dursun, ertesi sabah her zamankinden daha da dinç kalıktı. Bu muvaffakiyet sıhhati üzerinde bir mucize tesiri göstermiş gibi idi. Zihninde bir küşayış, hareketlerinde bir çâlâki...

Buraya kadar hepsi iyi hoş... Lâkin tadını aldı ya bir kere hazret, haftasına varmadan tutturamaz mı ille bu sefer de bir tarih-i harp kaleme alacağım diye... Aman etme Miralayım. Sen yaşlı adamsın. İşin tadında bırak... Sana o kitabın şerefi yeter de artar. Sen artık ismini tarihe altın harflerle hak ettin... Ah... Dinlemiyor. Bırakın beni efendim diyor. Su testisi su yolunda kırılırmış. Memlekete kılıcı ile hizmet edemiyormuş; bari kalemi ile hizmet etsinmiş. Bu işlerde yaşın ne ehemmiyeti olurmuş? İkinci Cihan Harbi badiresinde Fransa'yı idare eden Mareşal Peten doksanını aşkın bir pir-i fani değil miymiş? Hem kitapçı ona ne demiş? <<Kütüphane-i irfanımız sizin gibi sahib-i seyf-u kalem zevatın himmetini bekliyor>> dememiş miymiş? Eğer ölüm mukadderse, o, elinde kalem, öyle ölecekmiş. Hatta daha fazla ısrar edersek, bizim

dostluğumuzdan da müstağni kalabilirmiş. Vatana hizmet mevzubahis olunca, şahsi dostlukların lafi olmazmış.

Velhasıl isyan bayrağım çekti Miralay bey. Rica, niyaz, artık hiç bir şey para etmiyor. Hazret, şimdi yazacağı tarih-i harp için harıl harıl vesaik toplamakla meşgul... Murad-ı evvelin Kosova muharebesine dair taşbasmaları eserleri mi aratmıyor. Sahhat Nizammeddin'e Hindenburg'un hatıratını mı peylemiyor. Musavver Rus - Japon harbi adlı bir kitap için acımadan otuz liralara mı toka etmiyor.

Bense, iki elim şakağında kara kara düşünüyorum. Doğruyu söylesem, maazallah zıncı diye ihtiyarın yüreğine iniverecek. Sesimi çıkarmasam, bu sefer yeni eser için kimden para bulmalı? Bir yandan da Necla: <<Ay yoruldu, ay hastalanacak, ay ölecek>> diye eski nakaratında berdevam... Bütün bunlar yetmezmiş gibi geçen akşam Miralayın o arsız kızı da Mudanya'dan çıkagelmez mi? <<Babama kitap yazdırıp para kazanıyormuşsunuz. Hissem ne ise, ben de isterim >> diye karşıma dikilmez mi?

Hikâyenin B1 Düzeyine Sadeleştirilmiş Hali

-SAHİB-İ SEYF-Ü KALEM-

Miralay Bey, bankacılık, dışişleri memurluğu, mühendislik veya avukatlık, böyle gereksiz meslekleri umursamazdı, boş verirdi. Ona göre erkek dediğin asker olmalıydı. Askerlik gibi bir meslek dururken ne akla hizmet edip de Almanca öğretmenliğini seçtiğime çok şaşırıyordu. Ona göre askeri okulların birinde, örneğin Kuleli lisesinde dil öğrenmeliymişim. Ya da asker dergisinde Almancadan çeviriler yapmalıymışım. Bilimsel ilerlemenin askeriye sahasında oluşumuna memleket düşüncelerini paylaşmalıymışım.

Süreklilik kazanmıştı artık... İki üç akşamda bir, hemşire ile beraber odasına gideriz. Satrançta birer oyun yalancıkta yenildikten sonra onun o sonu gelmez askerlik hatıralarını büyük bir sabırla dinlemeye başlarız.

Mübarek insanda çok iyi hafıza vardı. Her şeyi anlatırdı. Daha bıyığı yeni terleyen bir öğrenciyken Tophane Amirini Zeki Paşa'nın da hazır bulunduğu bir sınavda hocalarını ve hakem heyetini nasıl bozmuş... Hürriyet ilanının ardından orduyu siyasete alet etmek isteyen İttihad ve Terakki üyeleriyle niçin, nasıl ve neden mücadele etmiş... Edirne çevresi belirtilmiş komutanlığındaki görevinden sebepsiz affını isteyen Enver Paşanın suratına karşı: "Sen bir bencilsin." diye nasıl haykırmış...

Hele Balkan Savaşı karmaşasında alnından yaralanmış hali, öldü sanılıp savaş alanında unutulmuş, Bulgarlara esir düşüp fedakâr emir eri Hasan Çavuşun sayesinde esirler karargâhından firar edişi... Hepsi ayrı bir roman olayı olmuştur.

Durum böyleyken tanıyanlar söylüyor: Gençliğinde gerçekten deli fişek, hiçbir şeyden korkmayan, gözünü daldan budaktan sakınmaz bir askermiş. Alnında, göğsünde, kalçasında taşıdığı yara izleri bu kahramanlığını yalancı çıkarmayacak delilleri...

Yakışıklıymış da o vakitler... Gençlik resmini gösterdi bize... Şapkası yana yatık, kaşlar çatık, el kılıcında, göğüs baştanbaşa ödüllere donanmış.

Fakat ne yaparsın ki aman bilmez zaman. Zaman bu okçu subayını da sonraları işte böyle ihtiyar ve kimsesiz bırakmış. Şuraya, şu damı akan, kira evinin bir odacığına gereksiz eşya gibi fırlatmış. O saçlar şimdi sütbeyaz olmuş. O yüksek boyu kamburlaşmış. O sert bakışlar çocuklaşmış. Arayanı soranı kalmamış. Üstüne üstelik damar sertliği hastalığına da yakalanmış. Sürekli başı döner, gözleri kararırılmış. Bu kış geçirdiği krizden sonra büsbütün de kötü oldu. Kendi işini kendi yapamaz hâle geldi. Gerçi Mudanya'da bir hayırsız kızı var. Ama böyle olmasa daha iyi olur. Utanmaz kadın, ihtiyarın üç aylık maaşı aldığı günler gelirmiş. Ne yapar ne eder zavallı adamın parasının yarısını alırdı. Kadını kaç kere kovacak oldum. Engellemişti Miralay Bey:

— Biliyorum, diyor, nankör, Allahın belâsı yüzkarası bir yaratık, aldığını bulduğunu o sarhoş kocasına veriyor. Biliyorum ama buna rağmen, yine de evladım işte, diyor.

Günlük işte çalışan kadın işleri önemsemeden yapıyor. Gittiğimiz geceler Necla kalan işleri tamamlıyor. Onun kendini beğenmiş tavrıyla içeri dışarı becerikli şekilde gezdiğini gören ihtiyarcık ezilir, büzülür:

— Sıkıntı çeken oluyorum. İnan acı duyuyorum, der. Benim işe yaramaz evladım beni bu ihtiyar halimi de bırakıp kaçır. Ama bu cici hanım kızım benim için bu kadar zahmetlere girsin.

Sonra ihtiyar adam birden kendini yalnızlığın, ihtiyarlığın ve hastalığının düşünür.

— Ben artık ölmeliyim. Ölüp de ortadan kalkmalıyım. Bu benim hayatım da yaşamak mı? İnsanlara zahmet vermek... Diye söylenir...

İhtiyarcığı böyle gözü yaşlı görünce, lafı hemen değiştirmelidir. Onun sevdiği askeri konulardan bahsedilmelidir. O zaman ağlarken eline oyuncak verilen bir çocuk gibi derdini hemen unuttur. Bundan sonra yine askerlik hatıralarını anlatmaya başlar. Her ne kadar Miralay Bey bu yüzden tekrar hatıralarına daldıktan sonra derdini unuttur. Onu geç vakte kadar dinlemek bizim görevimizdir.

Bir gece yine böyle coşmuş anlatıyordu, nasıl olduysa;

— Bunları kaleme alsanıza beyefendi, dedim. Ve artık ok bir kere yayından çıktığı için kolumu çimdikleyip duran Necla'ya aldırmadan:

— Bu hatıraları diye devam ettim... Bu hatıraları kâğıt üzerine aktarırsanız kimse unutmaz hem de tarihe geçmiş olur dedim.

Miralay bey bir düşündü. Gözleri odanın bir köşesine dikildi, sayıklıyordu.

— Bunu hiç düşünmemiştim. Hiç düşünmemiştim bunu, diye kendi kendine söylendi.

Sonra o çocuk bakışlı mavi gözlerini gözlerime dikerek:

— Çok doğru söylüyorsun evlat, dedi. Evet yazmalı. Elim henüz kalem tutarken tarihi belge ortaya koymalı. Nasıl oldu da ben bunu şimdiye kadar kendi kendime akıl etmedim. Allah'a şükür iyi yazabilirim. Yazmak konusunda hiçbir nedenle zorlanmam. Miralay Bey bu durumdan çok memnundu. Fakat eserin kaç bölümden oluşacağı, isminin ne olacağı — ismi "Askerlik Hayatım" olacaktı — belirlendi. Hatta kaç yazı büyüklüğünde basılacağı o gece bütün ayrıntılarıyla ortaya koyuldu. Miralay Bey bazen:

— "Peki, ama evlat, sakın biz kendi kendimize gelin güvey olmayalım, boşuna uğraşmayalım. Acaba basımcılar bu eseri basarlar mı? Onlar bassa bile alıcısı bulunur mu?" diyecek oluyordu.

— "Sizin o yönden içiniz rahat olsun" dedim. Basımcılar böyle bir eseri seve seve basar, okuyucular da kapış kapış alırlar. İnanıyordu zavallı adam. "Sahi" diyordu... Bir kere o savaşlara tanık olmuş askerlerin hepsi eseri okumak isteyecekti. Sadece onlar mı? Gereksiz evraklara dayanan böyle bir tarihi belgeyi Harp Erkanlığı Genel Başkanlığı bile bütün okullara ve

makamlara gönderilecekti. Hatta Türk Tarihi İnceleme Cemiyetinin de beş altı yüz adet sipariş etmesi, tahmin edilebilirdi.

Miralay bey, hemen ertesi günü geceliğinin kollarını sıvadı. Sandıklardan, dolaplardan çıkardığı eski haritaları, not defterlerini, eski tarihte silah arkadaşları mektuplarını önüne serdi. Hemen yazmaya başladı.

Artık bir büyülenme, bir önemseme, bir ciddiyet vardı. Duruşunda, bakışlarında şimdiye kadar hiç alışık olmadığımız bir tavır vardı.

Sanki gençleşmişti. Sirtında üniforması ile göğsünde bir dürbünü eksik hazretin... Harp vaziyetini gösteren krokiler çiziyordu. Harita üzerinde saldırı planları hazırlıyordu.

Hatta Necla bir keresinde odasını düzeltirken, haritalardan birinin üstünde duran kibrit çöpünü kaldırırken, ihtiyar hemen:

— Dokunma. Dokunma ona sakın ha. O sekizinci kolordu! diye feryadı basıvermiş, sesini yükseltmiş...

Necla onun böyle kendinden geçtiğini görünce üzüntüden tırnaklarını yiyip;

— Zaten hastalıklı adamcağız... Senin yüzünden bir hal olursa, azabını ömrün boyunca çekersin ağabey... diye söyleniyor.

Sabrım taşı bir defasında:

—Tut ki olumu bu yüzden olacak, dedim. Şurda nasıl olsa bir yudumluk ömrü kalmış. Bırak, onu da heyecanla yaşasın. Bir mum gibi yavaş yavaş eriyip tükeneceğine son bir parlamayla sönersin.

Ve gözleri yaşaran kardeşimin saçlarını okşayarak;

— Üzme sen kendini yavrucuğum, dedim. Biz bu ihtiyara son günlerinde hiç aklımdan geçirmediği bir mutluluk sağladık. Bunun günahı yoktur. Olsa olsa sevabı vardır...

Necla sesini çıkarmadı. Fakat sözlerime pek de inanmış değildi.

Miralay Bey gece demiyor, gündüz demiyor, sürekli çalışıyordu. Nitekim bu yoğun faaliyet ürününü vermekte gecikmedi. Öyle ki; benim taş çatlasa zor biteceğini sandığım “Askerlik Hayatım” kitabı yaz sonlarına doğru bitti. Bu göz yaşartan çok isteme karşısında artık ne kandırmak, ne bahane para edecekti. Yaptığımız sevap tamam olsun diye, parayı bulduk buluşturduk. Bir yayımcıyla anlaşılıp eseri satışa çıkardık.

Kitap basılır basılmaz Miralay Bey Genel Kurmay Başkanlığı Başkanına, askerlik arkadaşlarına ve yazarların hepsini birer örneğini gönderdi. Bu da bitince, bir gün kapıya otomobil getirdik. O yıllardan beri İstanbul'a gelmeyen ihtiyarı, araba vapuru ile karşıya geçirdik. Sonra Ankara caddesine çıkardık.

Daha önceden uyarılmış olan yazar, Miralay Bey'i kapıdan büyük iltifatlarla karşıladı. Eline sarılıp öptü. Kitabından övgüyle bahsetti. Daha ilk haftasında yüz adet sattığını söyledi. Aşk romanlarının böyle satmadığını belirtti. Ne denirse densin okuyucuların iyi eserden aldığını

söyledi. Miralay Bey gibi kişinin kıymetli eserleriyle kütüphane kültürümüzü zenginleştirmek gerektiğini söyledi.

Miralay Beyin hali görülmeliydi. Oturduğu iskemlede arkasına yaslanmıştı. İki elini bastonuna dayamıştı. Gözleri mutluluktan süzölmüş, adamı dinliyordu.

Kitapçıdan çıkınca bir koluna ben girdim, bir kolunda Necla... Yavaş yavaş yoldan indirmeye başladık. Miralay Bey kitapçı vitrinlerinde kendi eserlerini gördükçe çocuk gibi seviyor; dakikalarca durup hayran hayran seyrediyordu. Yeni postanenin önünden otomobile binerken gözleri dolu dolu oldu. İki eliyle elimi sıkıp:

— Bugünü gördüm ya, artık ölsem de gam yemem, üzölmem... dedi.

Miralay Bey o gece Necla'nın tahminin tersine sevinçten ölmedi. Hatta öbür sabah daha dinç ve sağlıklı uyandı. Bu başarı sağlığı üzerinde bir mucize göstermişti. Zihninde bir açıklık, hareketlerinde bir hızlilik vardı.

Yaşlı adam eserin zevkine varınca başka bir kitap yazacağım diye tutturdu. Aman etme Miralayım. Sen yaşlı adamsın. İşin tadında bırak... Sana o kitabın şerefi yeter. Sen artık ismini tarihe altın harflerle hak ettin... Ah... Dinlemiyor. "Bırakın beni efendim" diyor. Su testisi suyolunda kırılırmış. Memlekete yazıları ile fayda sağlayacağını söylüyor. Bu işlerde yaşın ne önemi yokmuş. Dünya Savaşı olayında Fransa'yı idare eden Mareşal Peten doksanını aşkın bir yaşlı insan değil miymiş? Hem kitapçı ona ne demiş? "Bilim kütüphanemiz sizin gibi bilgili kişilerin yardımını bekliyor." Eğer ölüm kaderde varsa elinde kalemle birlikte ölecekmiş. Hatta daha fazla yazmaması için ısrar etmememizi istedi. Yoksa, bizi dostu olarak görmeyecekmiş. Vatana hizmet konu olunca, şahsi dostlukların lafı olmazmış.

Sözün kısası isyan bayrağını çekti Miralay Bey. Artık hiç bir şey para etmiyor. Hazret, şimdi yazacağı savaş tarihi için harıl harıl belge toplamakla meşgul... Hükümdar Muradın savaş eserlerini arıyor. Nizammeddin'e Hindenburg'un hatıra yazılarını aratıyor. Bir ressamdan Rus - Japon harbi adlı bir kitap için otuz liralara toka ediyor.

Ben, iki elim alnimda kara kara düşünüyorum. Doğruyu söylesem Allah korusun ihtiyarın yüreğine inecek. Sesimi çıkarmasam, bu sefer yeni eser için kimden para bulmalı? Bir yandan da Necla: "Ay yoruldu, ay hastalanacak, ay ölecek" diye söyleniyor. Bütün bunlar yetmezmiş gibi geçen akşam Miralayın o arsız kızı da Mudanya'dan geliyor. "Babama kitap yazdırıp para kazanmışsınız. Payımı ben de isterim" diye karşıma dikildi.

EK 5.

“Bir Motorda Dört Kişi” Adlı Öykünün Özgün Metni ve Sadeleştirilmiş Metni

-BİR MOTORDA DÖRT KİŞİ-

Özgün Metin

Güverteyi aydınlatan hüzünlü ampulün ışığında dört kişiydiler: Sarı saçlı bir kadın, çiğ et kokan bir kasap, dazlak başlı bir profesör, bir de ağzında piposu, delikanlı.

Dördü de son vapuru kaçırmış, bu uykulu kaptanın istediği beşer lirayı hemen verip motora atlamışlardı.

Motor şimdi karanlık suları yara yara ilerlerken sarışın kadın bacak bacak üstüne atmış sigara içiyor, dumanını da şahane tavırla gecenin serinliğine savuruyordu.

Esmer delikanlının gözleri kadının çukur diz kapaklarında, akli ise biraz evvel ayrıldığı bar kızının dolgun kalçalarında idi.

Profesörün zihni tramvayda okuduğu bir makaleye takılmıştı.

Kasaba gelince, o hem fıstık yiyor hem toptancının yolladığı son faturayı düşünüyordu: Hadi Karamana yüz elli yazdığı neyse ne, fakat Dağlıcı ne demeye yüz seksenden hesap ediyor herifçiğöglü?

Gece yıldızsız, deniz hafif çalkantılı idi. Bordaya vuran küçük dalgaların serpintisi ara sıra muşamba şilteleri ıslatıyordu. Motor artık Moda'yı Kalamış'ı da geride bırakmış, Adalara doğru yol almaya başlamıştı.

Sarışın kadın üşümüş olacak ki, birden kalktı, rüzgârdan uçan eteklerini tuta tuta, içeri kamaraya doğru yürüdü. Fakat içeri girmesiyle başının dönmesi bir oldu. Burası yanık benzinle karışık kızgın demir kokuyordu.

Kadın hemen bir pencere açıp önüne oturdu. Sonra yeni bir sigara yakıp dışarı üfürdü. Çamlıca sırtlarında iki uçaksavar ışıldağı karanlık gökyüzünü tarıyorlardı. Işıldakların biri sağdan sola kayarken öbürü soldan sağa doğru iniyor ve ikisi ortada bir yerde birleşince husule gelen göz alıcı ışığı seyretmek, doğrusu pek ömür oluyordu.

Sarışın kadın dalmış bunlara bakarken, hemen biraz ötesinden denize ateş böceği gibi bir şey uçtu. Bunu bir başkası, bir başkası daha ve nihayet ardı arası kesilmeyen birçokları takip etti. Kadın dalgın gözlerle bir müddet hiçbir şey düşünmeden birbirini kovalayan bu acayip böceklerin çini mürekkebi gibi siyah denizde teker teker eriyişlerini seyretti. Sonra birden deminki kızgın demir kokusunu hatırlayınca yerinden fırladı. Kaptan kamarasına gecen kapıdan dışarı şimdi hafif bir duman sızıyordu. Kadın şaşkınlıkla kapının topuzuna yapıştı ve o zaman yüzünü alazlayan sıcak bir dumanın ortasında, kaptanla çımacıyı yere çömelmiş kan ter içinde

uğraşırken gördü. Bayılacak gibi oldu bir an... Sonra: «Yanıyoruz... imdat!.. Yanıyoruz!» diye kendini dışarı attı.

Bu feryat güvertenin üstünü bir anda allak bullak etmişti. Kadın kaptan kamarasının kapısını açık bıraktığından şimdi dumandan göz gözü de görmüyordu. Kasap şaşkınlıktan oturduğu minderi kucaklamış, profesör ise motorun tek tahliye simidini boynuna geçirmişti.

Sarışın kadın, telaştan piposunu düşüren genç adama doğru koştu:

«Kurtarın beni... Beni kurtarın, yüzme de bilmem ben» diye yalvardı. Delikanlı titrek bir sesle:

«Ben de bilmem» diye cevap verdi. Hâlbuki biraz bilirdi. Kendini şöyle yarım saat su üstünde tutabilecek kadar... Ama yalnız kendini... Kadın ondan ümidi kesince kasaptan medet umdu. Fakat o şimdi iki elini açmış:

«Şu vartayı bir atlatalım. Dinim hakkı için üç koyun gurban edecem» diye adak adıyordu.

Hepsinden çok profesörün işi bitikti. Hâlbuki o, kahraman da geçinirdi. Hatta daha o sabah derste Sokrat'ın hayatı nasıl istihkar ettiğini anlatırken gerçek bir filozof için bunun hiç de güç olmadığını ve nitekim kendisinin de onun gibi olumu tebessümle karşılayabileceğini söylemiş, işin tuhafı sözlerine talebeleri kadar kendini de inandırmıştı.

Kadın şimdi bakraca su dolduran çımacının kıllı göğsü sarılmış:

«Allah aşkına bırakmayın beni, ne olursunuz bırakmayın» diye yalvarıyordu. Onlar böyle çırpınıp dururken ön taraftan kaptanın sesi duyuldu:

«Teprenmeyün be... Ne oliysiniz? Motoru paturacaksınız.» Fakat hiddetli olmasına rağmen sesinde nedense herkese emniyet veren bir şey vardı. Yoksa... Yoksa söndürmüş müydü yangını? Evet, muhakkak söndürmüş olacaklardı. Hiç söndürmeseler kaptan böyle onlara çatacak vakit bulabilir, hiç çımacı kovada kalan suyu tekrar denize boca eder miydi?

Kaptan:

«Ne adamlara çattık yahu» diye söyleniyordu. Profesör, kaptanın hiddetini halklı bulmuştu. Yakalığını düzeltti.

«Oho, oho» diye öksürdü. «Nedir bu telaş yani. Öyle ya biraz sakin olalım beyler.» diyecekti. Evet, handiyse böyle diyecekti. İsalet ki demedi. Zira tahlisiye simidi hala sımsıkı boynunda duruyordu.

Motor bir ilki homurdanıp durduktan sonra şimdi keyifli işlemeğe başlamıştı. Yerine dönen kaptan içerde hala geçmişi kınalı motora ve şamatacı yolculara veriştirip duruyordu. Fakat onlar aldırmadılar artık. Paylasındı, sövsündü, isterse dövsündü onları. Kurtulmuşlardı ya bir kere.

Çımacı, ilerde kolunun yeniyle terini siliyordu. Belli ki bu hengâmede kaptandan çok o yorulmuştu.

Bir çeyrek sonra her şey artık normale dönmüş bulunuyordu. Sanki rüzgar o boğucu dumanla beraber ölüm korkusunu da güvertenin üstünden silip götürüvermişti.

Güverteyi aydınlatan hüzünlü ampulün ışığında şimdi yine dört kişiydiler. Yine kendi içlerine kapanmış dört kişi.

Kadın adamakıllı sükûnet bulmuş gibiydi. Eli fazlaca titremese hatta sigara bile içecekti. Delikanlı yine piposunu içiyor, fakat artık kadının dizlerine bakamıyordu.

Profesör evde kendini, bekleyen tombalak karısıyla şimdi her zamankinden çok sevdiği pembe yanaklı evlâtlarını düşünüyordu.

Kasaba gelince, o biraz evvel adadığı üç kurbanı ikiye indirmek için vicdanına dolandırmakla meşguldü. Bunda muvaffak da oldu. Hatta öyle ki Büyükada'nın ışıkları görüldüğü zaman bu iki kurban da bire inmiş bulunuyordu. Hem artık onu da kurban bayramında kesecekti.

Motordan ilk atlayan profesör oldu.

Onu esmer delikanlı takip etti. Isıklıkla oynak bir samba çalıyordu.

Kasap koşa koşa, zıplaya zıplaya bir çocuk gibi uçup gitti.

Sarışın kadın en sona kalmıştı. İnip kalkan motordan bir türlü rıhtıma atlamaya cesaret edemiyordu. Çımacı ona elini uzatmak istedi. Fakat kadın bu ter kokulu, hırpani adamın elini tutmamsak için acemi bir sıçrayışla kendini rıhtıma atıp dik ökçelerinin üstünde pür azamet uzaklaştı...

Hikâyenin B1Düzeyine Sadeleştirilmiş Hali -BİR MOTORDA DÖRT KİŞİ-

Güverteyi aydınlatan hüzünlü ampulün ışığında dört kişiydiler. Sarı saçlı bir kadın vardı. Çiğ et kokan bir kasap ve dazlak başlı bir profesör vardı. Bir de ağzında piposu, delikanlı vardı.

Dördü de son vapuru kaçırdılar. Kendileri uykulu kaptanın istediği beşer lirayı hemen verir vermez motora atladılar.

Motor şimdi karanlık suları yara yara ilerlerken sarışın kadın bacak bacak üstüne attı. Tütün içiyordu. Dumanını da şahane tavırla gecenin serinliğine savurdu.

Esmer delikanlının gözleri kadının çukur diz kapaklarına takıldı. Akli ise biraz evvel ayrıldığı bardaki kızdaydı.

Profesörün zihni tramvayda okuduğu bir makaleyi düşünüyordu.

Kasaba gelince, o hem fıstık yiyor hem toptancının yolladığı son faturayı düşünüyordu. Hadi Karamana yüz elli yazdığı neyse ne, fakat Dağlıcı ne demeye yüz seksenden hesap ediyordu herifçioğlu?

Gece yıldız yoktu. Deniz hafif dalgalıydı. Bordaya vuran küçük dalgaların serpintisi ara sıra muşamba minderleri ıslatıyordu. Motor artık Moda'yı Kalamış'ı da geride bırakmış, Adalara doğru yol almaya başlamıştı.

Sarışın kadın üşüdüğünden dolayı birden kalktı, rüzgârdan uçan eteklerini tuta tuta, içeri kamaraya doğru yürüdü. Fakat içeri girdi ve aniden başı döndü. Burası yanık benzine karışık kızgın demir kokuyordu.

Kadın hemen bir pencere açıp önüne oturdu. Sonra yeni bir sigara yakıp dışarı üfürdü.

Çamlıca tepelerindeki iki uçaksavar ışıldağı karanlık gökyüzünü inceliyordu. Işıldakların biri sağdan sola gidiyordu. Öbürü soldan sağa doğru iniyordu. İkisi ortada bir yerde birleşince ortaya çıkmış olan göz alıcı ışığı seyretmek, doğrusu pek ömür oluyordu.

Sarışın kadın dalmış bunlara baktığı esnada, biraz ötesinden denize ateş böceği gibi bir şey uçtu. Bu durumu bir başkası, bir başkası daha ve nihayet ardı arası kesilmeyen birçokları takip etti. Kadın dalgın gözlerle bir süre hiçbir şey düşünmeden birbirini kovalayan böceklerin teker teker eriyişlerini seyretti. Sonra birden az önceki kızgın demir kokusunu hatırlayınca yerinden fırladı. Kaptan kamarasına gecen kapıdan dışarı şimdi hafif bir duman sızıyordu. Kadın şaşkınlıkla kapının topuzuna yapıştı ve o zaman yüzünü yakan sıcak bir dumanın ortasında, kaptanla çımacıyı yere çömelmiş kan ter içinde uğraşırken gördü. Bayılacak gibi oldu bir an... Sonra: "Yanıyoruz... imdat!.. Yanıyoruz!" diye kendini dışarı attı.

Bu feryat güvertenin üstünü bir anda allak bullak, darmadağın etti. Kadın kaptan kamarasının kapısını açık bıraktığından şimdi dumandan göz gözü de görmüyordu. Kasap

şaşkınlıktan oturduğu minderi kucaklamış, profesör ise motorun tek tahliye simidini boynuna geçirmişti.

Sarışın kadın, telaştan piposunu düşüren genç adama doğru koştu:

“Kurtarın beni... Beni kurtarın, yüzme de bilmem ben.” diye yalvardı. Delikanlı titrek bir sesle:

“Ben de bilmem” diye cevap verdi. Hâlbuki biraz bilirdi. Kendini şöyle yarım saat su üstünde tutabilecek kadar... Ama yalnız kendini... Kadın ondan ümidi kesince kasaptan medet umdu. Fakat o şimdi iki elini açmış:

“Şu tehlikeli durumu bir atlatalım. Dinim hakkı için üç koyun kurban edeceğim” diye adak adıyordu.

Hepsinden çok profesörün işi bitmişti. Hâlbuki o, kahraman da geçinirdi. Hatta daha o sabah derste Sokrat’ın hayatı nasıl hor gördüğünü anlatırken gerçek bir filozof için bunun hiç de güç olmadığını ve nitekim kendisinin de onun gibi olumu tebessümle karşılayabileceğini söylemiş, işin tuhafı sözlerine talebeleri kadar kendini de inandırmıştı.

Kadın şimdi kovaya su dolduran çımacının kılı göğsüne sarılmış:

“Allah aşkına bırakmayın beni, ne olursunuz bırakmayın” diye yalvarıyordu. Onlar böyle çırpınıp dururken ön taraftan kaptanın sesi duyuldu:

“Tepinmeyin. Ne oluyorsunuz? Motoru batıracaksınız.” Fakat hiddetli olmasına rağmen sesinde nedense herkese emniyet veren bir şey vardı. Yoksa... Yoksa söndürmüş müydü yangını? Evet, mutlaka söndürmüş olacaklardı. Hiç söndürmeseler kaptan böyle onlara çatacak vakit bulabilir, hiç çımacı kovada kalan suyu tekrar denize boca eder miydi?

Kaptan:

“Ne adamlara çattık yahu.” diye söyleniyordu. Profesör, kaptanın hiddetini halklı bulmuştu. Yakalığını düzeltti.

“Oho, oho” diye öksürdü. “Nedir bu telaş yani. Öyle ya biraz sakin olalım beyler.” diyecekti.. İsbet ki demedi. Zira kurtarma simidi hala sımsıkı boynunda duruyordu.

Motor bir ilki homurdanıp durduktan sonra şimdi keyifli işlemeye başlamıştı. Yerine dönen kaptan içerde hala geçmişi kınalı motora ve şamatacı yolculara veriştirip duruyordu. Fakat onlar aldırmadılar artık. Paylasındı, sövsündü, isterse dövsündü onları. Kurtulmuşlardı ya bir kere.

Çımacı, ilerde koluyla terini sildi. Belli ki bu karmaşada kaptandan çok o yoruldu.

Bir çeyrek sonra her şey artık normale dönmüş bulunuyordu. Sanki rüzgâr o boğucu dumanla beraber ölüm korkusunu da güvertenin üstünden silip götürüvermişti.

Güverteyi aydınlatan hüznü ampulün ışığında şimdi yine dört kişiydiler. Yine kendi içlerine kapanmış dört kişi.

Kadın adamakıllı sükûnet bulmuş gibiydi. Eli fazlaca titremese hatta sigara bile içecekti. Delikanlı yine piposunu içiyor, fakat artık kadının dizlerine bakamıyordu.

Profesör evde kendini, bekleyen tombalak karısını düşünüyordu. Şimdi her zamankinden çok sevdiği pembe yanaklı evlâtlarını aklından çıkarmıyordu.

Kasaba gelince, o biraz evvel adadığı üç kurbanı ikiye indirmek için vicdanına dolandırmakla meşguldü. Bunda başarılı da oldu. Hatta öyle ki Büyükada'nın ışıkları görüldüğü zaman bu iki kurban da bire inmiş bulunuyordu. Hem artık onu da kurban bayramında kesecekti.

Motordan ilk atlayan profesör oldu.

Onu esmer delikanlı takip etti. Işıklı oynak bir samba çalıyordu.

Kasap koşa koşa, zıplaya zıplaya bir çocuk gibi uçup gitti.

Sarışın kadın en sona kalmıştı. İnip kalkan motordan bir türlü rıhtıma atlamaya cesaret edemiyordu. Çımacı ona elini uzatmak istemişti. Fakat kadın bu ter kokulu, hırpani adamın elini tutmamak için acemi bir sıçrayışla kendini rıhtıma attı. Dik ökçelerinin üstünde dikkatlice uzaklaştı...

EK 6.

“Konçınalar” Adlı Öykünün Özgün Metni ve Sadeleştirilmiş Metni

-KONÇINALAR- Özgün Metin

İskambil destesinin en sevdiğim kâğıtlarından biri, üzerine The Jolly Jocker yazılı, o delişmen, o uçarı, o biraz cambaz, biraz sihirbaz, bir miktar da düzenbaz, ama neşe dolu, hayat ve hareket dolu, kanı - sıcak delikanlıdır. Ne yazık ki Jokerlere Kanasta’dan, Kumkan’dan, Rami’den başka oyunlarda pek yer verilmiyor. Verilse, her girdikleri oyuna renk ve hareket, canlılık ve şaklabanlıklar katarlardı.

Jolly Jockerler bir yana, destenin en itibarlı kâğıtları, bilindiği gibi, Beyler, yani Aslar oluyor. Ayıp değil ya, ben Aslardan oldum bittim hoşlanmam. Belki kendim hiçbir zaman As olamadığım, As olamayacağım için. Kabul etmeli ki, onların dördünde de bir Kral havası, bir padişah cakası vardır. Hele bazı takımlarda bunları daha da bir şatafatlı resmederler.

Karamaçı Beyinde meşum bir şeyler sezilir. Onun sarayında her halde bir takım karanlık dalavereler dönüyor, gece, mahzenlerinde, bir sürü kelleler uçuyor olmalıdır.

İspati Beyini ben bir Bizans Prensine benzetirim.

Bunlara kıyasla, Kupa Beyi daha bir bizden gibidir. Kupa Beyi herhalde Osmanlı Hanedanına mensup olmalı.

Karo Beyine gelince, bakınız, o bir Selçuk Sultanıdır. Celebi, zarif, nazik... Aksi gibi, Tekel damgasını da hep onun üstüne vururlar. Buna rağmen öylesine asil ve kibar bir havası vardır ki, bu damga bile onu çirkinleştirmez, inadına daha bir açar, daha bir sevimli yapar. Öyle ki, damgası olmayan bir Karo Beyi görsek, bayağı yadırgar, bir eksiklik duyarız.

Resimli kâğıtlar içinde kanım en çok Kupa Kızına kaynar. Kupa Kızı, etine dolgun, duru-beyaz, hanım – hanımcık bir tazedir. Üniversiteyi filan bir kalem geçin, güç hâl ile bitirdiği ortadan sonra, liseyi bile okuyamamıştır. Olsa olsa sanat enstitüsü mezunudur. Herkesin okumağa merakı olmaz a, buncağızın da başka marifetleri var.

Dikişle nakışın her türlü, örgü işlerinin daniskası... Eteği belinde, bütün evi o çevirir. Yeni yetişirken mahalledeki oğlanlarla mektup alıp verdiği olmuş gerçi. Cahillik işte. Hoş görmeli. Ama evlenince eşi bulunmaz bir hayat arkadaşı olacaktır. Buna eminim. Bir kere kocasına ukala ukala karşılık vermez. Sonra bu cins kadınlar çocuklarına da düşkün olurlar. Daha ne?

Onunla evlendiğiniz takdirde, kaynınız Kupa Oğlu olacaktır ki, Allah için, uslu akıllı, yumuşak başlı, kendi halinde bir çocuktur.

Babaları Kupa Papazına gelince, sizden iyi olmasın, pek babacan, pek cana yakın bir adamdır. Hoş fıkralar anlatıp, göbeğini hoplata hoplata güler. Daha çoşarsa, küt küt karşısındakinin sırtına vurur. Evde teklif tekellüf hak getire. . . Sen de sen, ben de ben. Candan insanlardır vesselam. Öyle bir aileye damat girmek isterim.

İspati kızına gelince, bakın ondan her türlü sinsilik umulur. Siz onun öyle sakın ve masum görüldüğüne bakmayın, o ne hinoğlu hindir o, o ne içinden pazarlıklı aşiftedir o... İskambilin üstünde gördüğünüz onun bayramlık resmi. O, bu masum bakire pozunu, fotoğrafçıda resim çektirirken bir, bir de pazarları kiliseye giderken takılır. Şöyle kulağınızı verin de bir dinleyin mahalleyi. Maçanın Oğlu ile sinema localarında, plaj kabinelerinde yapmadığı kalmamış. Hal böyle iken, yine de bilmeyenlere karşı kendini dirhem, dirhem satar. İspatinin Oğlu ablasının kirli çamaşırlarını herkesten iyi bilir, bilir ama gel gör ki, ablası da onun kumar borçlarını öder, evden şunu bunu götürüp satışını gizler. Babaları da zaten itin biri. Bu yaşa gelmiş hala sefih, kumarbaz, bir gün olsun ayık gezdiği görülmemiş. Tencere dibin kara hikâyesi, kimin kime ne demeğe hakkı var.

Karolara gelince, onlar kişizade, görmüş geçirmiş bir ailedir. Bakmayın, şimdi biraz düştüklerine. Babaları Hariciyeden emekli. Zannedersenem şehbendermiş. Eski usul, mukaffa' ve musanna' bir İstanbul Türkçesi konuşur. Kızları, görsler, matmazellerle el bebek, gül bebek büyütüldü. Beş senedir İngiliz Filolojisine gidiyor, bitiremedi. Bitiremez de elbet. Allahın günü kantinde ha ha, hi hi hi, akşamüstü de oğlanlarda altı buçuk matinesi... Erkek kardeşini sorarsanız, al onu, vur ona. Karonun oğlu da, hoppala paşam, hoppala beyim, dadılar, tayalarla şımartılmış, kuş sütüyle beslenmiş, beyaz, tüysüz, oğlandan çok kıza yakın, tasvir gibi bir civan. En iyi mekteplere verdiler, okumadı. Günahı boynuna, bir takım uygunsuz, meymenetsiz heriflerle geziyormuş. Allah bilir, eroin de çekiyordur. Gözlerinin her daim mahmur bakışını, ben pek hayra yoramıyorum. Öyle efendibabanın çocuğu böyle soysuz çıksın, yazık, çok yazık...

Maçalar bir Ermeni ailesidir. Gedikpaşa'da oturuyorlar. Peder koyu bir Katolik papazı. Bas-bariton, tumturaklı bir sesi vardır. Oğlu Mahmutpaşa'da bir tuhafiye mağazası işletiyor. İspati kızı ile maceralarına yukarda az buçuk dokunduk. Ablası Maça Kızı, esmer, karakaşlı, kara gözlü, bazı yerleri muhakkak ki aşın tüylü, gerçi sıcak, gerçi güzel, ama neme lazım, duasında, niyazında, dini bütün bir tazedir. Belli ki, babasına çekmiş. İstavrozunu bir gün göğsünden eksik etmez. Kardeşinin İspati Kızıyla yaptıklarını duysa, utancından yerin dibine geçer. Öylesine kaba - sofu ki, malum günlerde erotik rüyalar gördüğü zaman bile, şuuraltısının kendine oynadığı bu oyuna içerler, sabahleyin alelacele banyo yapıp, tövbe istiğfar eder. İyi bir drahoması var. Şimdi genç değil, şöyle, kırkını, kırk beşini aşmış, efendiden ağırbaşlı bir kısmet bekliyor.

Hayırlısı.

Hikâyenin B1 Düzeyine Sadelleştirilmiş Hali

-KONÇİNALAR-

İskambil destesinin en sevdiğim kâğıtlarından biri, üzerine “The Jolly Jocker” yazılı, o delice davranan, çok canlı delikanlıdır. O biraz cambaz, biraz sihirbaz, bir miktar da düzenbaz özelliklere sahiptir. Ama o neşe dolu, hayat ve hareket dolu, kanı sıcaktır. Ne yazık ki, Jokerlere Kanasta’dan, Kumkan’dan, Rami’dan başka oyunlarda pek yer verilmiyor. Eğer verilse, her girdikleri oyuna renk ve hareket katarlardı. Canlılık ve eğlenceli bir durum ortaya çıkardı.

Destenin en itibarlı kâğıtları, bilindiği gibi, Beyler, yani Aslardır. Ayıp değil ya, kendim Aslardan eskiden beri hoşlanmadım. Belki kendim hiçbir zaman As olamayacağımdan dolayı hoşlanmadım. Kabul etmeli ki, onların dördünde de bir Kral havası, bir padişah gösterişi var. Hele bazı takımlarda bunları daha da bir şatafatlı, gösterişli resmederler.

Karamaça Beyinde uğrusuz bir şeyler olabilir. Onun sarayında her halde bir takım karanlık hileler yaşanıyor. Gece, mahzenlerinde, bir sürü kelleler uçuyor olmalı.

İspati Beyini ben kendim bir Bizans Prensine benzetirim.

Bunlara kıyasla, Kupa Beyi daha bir bize benzer. Kupa Beyi herhalde Osmanlı Hanedanına ait olmalı.

Karo Beyi bir Selçuklu Sultanıdır. Çelebi, zarif, nazik... Aksilik ya, tekel damgasını da hep onun üstüne vurmuşlardır. Böyle olmasına rağmen öylesine asil ve kibar bir havası var. Bu damga bile onu çirkin göstermez. İnadına daha bir sevimli yapar. Öyle ki, damgası olmayan bir Karo Beyi görsek, bayağı kendimize yabancılar, bir eksiklik duyarız.

Resimli kâğıtlar içinde kanım en çok Kupa Kızına kaynar, onu daha çok severim. Kupa Kızı hanım hanımcıktır. Üniversiteyi okuyamamıştır. Güç hâl ile bitirdiği ortadan sonra, liseyi bile okuyamamıştır. Olsa olsa sanat enstitüsü mezunudur. Herkesin okumaya merakı olmaz, buncağızın da başka yetenekleri var.

Dikişle nakışın her türlü, örgü işlerinin en iyisi... Eteği belinde, bütün evi o çevirir. Buna karşın yeni yetişirken mahalledeki oğlanlarla mektup alıp verdiği olmuş. Cahillik işte. Hoş görmeli. Ama evlenince eşi bulunmaz bir hayat arkadaşı olacaktır. Buna eminim. Bir kere kocasına kendini beğenmiş şekilde karşılık vermez. Sonra bu cins kadınlar çocuklarına da düşkün olurlar. Daha ne?

Onunla evlendiğiniz takdirde, kaynınız Kupa Oğlu olacaktır. Allah için, uslu akıllı, yumuşak başlı, kendi halinde bir çocuktur.

Babaları Kupa Papazına gelince, sizden iyi olmasın, pek babacan, pek cana yakın bir adamdır. Hoş fıkralar anlatıp, göbeğini hoplata hoplata güler. Eğer daha coşarsa, küt küt karşısındakinin sırtına vurur. Evde teklif sıkıntılı işi yapma hak getire... Sen de sen, ben de ben. Candan insanlardır işte bu kadar. Öyle bir aileye damat girmek isterdim.

İspati kızındaysa, bakın ondan her türlü sinsilik umulmakta. Siz onun öyle sakin ve masum görüldüğüne bakmayın, o ne hinoğlu hindir. O ne içinden pazarlıklı baştan çıkmış kadındır o... İskambilin üstünde gördüğünüz onun bayramlık resmi. O, bu masum bakire pozunu, fotoğrafçıda resim çektirirken gösterirdi. Bir de pazarları kiliseye giderken takılırdı. Şöyle kulağınızı verin de bir dinleyin mahalleyi. Maçanın Oğlu ile sinema yerlerinde, plaj kabinelerinde yapmadığı kalmamış. Hâl böyle iken, yine de bilmeyenlere karşı kendini az az satarmış. İspatinin Oğlu ablasının kirli çamaşırlarını herkesten iyi bilirdi. Bilir ama gel gör ki, ablası da onun kumar borçlarını öderdi, evden şunu bunu götürüp satışını gizlerdi. Babaları da zaten kötü birisi. Bu yaşa gelmiş hala eğlenceye düşkünmüş. Kumarbaz, bir gün olsun ayık gezdiği görülmemiş. Tencere dibin kara hikâyesi, kimin kime ne demeğe hakkı var.

Karolara gelince, onlar soylu, görmüş geçirmiş bir ailedir. Bakmayın, şimdi biraz düştüklerine. Babaları dışişlerinden emekli olmuş. Herhalde konsolosmuş. Eski biçim, kafiyeli ve sanatlı bir İstanbul Türkçesi konuşur. Kızları, iyi bakıcılarla el bebek, gül bebek büyütüldü. Beş senedir İngiliz Filolojisine gitmesine karşın bitiremedi. Bitiremez de elbet. Allahın günü kantinde ha ha, hi hi hi, akşamüstü de oğlanlarda altı buçuk gösterisi... Erkek kardeşini sorarsanız, al onu, vur ona. Karonun oğlu da, hoppala paşam, hoppala beyim, dadılarla şımartılmış, kuş sütüyle beslenmiş, beyaz, tüysüz, oğlandan çok kıza yakın bir genç. En iyi okullara verdiler, okumadı. Günahı boynuna, bir takım uygunsuz, suratsız heriflerle geziyormuş. Allah bilir, eroin de çekiyordur. Gözlerinin her daim uykulu bakışını, ben pek hayra yormadım. Öyle efendibabanın çocuğu böyle soysuz çıksın, yazık, çok yazık...

Maçalar bir Ermeni ailesidir. Gedikpaşa'da oturuyorlar. Peder koyu bir Katolik papazı. Gösterişli bir sesi vardır. Oğlu Mahmutpaşa'da bir tuhafiyeye mağazası işletiyor. İspati kızı ile maceralarına yukarda az buçuk dokunduk. Ablası Maça Kızı, esmer, karakaşlı, kara gözlü, bazı yerleri kesin ki aşın tüylü, gerçi sıcak, gerçi güzel, ama neme lazım, duasında, niyazında, dini bütün bir tazedir. Belli ki, babasına çekmiş. İstavrozunu bir gün göğsünden eksik etmez. Kardeşinin İspati Kızıyla yaptıklarını duysa, utancından yerin dibine geçer. Öylesine kaba, dindar ki, malum günlerde erotik rüyalar gördüğü zaman bile, şuuraltısının kendine oynadığı bu oyuna öfkelenirdi. Sabahleyin alelacele banyo yapıp, tövbe ederdi. İyi bir çeyizi var. Şimdi genç değil, şöyle, kırkını, kırk beşini aşmış, efendiden ağırbaşlı bir kısmet bekliyor.

Hayırlısı.

EK 7.

**“Onikiye Bir Var” Adlı Öykünün Özgün Metni ve Sadeleştirilmiş Metni
-ON İKİYE BİR VAR-**

Özgün Metin

Nasıl başladı, ne vakit başladı, bilemiyorum. Ama ilk belirtiler, dokuz yaşında iken patlak verdi.

Misafirlerle bahçede oturuyorduk. Yaşlı bir zat saati sordu. Aksi gibi, kimsede saat yoktu. Eniştem içeri saate bakmaya koştu. Ben o aralık:

«Üçü yirmi üç geçiyor» diyivermişim.

Bu tuttuşa, önce kimse şaşmadı. Boğazda, geçen vapurlara bakıp zamanı bazen dakikası dakikasına kestirmek mümkündür. Görünürde vapur filan olmadığı anlaşılınca gözler fal taşı gibi açıldı:

«Peki ama nasıl bildin?»

«Bilmem» dedim. «Dilimin ucuna geliverdi işte.»

Rahmetli halam:

«Tasadüf a canım» dedi. «Attı tuttu işte. Olmaz mı böyle şeyler.»

Öbürküler de:

«Evet» dediler. «Tasadüf. Ama bu kadar olur yani.»

İnsanlar, mantıklarının normal akışına uymayan olayları bu üç hece ile ne güzel ortadan kaldırıverirler. Kâhinliğimin sırf bir tesadüfe dayandığı oybirliği ile kabul edildi. Hatta ben bile buna inandım. İnanacaktım.

Aradan iki hafta geçmiş geçmemişti ki, bir gece, ter içinde yatağımda uyandım:

«Bire beş var. Bire beş var» diye sayıklıyordum.

Kalktım. Lambayı yaktım: Dededen kalma ihtiyar duvar saati, bire tam beş kalayı gösteriyordu. Niye uyanmıştım? Bu sayıklama neden? Saatin bire beş kalayı gösterdiğini rüyada mı görmüştüm. Yoksa uyku ile uyanıklık arasında mı içime doğdu. Biraz sonra saat “dan” diye biri vurunca kafama tokmak yemiş gibi ayıldım. Hayır. Bu defaki tesadüf olamaz. Başım dönüyor, kulaklarım uğulduyordu. İçimi, tarifsiz bir korku kapladı. O güne kadar benden gizli içimde işlemiş durmuş bir saatin tik taklarını ilk defa o anda duyar gibi oluyordum. Bu tik tak, kalbimin atışı temposunda olsa şaşmayacağım. Ama değil. Acele işleyen bir cep saatininkine de benzemiyor. Çok ağır, daha tok... Tıpkı, ağırbaşlı bir pandül gibi... Önce, bir kâbus geçiriyordum sandım. Kalkıp elimi, yüzümü yıkadım. O tempo, hala kulaklarımda zonklayıp duruyor. Yalının boş odalarından birine kapandım. Boşuna... Gecelikle bahçeye çıktım. Rıhtıma vuran dalgaların temposu da, şaşılacak derecede içimdeki ölçüye uyuyor, «Lamı cimi yok, tozutuyorum» dedim.

Ter içinde oraya yığılmışım. Gelip beni ayıltmışlar, yatağıma yatırmışlar. Boş odalarda ne aradığımı, bahçeye neden çıktığımı sordular. Söylemedim. Hastalıktan, doktordan oldum bittim korkarım. Bunu, bir delilik başlangıcı sanmıştım. Söylemezsem, sanki kendi kendine düzelecekti.

Sırrımı, evdekilere açmamakla iyi etmemişim. Belki o zaman bir çaresine bakar, önüne geçerlerdi.

İlk korkularım yatışınca, bu keşfimden övünç bile duymaya başladım. Saate bakmadan saati bilişim, mektep arkadaşlarım arasında duyuluverdi. Saati olanlar saatlerini benimle düzeltiyor, olmayanlar dersin bitmesine kaç dakika kaldığını benden soruyorlardı. Benim bu marifetimi bilmeyenlerle bahse girip sırtımdan para kazanan açığızler bile oldu.

Üniversiteye geçince, bu meleğim daha da kesinleşti. Şimdi artık yalnız akreple yelkovanın değil, saniye ibresinin bile kaçta bulunduğunu bildiğim oluyordu. Bir keresinde bir atletizm maçında sekiz yüz metre derecesini daha kronometrörler ilan etmeden bilişim, o zamanki gazetelere bile geçti. Hatta bunun üzerine, zamanın en tanınmış ruh doktorlarından biri, beni arayıp buldu. Birtakım sualler sordu. Saat tahminleri yaptırdı. Sonra doktorlar cemiyetinde, hakkımda bir tebliğ yayınlandı.

Hiç unutmam, rapor: «Süjede, aşırı derecede gelişmiş bir samia hassası ve altıncı his derecesinde bir zaman hafızası müşahede edildi» diye başlıyordu.

Bana kalırsa, ben bunu soyaçekme ile izah taraflısıyım. Şeceremi araştırdım, bulamadım. Ama soyumda muhakkak zamanla, saatle fazlaca uğraşmış bir insan, ne bileyim ben, bir saatçi, bir muvakkit bulunmalı. Yoksa doktorun dediği gibi, bütün suçu odamdaki duvar saatine yüklemek bana biraz tek taraflı bir izah gibi geliyor.

Odamdaki saat, atalarımın kalma bir duvar saatidir. Tam karşımda, dedemin bir hattı ile büyük babamın üniformalı resmi arasında, sanki onlardan bir şeymiş gibi durur. Dünyaya ilk geldiğimde kulağımın ilk aldığı ses, onun tik takları olmuş. Çocukluğumun, sade çocukluğumun mu ya, gençliğimin de gecesini gündüzünü o saatin tik takaları noktalandı. İçimdeki pandülün tik takları da tıpı tıpına tam onun pandülün temposunda. Öyle ağır, öyle tok.

İmdi doktorun tezi şu: Normal üstü bir duyma hassam olduğu için şuuraltım, bu pandülün temposunu adeta bir plak gibi zapt edip kendisine sindirmiş. Şimdi ben, o yokken bile onu duyar gibi oluyor, bir yankısı gibi onun temposunu idame ettiriyormuşum. Hâsılı, onunla denk işleyen canlı bir saat olup çıkmışım.

Bu durumda bana:

«Öyleyse neden çeyrekleri, yarım saatleri, saat başlarını çalmıyorum?» diye sormaktan başka bir şey kalmıyor. Kötü, çok kötü... İster misin büsbütün azıtayım da, sade sorulunca değil, sorulmadan da, tıpkı Telefon Merkezindeki konuşan saat gibi, her geçen dakikayı durmadan söyleyeyim.

Doktora vız geliyor. Bir sinir doktoru için, saatleşen bir insan kendini at sanan, tren sanan, olmuş bir armut sanan kadar olağandır.

Sapıklık, böyle böyle başlar. Hangi doktor hastasına resmen, «sen tozutuyorsun dostum» demiştir.

Bunu ben kendi irademle alt edemezsem beni doktor mu kurtarır, ilaç mı, telkin mi?

Hemen, kesin bir prensip kararı verdim: Bundan böyle saat tahminlerine paydos...

O güne kadar lüzumsuz saydığım için hiç saat kullanmazken ilk defa kendime bir saat satın aldım. Hem de aylı günlü, en modernlerinden... Saati soranlara saate bakmadan cevap veriyordum. Üç dört hafta, hiç falso vermedim. Fakat sonra... Tevekkeli, huy canın altında dememişler. Mesela büroda çalışırken biri saati sorsa, unutup kafamdan cevap verdiğim oluyordu. Sonra zamanla insanın içine bir de bityeniği giriyor a canım. Tahmin yapmaya yapmaya ya bu meleğim büsbütün körleşirse.

Arada bir, irademle dalgın anlarından faydalanarak, kaçamak tahminler yapmaya başladım. Günde bir kere mesela. Yahut iki... Kontrolü, kendi saatimle yapmayacak kadar onurluyum çok şükür. Dirseğini bük, kolunu aç, saate bak. Nerde kaldı, verdiğim prensip kararı?

Hâlbuki meydan saatlerinin altından geçerken, insanın gözü pekâlâ yanlışlıkla şöyle bir yukarı doğru kayabilir. Çoğu defa, kendimi tongaya bastırmak istediğim oldu. Bile bile, sırf yanlış olmak için, 8.15 diye atıyordum mesela. Sonra bakıyorum: Tutturmuşum; sekizi gerçekten onbeş geçiyor. Bütün gayretime rağmen, yine doğru saati bilmişim.

Yalnız, hiç unutmam, bir sabah Kadıköy Belediyesinin yanındaki saatin altından geçerken yine böyle kaçamak bir tahmin yaptım. «7.11» dedim. Baktım. Yediyi yirmi bir geçiyor, evet, yirmi bir. Gözlerime inanmadım. Bir sevineyim, bir sevineyim. Dünyalar benim oldu sanki. Kendi kendime «Al kalemi» dedim. «Bugünün tarihini defterine kaydet. Bugün senin normal insanlar sırasına girdiğin mutlu ve tarihi bir gündür.» Fakat sevincim içimde kaldı. Tam o sırada işçinin biri saate merdiven dayamaz mı? «Meret yine on dakika ileri gidiyor» diye tamire kalkışmaz mı?

Kaç doktor değiştirdim. «Korkacak bir şey yok» diye yemin ediyorlar. İnşallah doğrudur. «Geçer mi?» diye sordukça, «bilinmez» diyorlar. «Hem bunun size ne zararı var kuzum? Faydaları da caba.» Doğru. Faydasını neden inkâr etmeli. Meselâ ben bugüne kadar tren, vapur kaçırmış insan değilim. Gece saat kaçta yatarsam yatayım, içimde zilli bir saat kurulmuşçasına sabahleyin istediğim saatte uyanabiliyorum. Doğru işleyişimden de, ayrıca küçük bir böbürlenme duyduğumu saklamayacağım. Bugüne bugün, radyo saat ayarı ile geri kaldığım görülmemiştir. Bunlar iyi. Kabul... Ama zihnimi, benliğimi, şuuraltımı hassas bir anten gibi, alabildiğine zaman kavramına böylesine açık ve uyanık tutmak acaba bir gün, radyomun akümülatörünü yormayacak mı?

Doktor: «Zamanı unut, alâkadar olma» diyor. «Saat kaçsa kaç. Sana ne be kardeşim.» İyi ama, bu sade bir saat işi değil ki birader. Bu, her şeyden önce bir tempo meselesi. Haydi hiç saate bakmadık, saatle ilişkimizi kestik diyelim, içimdeki bu tempodan nasıl kurtulmalı? Her an bu tempoyu duymamı, her şeyde ona uyan veya uymayan tempolar aramamı kim, nasıl önleyecek?

Pandül temposuna uyan her şeye hayran, uymayan her şeye düşmanım. Yavaş giden bir takanın pat patı, döşemeyi kemiren bir kurdun tıkırtısı... bir musluktan şırıldaayan damlalar, tren tekerleklerinin ray kesiminde çıkardığı gürültü, dörtnala giden bir atın şakırtısı, gece asfaltta uzaklaşan topal bir ihtiyarın adımları... Bütün bunlar yorgunsam beni bir anda dinlendirir, neşesizsem keyiflendirir.

Tersine, bu tempoya uymayan seslerden de öylesine sinirleniyorum. Mesela vapurlar. Rıhtıma çarpan dalgaların aralığını bozduğu için butun vapurlara kızıyorum. Vapur geçip de deniz, sahili art arda, hızlı hızlı dövmeye başlayınca, beni bir huzursuzluk alır. Çalışıyorsam dururum, düşünüyorsam kafam işlemez olur, oturuyorsam kalkarım, uyuyorsam uyanırım. Hâsılı rahatım kaçar.

Hızlı akan bir nehir de, insana saat temposunu şaşırttırıyor. Üç yıl boyu, içinden böyle bir akarsu geçen bir şehirde oturmuştum. Bahar gelip de nehir çağıl çağıl kabarmaya başlamaz mı, içimi, geri kalmış bir saat huzursuzluğu kaplardı.

Bu pandül temposu öylesine sinmiş ki benliğime, sokakta yürürken adımlarımı bile bu tempoya göre atıyorum. Ne daha hızlı, ne daha yavaş... Sokağa başka biriyle çıkmak istemeyişim, bundan. Nişanlımdan, sırf bu tempo uyumsuzluğu yüzünden ayrıldım. Ben bir adım atarken o iki, üç atabilse yine uyuşacaktık. Adımları kusurlu idi. İki buçuk, iki buçuk. Bu durumda bir insanın ruh temposu benimle nasıl uyuşur?

Batı müziğini neden seviyorum. Her bestenin altında bir metronom tik tağı sezdiğim için. Geçende Balkan radyolarından birinde Beethoven'in 8'nci Senfonisi'ni dinliyordum. Üstadın, metronomu bulan Maelzel'e armağan olarak, ritmik metronom temposunda çalınсын diye bestelediği o ikinci mouvement'ı, o her dinleyişimde kendimden geçtiğim caanım Allegretto Scherzendo'yu herifler tutup da Rubato çalmazlar mı? Yakalayıp radyoyu yere çalasım geldi.

Nefesimi en tıkayan bir şey de, durmuş saatler. Topkapı Müzesi'ne her gidişimde saatler bölümüne uğramadan edemem. Ama her seferinde de boğulur gibi olup hemen kendimi dışarı atarım. Ne kadar değerli, ne kadar hünerli olursa olsun, durmuş saat, sönmüş fenere benziyor. Ne var ki, durmuş saatlerin bir meziyeti, hiç değilse günde iki defa doğru, saati göstermesidir. Ayarsız saat, bunu bile beceremez. Saatin kalitesi, kurgu mekanizmasında, yani zembereğindedir. Zemberek saatin değil, hayatın da özü, temeli. Bir bakıma, hepimiz kurulu birer saat değil miyiz? Yaşama bir kurulma ve çözülme, bir dolma ve boşalmadan başka ne? Yaşlılıkta ölen, kurgusu biten; gençlikte ölen, zembereği bozulan... Eğitim, kültür bile az çok bir

kurgu mekanizmasına benzetilemez mi? Kurarlar bizi, kurulduğumuz gibi konuşur, hareket ederiz. Kimi hâlâ alaturka saat ayarı üzerine işler. Kimi Greenwinch ayarıdır, kimi San Francisco... Bazımız ileri gider, kimimiz geri kalırız. Memleket saat, yahut, standart ayarından ileri gidecek olursak, kanun denilen muvakkitbaşı tutar bizi geri alır. Daha kafası kızarsa, büsbütün durdurur. Geri kalacak olursak... İleri alır diyecektim ama, geri kalana pek aldırılmaz. Yurdumuz, Yeni cami duvarındaki ezanî saat ayarı ile işleyen nice alaturka saatlerle dolu.

Bunları, laf olsun diye söylemiyorum. İnsanlar, her bakımdan saate benziyorlar. Hattâ güleceksiniz belki; boş zamanlarımda öbür insanları da kendim gibi saate benzetmek en sevdiğim hayal oyunlarımdan biri. Tanıdıklarına, yakınlarına bakıp bu, saat olsa, nasıl bir saat olurdu diye düşünürüm. Yahut tersine, saatten hareket edip insana geldiğim, belirli saatlerin insan olunca nasıl birer kişilik göstereceklerini düşündüğüm de olur.

Mesela odamdaki duvar saatini alalım. Ben onun huzurunda mambo çalamam, bir kıza sarılamam. Camekânlarının altından büyük peder bakıyormuş gibi gelir bana. Bu saat, odaya, radyo Itri'den, Dede Efendi'den bir şey çalarken daha bir yaraşır, kendini o zaman daha bir evinde hisseder. Halinde, vuruşunda, işleyişinde bizlere karşı, bir küçümseme sezerim. Kim bilir, derim; zamanında ne ağırbaşlı ne efendice, ne olgun ve dolgun saatler vurmıştır da şimdi bizim bu havaî, bu fasafiso, bu çocukça ve budalaca saatlerimizi vurmaktan sıkılıyordur. Bu saat konuşsa, muhakkak ağdalı, terkipli bir divan edebiyatı Türkçesi konuşacaktır. Vuruşları bile, aruz üzre şiir okur gibidir. Sanki her saat başı Ziya Paşa ile birlikte:

Sanma ki saat çalar

Bil başına tokmak vurur

diye bizi azarlamaktadır.

Misafir salonunda fanus içinde duran konsol saati, büyükannemin çeyizi imiş. Büyük valde saat olsa herhalde böyle tertipli, kıvrak, pırıl pırıl, hanım hanımcık minyon bir saat olurdu, diye düşünürüm.

Politikacıları neye benzetiyorum biliyor musunuz?

Topkapı Müzesinde gördüğüm, istenince nihavend, istenince acemaşiran makamında çalan çalgılı eski saatlere...

Tahsildarlar saat olsa, muhakkak sayaç mekanizması gibi işlerlerdi.

Geçen gün dairede, bizim şefin tepesindeki sessiz işleyen elektrikli duvar saatine dikkat ettim. Eminim ki şef saat olsa, tıpkı böyle işlerdi. Sinsi sinsi. Hiç işlediğini belli etmeden. Bir bakarsın yelkovan hareketsiz duruyor, bir bakarsın bir dakika atıvermiş.

Müzisyenlere gelince, onların metronom gibi işlediklerine eminim. Hele orkestra şefleri... Bir Toscannini, bir Karayan, bir Furtwangler, şahıslaşmış, mükemmelliğin doruğuna ermiş en hassas birer metronom değil de nedirler?

Öbür saatlere kıyasla metronomun bir iyiliği; temposunun istediği gibi hızlandırılıp yavaşlatılabilmesi... Çekersin ağırlığı yukarı, tempo yavaşlar. Tik... tak... tik... tak... İndirirsin aşağı hızlanıverir. Tik tak... tik tak... Böyle bir ağırlık da obur saatlere takılabilse...

Bunu, geçen gün bizim doktora açtım. Güldü:

<<Ne o, şimdi de zamanı mı yavaşlatmak istiyorsun?>> dedi.

Hem de nasıl... Eskiden hiç böyle bir zorum yoktu. Bu, bana şu son günlerde ârız oldu. Son zamanlarda içimde, kurgusunun bitmekte olduğunu sezen bir saat çaresizliği var. Belki de kuruntu. Belki de kurgum bitmeden zembereğim bozulacak. Zamanı durdurmak, yavaşlatmak, o akıbeti kabil olduğu kadar geriye atmak merakı herhalde buradan geliyor.

Eskiden beri az yaşamaktan, erken ölmekten korkarım. Sade ben mi, herkes korkar. Bu neden ileri geliyor? Ben düşündüm ve buldum: Hayatı kesif yaşamamaktan. Hayatı kesif yaşamaktan neyi anlıyorum? Sevmek, sevilme, eğlenip yan gelmeli, çubuğunu yakıp gününü gün etmek mi? Hayır... Karınca gibi durmadan çalışmak, para biriktirmek, ev kurmak, çoluk çocuk yetiştirmek mi? Bunlar da boş lakırdı. Kesif yaşamaktan sadece zamanın geçişini hissetmeyi anlıyorum.

Zaman geçiyor. Bizler zamanın içinde yüzdüğümüz halde zamanın geçişini değil de, o geçtikten sonra, sadece geçmiş olduğunu hissedebiliyoruz. O da şakağa düşen aklarda, alnımızdaki kırışıklıklarda, bele yapışan lumbago ağrılarında, nihayet hastalıkta, ölümdede...

Ama zaman daha geçmeden, henüz geçerken, onun geçişini adeta gözle görür gibi şuurlu ve uyanık bir şekilde hissedebildiğimiz gün, öyle geliyor ki bana, bizden habersiz geçmiş zamanın bizde yaratabileceği bütün acı sürprizleri ortadan kaldırmış olacağız.

Bu keşfimi nerde yaptım biliyor musunuz? Bir yılbaşı gecesi, Kadıköy vapurunun güvertesinde... Paltoma bürünmüş gidip ta buruna oturmuştum. Bir ara uyuklar gibi olup, birden silkindim. <<On ikiye bir var>> diye söyleniverdim. Çakmağı yakıp saate baktım ki; doğru... Saniye yelkovanı dondu, dondu, altmışın üstüne gelince çıt... Saat 11.59'ken, 12 oluverdi. Gün kadranda Çarşamba, yerini Perşembe ile değiştirdi. 31 Aralık çekilip yerini 1 Ocağa bıraktı. Saat, yılı göstermiyordu ama, 1952 bitip 1953 başlamıştı. Butun bunlar, bir küçük an'ın marifeti.

Hepsi şu ufacık yayın <<tık>> diye atıvermesi ile oluyor...

An an'ı kovalıyor, an'lar sonsuzlukta eriyor. Çarşamba Perşembeyi, Perşembe Cumayı sürüklüyor. Kasım, Aralık oldu, Aralık Ocak, Ocak Şubat olacak. Şubat da Mart. Ve biz, karanlığın içinde şu vapur gibi zamanı yara yara ilerliyoruz. Nereye? Bir zamansızlık ülkesine doğru... Karşıda sahil göründü. Esrarlı ve karanlık. Yaklaştıkça yaklaşıyoruz... Ah şu vapur bir dursa... iyisi, geri geri gitse... Akreple yelkovan, yollarını şaşırıp ters işlemeye başlasalar. Gün kadranı Perşembeden Çarşambaya dönse, aylar sondan başa doğru sayılsa, halden geçmişe, yeniden eskiye, neticeden sebebe doğru ters bir akış başlasa... Başladı diyelim ne olacak? Vapur geri geri

gitse, ulaşacağımız sahil, bu sefer de ilk kalktığımız zamansızlık ülkesi olmayacak mı? İster öne git, ister geri; dünyanın denizleri biter efendi...

Madem zamanı durdurmanın çaresi yok. Madem zaman akacak. Bari, geçişini iyice hissetsek.

Vapur, Kızkulesi açıklarında... İşte Salacak'a yaklaşıyoruz... Na şurası Selimiye. Şu yeşil ışık Haydarpaşa mendireği... Şu mavi lambalar Kordon Otelinin değil mi? Vapur yana donuyor. İşte Kadıköy iskelesi.

Bir böyle, geçişin adım adım bilincine vararak gelmek var. Bir de aşağı kamarada gazete okuyup, «a gelmişiz >> diye şaşakalmak...

Ömrümüz, alt kamarada gazete okuyan yolcununkine ne kadar benziyor...

Dakikaların değerini biz ancak yılbaşından yılbaşına anlıyor, onların geçişini ancak o gece - o da 11.55'ten 12'ye kadar - dikkatle takibediyoruz. O da neden? Aklımız sıra, gecen bir yılı kapayıp, gelen bir yılı açtıklarından. Yılbaşı geçince de yine alt kamaraya inip gazetemize dalıyoruz. Hâlbuki hangi günün hangi dakikası, bir dikkati her günün her saatine, her dakikasına, her saniyesine çevirmiyoruz? Biz kendisini unuttunca, coşkun bir sel gibi gecen zaman dikkatimizi her saniyesine çevirince, düz ovada kıvrıla kıvrıla akan tembel bir nehre dönecektir. Bütün mesele, dikkatimizi saniyelerin geçişi üzerine toplamada.

Peki, bunu nasıl yapacağız. Onu da buldum: Kendimizi saatlerin tik tağına vererek. Zamanın, dolayısıyla yaşamının şuuruna varabilmenin en iyi yolu, saatler ortasında yaşamaktır.

Siz de deneyin bakın: Bir odanın kapısını, pencerelerini sınıksız kapayın. Sırtüstü yatıp gözlerinizi kara bir bezle bağlayın. Kafanızdaki bütün fikirleri kovarak, bütün dikkatiniz saatin tik tağında, zamanın geçişini düşünün. Yaşadığınızı düşünün. Bir vapur olduğunuzu, zamanı yara yara ilerlediğinizi, hayatın saniye saniye yanınızdan kayıp gittiğini...

Saat koleksiyonu yapmaya merak sarışım da, işte buradan geliyor. Açık arttırmalardan, antikacılardan her çeşit saat toplamağa başladım. Çift kurgulu camı saatleri, elektrikli saatler, gümüş kapaklı eski Serkizof saatleri...

Hattâ geçen gün eve, işe yaramaz diye Tramvay İdaresi deposuna atılmış koca bir meydan saati bile getirdim.

Sabahleyin otuz beşinin de kurgusunu tazeliyor, akşam eve gelince sırtüstü yatıp, kulağım onlarda, her dakikanın, her saniyenin, her salisenin şuuruna vararak yaşadığımı olanca kesafetiyle hissediyorum. Dört tarafı ayna kaplı bir salon nasıl mekânı sonsuzlaştırır gibi olursa, insanı dört yandan saran saat tiktakları da zamanı âdeta dondurup şuurlaştırıyor. Parmaklarımız arasından ince bir su gibi uçup giden zamanı ancak böylece iki elimizle kavrar gibi oluyor, sonunda yine parmaklarımız arasından kaçırırsak bile, varlığını dokunmuşçasına kuvvetle duyuyoruz.

Saatlerin her biri kendi kişiliğine göre işliyor. Kimi acele acele, işgüzar işgüzar. Kimi ağırbaşlı, yavaş. Kimi genç bir kadın gibi sekmekte... Kimi dörtнала almış başını gidiyor. Şurada biri pamuk atan hallaç temposunda...

Öbürü, üstündeki örste demir döven demircinin çekiç gürültüleri içinde. Hâsılı odam, otuz beş saatin çeşitli tiktakları ile dolu.

<<İşte>> diyorum... Bir dakika geçti... İki dakika geçti, üç dakika... dört, beş, altı... bir çeyrek...

Katı kalpli duvar saatim, şimdi hayatımdan eksilen çeyrek saati klasik melodisi ile kutlamaktadır:

...

Sonra yine: Tiktak, tiktak, tiktak; tiktak tiktak, tiktak.

Yirmi dakika geçti, yirmi üç, yirmi beş, otuz... Ve yarım saati kutlayan ikinci melodi:

...

Bir otuz dakika daha geçince, duvar saatimin keyfine diyecek yoktur artık. Hayatımın koca bir saatini yemiş bitirmiş olmanın neşesi ile deminden beri kesik kesik çaldığı melodisini şimdi artık bütünlemektedir:

...

Sonra kafama tokmak vurur gibi:

<<Dan, dan, dan, dan, dan, dan.>>

Onun ilk <<dan>>ı duyulur duyulmaz, orkestra şefinden komuta almış gibi, irili ufaklı bütün öbür saatler de hep birden boşanıveriyorlar. Kimi yangıncı kampanası gibi: Lingir, lingir, lingir. Kimi kapı çalınır gibi: Zırrrt. Bazısı kibar, edepli, sakın; bazısı acar, şirret, ciyak ciyak... Guguklu saatin küçük kuşu da geri kalır mı: Guguk... guguk... guguk...

Bu gürültüden sonra yine sükût: Tiktak, tiktak, tiktak, tiktak.

Bir dakika daha geçti. Üç dakika daha geçti, beş dakika daha... bir çeyrek:

...

Sonunda ya sapıtacağım. Yahut da aradığıma erişeceğim: Zamanın şuuruna varıp, hayata doyacağım. Yaşadığımı, herkesten kuvvetli anlayacağım. Ölüm korkusundan, kurgusu bitmek, zembereği bozulmak kaygusundan kurtulacağım.

Üçüncü bir İhtimal daha varmış ki onu hiç düşünmemişim.

İlkin, ikinci ihtimal en kuvvetlisi görünüyordu. Her akşam iş dönüşü tiktaklar içinde geçirdiğim bir iki saat beni her gün biraz daha zamanın akış şuuruna erdiriyor, aradığım cinsten bir kozmik huzura, bir kozmik doyunluğa doğru götürüyordu.

Daireden yıllık iznimi alınca, iki saatlik zaman şuuru kurumu günde on iki saate çıkardım. Yirmi gün odama kapandım, bir yere çıkmadım. Kürüme, sebatla devam ettim.

İznimin son günü idi. Saat gece 12'ye geliyor. Koltukta başını yana dönmüş, uyuyakalmış. Böyle her uyuklayıp uyanışta aklıma ilk gelen, saat olur. Bu defa inanılmayacak bir şey oldu: Silkinince saat aklıma gelmedi. Olacak iş mi bu? Saatlere baktım. Hepsi 12'ye 1 var. Ama tiktakları duyulmuyordu. Önce durmuşlar sandım. Hayır, işliyorlardı. Duvar saatinin pandülü bir sağa, bir sola gidiyor. Demir döven demirci, durmadan çekiç sallıyor. Saat on iki oldu. Söz birliği etmişcesine hiç birinin saat başını vurduğu yok. Belki saati de vuruyorlardı da ben duymuyordum. Belki ne kelime, bal gibi vuruyorlardı. Zillere tokmakların vurup durduğunu, küçük kuşun kafesinden fırlayıp fırlayıp haykırdığını gayet iyi görüyordum. Ama sesleri çıkmıyordu. Gözümü kapayıp içimi dinledim. İşin kötüsü, içimdeki pandülün temposu da yok olmuştu. Çıldırarak, tıkanacak gibi oldum.

Bu durumda normal bir insan ya kulaklarının sağır olduğuna yahut da sapıttığına hükmederdi. Bense, o an öldüğümü anladım.

Doktor, «Ölmedin» diyor. «Ölsen bunları yazabilir misin?» Artık doktorlara da inancım kalmadı. Değil mi ki, saatlerin sesini alamıyorum. Değil mi ki, içimdeki pandülü duyamıyorum. Ne derlerse desinler, ben artık durmuş bir saatim.

Hem kim bilir, belki de en doğru saati asıl şimdi gösteriyorum...

Hikâyenin B1 Düzeyine Sadeleştirilmiş Hali

-ON İKİYE BİR VAR-

Nasıl başladı, ne vakit başlamıştı, bilmiyorum. Ama ilk belirtileri, dokuz yaşımdayken anladım o zaman patlak verdi, ortaya çıktı.

Misafirlerle bahçede oturmuştuk. Yaşlı bir kişi saati sordu. Aksilik ya, kimsede saat yoktu. Eniştem içeriye saate bakmaya koşu. Ben o anda:

“Üçü yirmi üç geçiyor” deyiverdim.

Saati bu şekilde tahmin ettiğime, önce kimse şaşırmadı. Boğazda, geçen vapurlara bakıp zamanı bazen dakikası dakikasına bildiğim zamanlar oldu. Görünürde vapur yoktu. Gözler fal taşı gibi açıldı, herkes şaşırıldı:

“Peki, ama nasıl bildin?”

“Bilmem” dedim. “Dilimin ucuna geliverdi işte, aniden söyledim.”

Rahmetli halam:

“Tesadüf a canım” dedi. “Attı tuttu işte, aklından söyledi. Olmaz mı böyle şeyler?”

Öbür misafirler de:

“Evet” dediler. “Tesadüf. Ama bu kadar olur yani.”

İnsanlar, akıllarına uymayan olayları bu kelimeyle söylerler. Saati tahmin edişimin tesadüfe dayandığı oybirliği ile kabul edildi. Hatta ben kendim bile buna inandım. İnanacaktım.

Aradan iki hafta geçmişti ki, bir gece, ter içinde yatağımda uyandım:

“Bire beş var. Bire beş var” diye sayıklıyordum.

Kalktım. Lambayı yaktım. Dededen kalma ihtiyar duvar saati, bire tam beş kalayı gösteriyordu. Niye uyanmıştım? Bu sayıklama neden? Saatin bire beş kalayı gösterdiğini rüyada mı görmüştüm. Yoksa uyku ile uyanıklık arasında mı hissettim, içime doğdu. Biraz sonra saat “dan” diye biri vurunca kafama tokmak yemiş gibi kendime geldim.. Hayır. Bu defa tesadüf değil. Başım döndü, kulaklarım uğuldadı. İçimi, bir korku kapladı. O güne kadar içimde bir saat gizlice çalışmış. Bu saatin tik taklarını ilk defa o anda duydum. Bu tik tak, kalbimin atış temposunda değildi. Acele işleyen bir cep saatinin tik tak sesine de benzemiyordu. Çok ağır, daha yavaş... Tıpkı, ağırbaşlı bir sarkaç gibi... Önce, bir kâbus görüyorum sandım. Kalktım. Elimi, yüzümü yıkadım. O temponun, hâlâ kulaklarımda ses vardı. Yalının boş odalarından birine kapandım. Sonra gecelikle bahçeye çıktım. Rıhtıma vuran dalgaların temposu da, şaşılacak derecede içimdeki ölçüye uyuyor. “Lamı cimi yok, kesinlikle tozutupuyorum, abartıyorum.” dedim. Ter içinde oraya yığılmışım. Gelip beni ayıltmışlar. Yatağıma yatırmışlar. Boş odalarda ne aradığımı, bahçeye neden çıktığımı sordular. Söylemedim. Hastalıktan, doktordan hep korktum. Bunu, bir delilik başlangıcı sandım. Söylemezsem kendi kendine düzelecek sandım.

Sırrımı, evdekilere açsam iyi olurdu. Belki o zaman bir çaresine bakarlardı.

İlk korkularım yatışınca, bu keşfimden övünç bile duydum. Saate bakmadan saati biliyor olmam, okul arkadaşlarım arasında duyuldu. Saati olanlar bozuk saatlerini benim sayemde düzeltiyorlardı. Saati olmayanlar dersin bitmesine kaç dakika kaldığını bana soruyorlardı. Benim bu yeteneğimi bilmeyenlerle bahse girip sırtımdan para kazanan açık gözler bile olmuştu.

Üniversiteye geçince, bu alışkanlığım daha da kesinleşti. Şimdi artık saniye ibresinin bile kaçta bulunduğunu biliyordum. Bir keresinde bir atletizm maçında sekiz yüz metre derecesini daha kronometrörler ilan etmeden bilmişim. O zamanki gazetelerde haberler oldu. Hatta bunun üzerine, zamanın en tanınmış ruh doktorlarından biri, beni aradı ve buldu. Birtakım sorular sordu. Saat tahminleri yaptırdı. Sonra doktorlar cemiyetinde, hakkımda bir bildiri yayınlandı.

Hiç unutmadım. Rapor: “Konuda, aşırı derecede gelişmiş bir işitme hassası ve zaman hafızası gözlemlenmiştir” diye başlıyordu.

Bence, bu soyaçekim ile açıklanabilir. Soyağacımı araştırdım, bulamadım. Ama soyumda mutlaka zamanla, saatle fazlaca uğraşmış bir insan, saatçi bulunmalı. Yoksa suç sadece odadaki duvar saatinde değildi.

Odamdaki saat, atalarımın kalma bir duvar saatidir. Dünyaya ilk geldiğimde kulağımın duyduğu ses, saatin tik takları olmuş. Çocukluğumun aynı zamanda gençliğimin de gecesini gündüzünü o saatin tik takları noktalamıştı. İçimdeki sarkacın tik takları da tam onun sarkacının temposunda ilerlemektedir. Öyle ağır, öyle tok.

Şimdi ben, saat yokken bile saatin sesini duyuyorum. Bir yankısı gibi onun temposunu sürdürüyorum. Sözün kısası, onunla aynı anda işleyen canlı bir saat oldum.

Bu durumda bana:

“Öyleyse neden çeyrekleri, yarım saatleri, saat başlarını çalmıyorum?” diye sormaktan başka bir şey kalmıyor. Kötü, çok kötü... İster misin büsbütün aklımı yitireyim, delireyim.

Doktora vız geliyor, önemsemiyor. Bir sinir doktoru için, saatleşen bir insan kendini at sanırmış. Tren sanırmış, olmuş bir armut sanırmış.

Sapıklık, böyle böyle başlar. Doktor hastasına “sen tozutuyorsun, deliriyorsun dostum” demez.

Bunu ben kendi kendime alt etmeliyim, yenmeliyim. Hemen, kesin bir karar verdim. Bundan böyle saat tahminlerine ara vereceğim.

O güne kadar gereksiz saydığım için hiç saat kullanmadım. İlk defa kendime bir saat satın aldım. Hem de en yenilerinden... Saati soranlara saate bakmadan cevap veriyordum. Üç dört hafta, hiç yanlış yapmadım. Fakat sonra... Boş yere, huy canın altında dememişler. Mesela büroda çalışırken biri saati soruyordu. Unutup kafamdan, aklımdan cevap verdiğim oldu. Sonra zamanla insan kuşkulaniyor. Bityeniği giriyor a canım. Tahmin yapmaya yapmaya bu yeteneğimin azalacağını düşünüyorum.

Bazen kaçamak tahminler yapmaya başladım. Kontrolü, kendi saatimle yapmıyorum çok şükür. Dirseğini bük, kolunu aç, saate bak. Nerde kaldı, verdiğim karar?

Hâlbuki meydan saatlerinin altından geçerken, insanın gözü yanıklıkla saate kayabilir. Çoğu defa, kendimi kandırmak, hileye düşürmek istediğim oldu. Bile bile, yanılmış olmak için, 8.15 diye kafadan atıyordum. Sonra bakıyorum, doğru bilmişim.

Hiç unutmam, bir sabah Kadıköy Belediyesinin yanındaki saatin altından geçerken yine tahmin yapmışım. <<7.11>> dedim. Baktım. Yediyi yirmi bir geçiyor, evet, yirmi bir. Gözlerime inanamadım, şaşırdım. Çok sevindim, Sanki dünyalar benim oldu. Kendi kendime “Bugünün tarihini defterine kaydet. Bugün sen normal insanlar arasına girdin.” Fakat sevincim içimde kaldı. Tam o sırada işçinin biri saate merdiven dayamaz mı? “Uğursuz şey yine on dakika ileri gidiyor” diye tamire kalkıştı.

Çok doktora gittim. “Korkacak bir şey yok” diye yemin ettiler. İnşallah doğrudur. “Geçer mi?” diye sordukça, “bilinmez” diyorlar. “Hem bunun faydaları var.” Mesela ben bugüne kadar trene vapura geç kalmadım. Sabahleyin istediğim saatte uyanıyordum. Ayrıca saati doğru bilmekten gurur duyuyorum. Bunlar iyi durumlar. Kabul... Ama zihnimi zaman kavramına böyle açık ve uyanık tutarak acaba bir gün yorulmayacak mıyım?

Doktor: “Zamanı unut, ilgilenme” diyor. “Saat kaç olduğundan sana ne be kardeşim.” İyi ama, bu sade bir saat işi değil ki birader. Bu, her şeyden önce bir tempo meselesi. saate bakmadığımda içimdeki bu tempodan nasıl kurtulacağım? Her an bu tempoyu duyuyorum. Her şeyde ona uyan veya uymayan tempolar arıyorum. Nasıl önlenecek?

Sarkaç temposuna uyan her şeye hayranım. Uymayan her şeye düşmanım. Yavaş giden bir takanın pat patı, döşemeyi kemiren bir kurdun tıkırtısı... Bir musluktan şırıldayan damlalar, tren tekerleklerinin ray kesiminde çıkardığı gürültü, dörtnala giden bir atın şakırtısı, gece asfaltta uzaklaşan topal bir ihtiyarın adımları... Bütün bunlar yorgunsam beni bir anda dinlendirir. Neşesizsem keyiflendirir.

Hızlı akan bir nehirden dolayı, insan saat temposunu şaşırıyor. Üç yıl, içinden böyle bir akarsu geçen bir şehirde oturdum. Bahar gelip de nehir çağıl çağıl kabarmaya, çok akmaya başladılar. Geri kalmış bir saat huzursuzluğu içimi kaplardı.

Bu sarkaç temposu benliğime fazlasıyla sinmiş. Sokakta yürürken adımlarımı bile bu tempoya göre atıyorum. Ne daha hızlı, ne daha yavaş... Sokağa başka biriyle bundan dolayı çıkmak istemiyorum.. Nişanlımdan, sırf bu tempo uyumsuzluğu yüzünden ayrıldım. Ben bir adım atarken o iki, üç atabilse yine uyuşacaktık. Adımları küsurluydu. İki buçuk, iki buçuk. Bu durumda bir insanın ruh temposu da benimle uyuşmazdı.

Batı müziğini neden seviyorum? Her bestenin altında bir denge tik tağı sezdiğim için. Geçen gün de Balkan radyolarından birinde Beethoven'in 8'nci Senfonisi'ni dinledim. Her zaman

ritmik çalıyorlardı. Her dinleyişimde kendimden geçiyordum, Sonra ritimli çalamadıkları için yakalayıp radyoyu yere atmak istedim.

Durmuş saatler nefesimi tıkar. Topkapı Müzesi'ne her gidişimde saatler bölümüne uğruyorum. Ama her seferinde de daralıyorum. Hemen oradan çıkarım. Ne kadar değerli, ne kadar hünerli olursa olsun, durmuş saat, sönmüş fenere benziyor. Ne var ki, durmuş saatlerin bir özelliği, günde iki defa doğruyu gösterir. Ayarsız saat, bunu bile beceremez. Saatin kalitesi, kurgu mekanizmasında, yani yayındadır. Bu saatin değil, hayatın da özü, temeli. Bir bakıma, hepimiz kurulu birer saat değil miyiz? Yaşama bir kurulma ve çözülme, bir dolma ve boşalmadan başka ne? Yaşlılıkta ölen, kurgusu biten; gençlikte ölen, mekanizması bozulan... Eğitim, kültür bile az çok bir kurgu mekanizmasına benzetilemez mi? Kurarlar bizi, kurulduğumuz gibi konuşur, hareket ederiz. Kimi hâlâ alaturka saat ayarı üzerine işler. Kimi Greenwinch ayarındır, kimi San Francisco... Bazımız ileri gider, kimimiz geri kalırız. Memleket saat, yahut, standart ayarından ileri gidecek olursak, kanun denilen saat ayarlayıcı tutar bizi geri alır. Daha kafası kızarsa, büsbütün durdurur. Geri kalacak olursak... İleri alır diyecektim ama geri kalana pek aldırılmaz. Yurdumuz, Yeni cami duvarındaki ezanî saat ayarı ile işleyen nice alaturka saatlerle dolu.

Bunları, laf olsun diye söylemedim. İnsanlar, her bakımdan saate benzermiş. Hatta güleceksiniz belki. Boş zamanlarımda öbür insanları da kendim gibi saate benzetiyorum. En sevdiğim hayal oyunlarımdan biri. Tanıdıklarına, yakınlarıma bakıp bu, saat olsa, nasıl bir saat olurdu diye düşündüm. Yahut tersine, belirli saatlerin insan olunca nasıl birer kişilik göstereceklerini düşündüm.

Mesela odamdaki duvar saatini alalım. Ben onun huzurunda mambo çalamam, bir kıza sarılamam. Camekânlarının altından büyük baba bakıyormuş gibi gelir bana. Bu saat, odaya, radyo Itri'den, Dede Efendi'den bir şey çalarken daha bir yakışır. Kendini o zaman daha çok evinde hisseder. Halinde, vuruşunda, işleyişinde bizlere karşı, bir küçümseme sezerim. Kim bilir, derim; zamanında ne ağırbaşlı ne efendice, ne olgun ve dolgun saatler vurmıştır. Şimdi bizim bu gereksiz, bu çocukça ve budalaca saatlerimizi vurmaktan sıkılıyordur. Bu saat konuşsa, mutlaka sanatlı, düzenli bir divan edebiyatı Türkçesi konuşacaktır. Vuruşları bile, şiir okumuş gibidir. Sanki her saat başı Ziya Paşa ile birlikte:

Sanma ki saat çalar

Bil başına tokmak vurur

diye bizi azarlamaktadır.

Misafir salonunda fanus içinde konsol saati var. Büyükanneimin çeyiziymiş. Büyük valide saat olsa herhalde böyle düzenli, kıvrak, pırıl pırıl, hanım hanımcık minyon bir saat olur diye düşündüm.

Politikacıları neye benzetiyorum biliyor musunuz?

Topkapı Müzesinde gördüğüm, istenince nihavend, istenince acemaşiran makamında çalan çalgılı eski saatlere...

Vergi toplayıcılar saat olsa, mutlaka sayaç mekanizması gibi işlerlerdi.

Geçen gün dairede, bizim şefin tepesindeki sessiz işleyen elektrikli duvar saatine dikkat ettim. Eminim ki şef saat olsa, tıpkı böyle işlerdi. Sinsi sinsi. Hiç işlediğini belli etmeden. Bir bakarsın yelkovan hareketsiz duruyor, bir bakarsın bir dakika atmış.

Müziyenlere gelince, onların metronom gibi işlediklerine eminim. Hele orkestra şefleri... Bir Toscanini, bir Karayan, bir Furtwangler, şahıslaşmış, mükemmelliğin doruğuna ermiş en hassas birer metronom değil de nedirler?

Öbür saatlere kıyasla metronomun bir iyiliği; temposunun istediği gibi hızlandırılıp yavaşlatılabilmesi... Çekersin ağırlığı yukarı, tempo yavaşlar. Tik... tak... tik... tak... Aşağı indirirsen hızlandırır.. Tik tak... tik tak... Böyle bir ağırlık da öbür saatlere takılabilse...

Bunu, geçen gün bizim doktora açtım. Güldü:

“Ne o, şimdi de zamanı mı yavaşlatmak istiyorsun?” dedi.

Hem de nasıl... Eskiden hiç böyle bir zorun yoktu, böyle bir şey istemezdim. Bu, bana şu son günlerde ortaya çıktı. Son zamanlarda içimde, kurgusunun bitmekte olduğunu sezen bir saat çaresizliği var. Belki de kuruntu, gereksiz bir his. Belki de kurgum bitmeden yayım bozulacak. Zamanı durdurmak, yavaşlatmak, o akıbeti kabil olduğu kadar geriye atmak merakı herhalde buradan geliyor.

EK 8.

“Neden Sonra” Adlı Öykünün Özgün Metni ve Sadeleştirilmiş Metni

-NEDEN SONRA-

Özgün Metin

Güya iki buçuk matinesi için sözleşmişlerdi. Hâlbuki saat üçü çeyrek geçiyordu. İhsan sigarasını yere atıp ezdi,

— Hiç bu kadar beklettiği olmazdı, diye söylendi.

Sokağın üstüne ince ince yağmur yağıyordu. Berberin köşesine yine o her zamanki kestaneci oturmuş.

Genç adam sinemanın basamaklarını indi. Karşı sokağa dalıp caddeye çıktı.

Beyazıt Meydanı yağmurun altında pırıl pırıl parlıyordu. Caddeden tramvaylar gelip geçiyor, camları buğulanmış otobüsler müşterilerini bırakıp acele acele yollarına gidiyorlardı. İhsan ıslak kaldırımın üstünde bir aşağı, beş yukarı dolaşmağa başladı. Her seferinde: «Bir Topkapı arabası daha beklerim. Bundan da çıkmazsa çeker giderim» diye karar veriyor, fakat Melahat gelen tramvaydan çıkmayınca yine de ayrılıp bir yere gidemiyordu. Gözleri Aksaray yolunda, bir çeyrek daha bekledi. Üç buçuk olunca ümidi büsbütün kesti.

Belli bir şey ki artık gelmeyecekti. Kız onu düpedüz ekmişti işte... Bunda anlaşılmayacak bir şey yoktu. Zaten gecen defa muhallebicide kapısını yapmamış mıydı? Mantosunun düğmesi ile sinirli sinirli oynayarak;

«-İhsan demişti. Annem duymuş gezdiğimizi. Eniştemin kardeşi gördüydü ya bizi Alemdar'da. Artık beni sokağa bırakmıyorlar. Teyzeme diye kaçamak geldim bugün >>...

İhsan o gün bu sözlere ehemmiyet vermemişti. Kadın milleti değil mi, numara yapmasalar işleri rasgitmez, diye düşünmüştü. Şimdi görüyordu ki o sözlerin altında başka manalar saklı imiş. Demek buymuş sonunda yapacağı...

Zaten arkadaşlar çıtlatmışlardı da o inanmak istememişti. Ona Bahçe kapısında manifaturacılık eden varlıklı bir talipten bahsetmiş, bir de Melahat'ın mahallesinde oturan, uzun boylu bir tıp talebesini göstermişlerdi. O bunu çoktan anlamalıydı. Anlamalı da kendiliğinden çekilmeliydi. Olmamıştı işte. Yapamamıştı. Nah kafa...

O anda gözünün önüne Melahat'ın hayali geldi. Kızı o kendinden emin, uzun boylu tıbbiyelinin koluna asılmış, Beyoğlu sinemalarının resimlerine bakarken görür gibi oldu. Kim bilir belki de şimdi o züppe ile. Hâlbuki o burada, cebinde loca bileti, rezil gibi bekliyordu. Birden şakaklarının zonkladığını hissetti.

Yağmur şimdi daha da şiddetlenmişti. Islak bulutlar adeta damlara sürtünmek ister gibi, alçaktan alçaktan uçuşuyorlardı.

İhsan: «Bırakırlar mı hiç sana...» diye düşündü.

«Alemin güpgüzel kızını hiç bırakırlar mı sana? Elinde bir lise diploman bile yok... Yarın askere gittin mi neferi merkumsun sağlam... O zaman insanı birinciye de bindirmezler. Bir de kalkmış elin beyzadeleri ile aşık atarsın.»

Biriyantinli saçlarından ensesine süzülen yağmuru unutmuştu bile. İki kere arka arkaya hapsurunca akli başına geldi: «Basıp gitsem ya artık, ne duruyorum?» diye kendine kızdı. Durak yerinde beş altı kişi tramvay bekliyordular. Onların arasına karıştı...

Fakat tam o sırada Melahat'ın karşı kaldırımından, koşa koşa geldiğini gördü. Kız onu farketmemişti. Kırmızı eşarbını başına şemsiye gibi tutarak caddeyi geçti, sinemanın sokağına saptı.

Onu görür görmez İhsan'ın kalbi küt küt atmaya başlamıştı. Fakat inadına ağırdan aldı. Heyecanını bastırmak için bir sigara yaktı. Sonra telaşsız, emin adımlarla sinemaya doğru yürüdü.

Melahat holde şaşkın şaşkın döneniyordu. İhsan'ı görünce uçar gibi geldi:

— Beklettim değil mi? Seni çok beklettim değil mi? diye sordu. Bilsen ne geldi başıma.

İhsan:

— Yooo... Beklemedim, dedi Ve sigarasının dumanını kayıtsızca havaya üfledi.

Kız elini kalbine götürmüştü:

— Ay tıkanacağım, dedi. Öyle koştum ki... Tam hazırlandım çıkıyordum, halamın eltisi gelmez mi? Evde kimse olmadığından oturmak icabetti. Aklım hep sende... Kadın gitmez de gitmez. Ne ise güç halle yola koydum. Eniştemlerin önünden geçmemek için de çamurlara battım bütün.

İhsan bunları kös dinledi. Kendini affettirmek için karşısında çırpınan bu burnu kızarmış kızını şimdi lakayt sakın ve biraz da küçümser bakışlarla süzüyordu.

Melahat onun bu halinden işkillendi:

— Ne var... Niye bana öyle bakıyorsun? dedi.

Genç adam:

— Hiç... diye cevap verdi.

Kız aradaki tatsızlığı dağıtmak ister gibi;

—Ne bekliyoruz? girelim bari. Yarısından seyrederez, diyerek sinemaya doğru ilerledi.

İhsan isteksiz isteksiz arkasından yürüdü.

İçeri girdiklerinde birinci film çoktan başlamış, hatta sonuna bile yaklaşmıştı. Programcı kadının aşağı doğru tuttuğu el lambası bir an için Melahat'ın uzun bacaklarını aydınlattı. Kızın ipek çorapları, püskürtme çamur içinde kalmıştı. Kadın locanın kapısını üzerlerine kapayınca ıslak paltolarını çıkarıp yan yana fakat hayli aralıkla oturdular. Melahat sert bir baş hareketiyle

saçlarını arkaya atıp ensesine dökülen buklelerini kabarttı. Bu arada kollarını kaldırmış olduğundan locanın içinde taze bir ter kokusu dalgalandı.

İhsan put gibi oturmuş filmi seyrediyordu. Kız :

Nen var kuzum bugün? Hasta mısın sen? diye sordu.

İhsan başını çevirmeden:

— Hayır, diye cevap verdi.

Bir şeye mi sıkıldın? Geciktiğime mi kızdın?

— Yok canım, ne münasebet!

— Söyle rica ederim. Vallahi darılırim.

Önlerindeki sıralardan bir adam başını kaldırıp onların locasına doğru baktı. Melahat sesini alçalttı:

— Ölümü öp söylemezsen? Ne oldu? Biri sana beni mi çekiştirdi?

İhsan cevap vermedi.

Perdede şimdi yüzü çilli bir çocuk babasına sarılmış, ağlayarak bir şeyler anlatıyordu.

Melahat;

— Beni bugün surat etmek için mi çağırdın? Ben çıkar giderim, dedi ve çıkıp gidebileceğini göstermek ister gibi asılı mantosuna baktı.

İhsan, gözü hep perdede olduğu halde:

— Bırak da filmi seyredelim! diye söylendi.

— Ya, öyle mi! Pekâlâ... dedi Melahat ve hiddetten soluyarak ayak ayak üstüne atıp sustu.

İhsan onun yüzünü görmüyordu, ama şimdi burun kanatlarının titrediğini ve sinirli sinirli dudaklarını kemirdiğini gayet iyi biliyordu.

İlk filmin sonuna kadar dargın gibi oturdular.

Işıklar yanınca Melahat her zaman yaptığı gibi locanın gerisine büzülüp sırtını salona döndü. İhsan sigara içmeğe dışarı çıkmıştı. Aralık kapıdan Melahat'ın kendisine baktığını görünce, önünden gecen programcı kadının göğsünü iştahlı iştahlı süzdü. Locaya da inadına öbür film başladıktan beş dakika sonra girdi.

Kız uzun zaman hiç konuşmadı. Fakat bir ara İhsan'ın kendine bakar gibi olduğunu hissedince:

— Anlıyorum, dedi. Ben sana artık yük olmağa başladım.

Beni nasıl atlatacağın düşünüyorsun. Üzme kendini. Bir daha buluşmayız olur biter.

İhsan başını çevirdi. Bir şey söyleyecekti, vazgeçti.

Perdedeki Bing Crosby şimdi içli bir şarkıya başlamıştı.

Melahat:

— Biliyordum zaten, dedi. Biliyordum artık benden usandığını... Zaten senin için gelgeçin biridir demişlerdi. Bende kabahat ki sana inandım, sana bağlandım.

Birden küçük mendilini burnuna tutup ağlamağa başladı. Ön sıralardan birkaç baş birden arkaya çevrilmişti. İhsan:

— Deli olma, herkes bize bakıyor, dedi.

Melahat:

— Bakarlarsa baksınlar hiçbir şey umurunda değil, diye ıslak bir sesle cevap verdi

İhsan locanın karanlığında gülümsedi. Yanı başında kendisi için ağlayan bu küçük kız şimdi ona perdedeki filmi de, salondaki seyircileri de, dışındaki dünyayı da bir anda unutturmuştu. Kızı saçlarından kavrayıp;

Sus artık, hadi sus! diye kendine doğru çekti.

Melahat'ın yaşlarla ıslanan dudaklarında bugün tuzlu bir erik çeşnisi vardı.

Hikâyenin B1 Düzeyine Sadelleştirilmiş Hali

-NEDEN SONRA-

Sözde, iki buçukta sinemada buluşmak için konuşup sözleştiler. Oysa saat üçü çeyrek geçiyordu. İhsan sigarasını yere attı. Ezdi;

— Hiç bu kadar beklettiği zaman olmazdı, diye kendi kendine söylendi.

Sokağın üstüne ince ince yağmur yağmaya başladı. Berberin köşesinde yine o her zamanki kestaneci vardı.

Genç adam sinemanın basamaklarından indi. Karşı sokağa girdi. Caddeye çıktı.

Beyazıt Meydanı yağmurun altında pırıl pırıl parlıyordu. Caddeden tramvaylar gelip geçiyordu. Camları buğulanmıştı. Otobüsler müşterilerini bıraktı. Müşteriler acele acele yollarına gittiler. İhsan ıslak kaldırımın üstünde bir aşağı, beş yukarı dolaşmaya başladı. Her seferinde: “Bir Topkapı arabası daha beklerim. Bundan da çıkmazsa çeker giderim.” diye karar verdi. Fakat Melahat gelen tramvaydan çıkmayınca yine de ayrılıp bir yere gitmedi. Gözleri Aksaray yolunda, bir süre daha bekledi. Üç buçuk olunca ümidi Melahat Hanımdan büsbütün kesti.

Belli bir şey ki artık gelmeyecekti. Kız onu düpedüz ekmişti işte, gelmedi... Bunda anlaşılacak bir şey yoktu. Zaten geçen defa muhallebicide aynısını yapmamış mıydı? Mantosunun düğmesi ile sınırlı sınırlı oynayarak şöyle dedi;

“İhsan demişti. Annem gezdiğimizizi duymuş. Eniştemin kardeşi gördüydü ya bizi Alemdar’da. Bundan dolayı artık dışarı çıkamıyorum. Teyzeme geleceğim diye kaçamak, geldim bugün.”

İhsan o gün bu sözlere önem vermedi. Kadın milleti değil mi, numara yapmasalar işleri rast gitmez, diye düşündü. Şimdi görüyordu ki o sözleri başka anlam ifade ediyormuş.

Zaten arkadaşlar çitlatmışlardı söylemişlerdi kulağına da o inanmak istemedi. Ona, bahçe kapısında manifaturacılık eden varlıklı bir talipten bahsetmişti. Bir de Melahat’ın mahallesinde oturan, uzun boylu bir tıp öğrencisini göstermişlerdi. O bunu çoktan anlamalıydı. Anlamalı da kadından vazgeçmeliydi. Olmamıştı işte. Yapamamıştı, terk edememişti kadını.

O anda gözünün önüne Melahat’ın hayali geldi. Kızı o kendinden emin, uzun boylu tıp fakültesi öğrencisinin koluna asılmış, Beyoğlu sinemalarının resimlerine bakarken görür gibi oldu. Kim bilir belki de şimdi o züppe ile. Hâlbuki o burada, cebinde loca bileti, rezil gibi bekliyordu. Birden şakaklarının zonkladığını hissetti.

Yağmur şimdi daha da şiddetlenmişti. Islak bulutlar adeta damlara sürtünmek ister gibi, alçaktan alçaktan uçmaktaydılar.

İhsan: <<Bırakırlar mı hiç sana...>> diye düşündü.

“Alemin güpgüzel kızını hiç bırakırlar mı sana? Elinde bir lise diploman bile yok... Yarın askere gittiğinde kesin rütbesiz asker olacaksın. Bir de kalkmış elin bey oğlu ile âşık atarsın, elin oğlunu beğenmezsin.”

Parlatılmış saçlarından ensesine süzülen yağmuru unutmuştu bile. İki kere arka arkaya hapsurunca aklı başına geldi: “Basıp gitsem ya artık, ne duruyorum?” diye kendine kızdı. Durak yerinde beş altı kişi tramvay bekliyorlardı. Onların arasına karıştı...

Fakat tam o sırada Melahat’ın karşı kaldırımdan, koşa koşa geldiğini gördü. Kız onu fark etmemişti. Kırmızı eşarbını başına şemsiye gibi tutarak caddeyi geçti, sinemanın sokağına saptı.

Onu gördüğü nedeniyle İhsan’ın kalbi küt küt atmaya başlamıştı. Fakat inadına ağırdan aldı. Heyecanını bastırmak için bir sigara yaktı. Sonra telaşsız, emin adımlarla sinemaya doğru yürüdü.

Melahat ortada şaşkın bir şekilde kendi kendine dönüp duruyordu. İhsan’ı görünce uçar gibi geldi:

— Beklettim değil mi? Seni çok beklettim değil mi? diye sordu. Bilsen ne geldi başıma.

İhsan:

— Yooo... Beklemedim, dedi Ve sigarasının dumanını kayıtsızca havaya üfledi.

Kız elini kalbine götürmüştü:

— Ay nefesim tıkanacak, dedi. Öyle koştum ki... Tam hazırlandım çıkıyordum, halamın eltisi geldi. Evde kimse olmadığından dolayı oturmak zorunda kaldım. Aklım hep sende, seni düşündüm sürekli... Kadın da gitmedi. Neyse güç bela, zorla yolladım. Eniştemlerin önünden geçmemek için de çamurlara battım bütün.

İhsan bunları düşünceli dinledi. Kendini affettirmek için kız karşısında çırpınıyordu. Bu burnu kızarmış kızı şimdi ilgisiz sakın ve biraz da küçümser bakıyordu.

Melahat onun bu halinden şüphe duydu:

— Ne var... Niye bana öyle bakıyorsun? dedi.

Genç adam:

— Hiç... diye cevap verdi.

Kız aradaki tatsızlığı dağıtmak istediğinden dolayı;

—Ne bekliyoruz? Girelim bari. Yarısından seyrederez, diyerek sinemaya doğru ilerledi.

İhsan isteksiz isteksiz arkasından yürüdü.

İçeri girdiklerinde birinci film çoktan başlamış, hatta sonuna bile yaklaşmıştı. Programcı kadının aşağı doğru tuttuğu el lambası bir an için Melahat’ın uzun bacaklarını aydınlattı. Kızın ipek çorapları, püskürtme çamur içinde kalmıştı. Kadın locanın kapısını üzerlerine kapadığından dolayı ıslak paltolarını çıkardılar. Yan yana fakat hayli aralıkla oturdular. Melahat sert bir baş hareketiyle saçlarını arkaya atıp ensesine dökülen buklelerini kabarttı. Bu arada kollarını kaldırmış olduğundan salonun içinde taze bir ter kokusu dalgalandı.

İhsan put gibi oturmuş filmi seyrediyordu. Kız:

Neyin var kuzum bugün? Hasta mısın sen? diye sordu.

İhsan başını çevirmedi ve şöyle dedi:

— Hayır, diye cevap verdi.

Bir şeye mi sıkıldın? Geciktiğime mi kızdın?

— Yok canım, ne münasebet!

— Söyle rica ederim. Vallahi darılırim.

Önlerindeki sıralardan bir adam başını kaldırıp onların locasına doğru baktı. Melahat sesini alçalttı:

— Ölümü öp söylemezsen? Ne oldu? Biri sana beni mi çekiştirdi?

İhsan cevap vermedi.

Perdede şimdi yüzü çilli bir çocuk babasına sarılmış, ağlayarak bir şeyler anlatıyordu.

Melahat;

— Beni bugün surat etmek için mi çağırdın? Ben çıkar giderim, dedi ve çıkıp gidebileceğini göstermek ister gibi asılı mantosuna baktı.

İhsan, gözü hep perdede olduğu halde:

— Bırak da filmi seyredelim! diye söylendi.

— Ya, öyle mi! Pekâlâ... dedi Melahat ve hiddetten soluyarak ayak ayak üstüne atıp sustu.

İhsan onun yüzünü görmüyordu, ama şimdi burun kanatlarının titrediğini ve sinirli sinirli dudaklarını kemirdiğini gayet iyi biliyordu.

İlk filmin sonuna kadar dargın gibi oturdular.

Işıklar yanınca Melahat her zaman yaptığı gibi locanın gerisine büzüldü. Sırtını salona döndü. İhsan sigara içmeye dışarı çıkmıştı. Sinemaya inadına öbür film başladıktan beş dakika sonra girdi.

Kız uzun zaman hiç konuşmadı. Fakat bir ara İhsan'ın kendine bakar gibi olduğunu hissedince:

— Anlıyorum, dedi. Ben sana artık yük olmaya başladım.

Beni nasıl atlatacağın düşünüyorsun. Üzme kendini. Bir daha buluşmayız olur biter.

İhsan başını çevirdi. Bir şey söyleyecekti, vazgeçti.

Perdedeki Bing Crosby şimdi içli bir şarkıya başlamıştı.

Melahat:

— Biliyordum zaten, dedi. Biliyordum artık benden usandığını, bıktığını... Zaten senin için çabuk vazgeçer demişlerdi. Bende kabahat, suç ki sana inandım, sana bağlandım.

Birden küçük mendilini burnuna tutup ağlamaya başladı. Ön sıralardan birkaç baş birden arkaya çevrilmişti. İhsan:

— Deli olma, herkes bize bakıyor, dedi.

Melahat:

— Bakarlarsa baksınlar. Hiçbir şey umurunda değil, diye ıslak, titrek bir sesle cevap verdi.

İhsan karanlıkta gülümsedi. Yanı başında kendisi için ağlayan kız ona perdedeki filmi, salondaki seyircileri, dışındaki dünyayı unutturuverdi. Kızı saçlarından tuttu.

“Sus artık, hadi sus!” dedi.

Melahat'ın yaşlarla ıslanan dudaklarında bugün tuzlu bir erik tadı vardı.

EK 9.

“Sancho’nun Sabah Yürüyüşü” Adlı Öykünün Özgün Metni ve Sadeleştirilmiş Metni

-SANCHO’NUN SABAH YÜRÜYÜŞÜ-

Özgün Metin

tiki tiki praf

tiki tiki praf

Bir uyuşuma varmanın tadını çıkara çıkara güneşli kaldırımında yürüyor, arada bir etrafa bakınıyordu. Mutluluğunun tam olması için bunu yabancı bakışlarda okuması gerekli idi.

Yanlarından güle oynaya üç kız geçti. Onları kokularından tanıyordu. Devlet Konservatuvarının bale öğrencileri idiler. Hülya burs alıp Londra'ya gitmeden önce sık sık eve gelir, birlikte çalışırlardı. Uzaklaşan kızların ayak bileklerine baktı. Geceleri bu ayaklar da Hülya'nın kiler gibi bale figürü şeklinde mi uyur acaba?

tiki tiki praf

tiki tiki praf

Alman Büyükelçiliğinin kapısında Graf'la selamlaştılar. Graf, son kaniş modasına göre gür kıvrıkcık tüyelerini belden aşağı tıraş ettirip belden yukarısını aslan yelesi gibi kabartmış, feldmareşal Von Mackenzen'i hatırlatan beyaz bıyıkları ile sanki hiç de fena olmamış. Kaldırımın yanında Büyükelçiliğin Mercedes'i duruyordu. Şoförle bahçıvan arabanın ön sol lastiğini pompalıyorlar. Şişire şişire lastiğin moralini yerine getirdiler. Graf'la konsolos arkaya kuruldular. Dört lastik özel arabalara has şatafatlı bir hışırtı ile asfaltta uzaklaştı.

tiki tiki praf

tiki tiki praf

Yağışsız bir havada yürümekten güzel şey var mı dünyada. Gel gör ki, kaldırımlar kaldırım değil, insanlar gibi köpeklerin de kültürü, görgüsü, düşünüş tarzı, hayal üslûbu, sıkı sıkıya kaldırımlarla orantılı.

Bir müteahhit malzemededen çalarsa.

tiki tiki praf

Önce yollar bozulur,

tiki tiki praf

Sonra topuklar çarpılır,

tiki tiki praf

Sonra kafalar yamulur.

üzenler eciş bücüş olur

Sonra müteahhitler malzemededen çalmaya başlar.

tiki tiki praf

Büyük Millet Meclisi'ne giden yolun önündeki açıklıkta Hedi ile göz göze geldiler. Bu mahzun gözlü beyaz pekinuva her zaman olduğu gibi yine başına mavi bir rüban sarmıştı. Hedi'nin hanımı kışı Saint Moritz'de yazı Biarritz'de geçirmesine rağmen kibrit çöpü gibi ince bacaklı, isterik bir kadındı. Zürihli bir psikiyatr kadına «Canınız sıkılınca, bir şeye üzülünce bağırın, çağırın içinizi köpeğinize boşaltın» diye salık vermiş, kadın bu tedavi ile iyileşmiş ama şimdi de zavallı Hedi sinir hastası olmuştu. Hedi'nin bu talihsiz serüvenini bilmeyen sokak köpekleri onun olur olmaz göz kırpmak, poposunu hoplatmak gibi tiklerini yanlış yorumlayıp peşine takılıyorlardı.

tiki tiki praf

tiki tiki praf

tiki tiki

tiki tiki ???

Tiki tiki'lerini prafsız bırakan bu aksamanın farkına - dalmış düşündüğü için - Sancho hayli geç vardı. Olduğu yerde iki kere dönendikten sonra başı yerde hızlı hızlı geri döndü. Hülya'nın babası durmuş biriyle konuşuyordu!.. Bu da kim ola? İyi bir terziden çıktığı halde çakşır gibi inen bu pantolonu, Avrupa malı olduğu halde mest hissi veren bu ayakkabıları ilk defa görüyordu. Başını kaldırıp baktı. Devetüyü palto ile siyah rölöve şapkayı görünce anladı. Bu adam kasaba avukatı yeni mebuslardan biri olmalı. Böyle tükrük saçtığına bakılırsa ya politikadan konuşuyor ya birini batırıyordu. Hülya'nın babasının bir şey söylediği yoktu. Adamın sözleri arasında bir delik bulup Hülya'nın döviz işini açmak için pusuda bekler bir hali vardı. Sancho kaldırımın kenarı ile iki adamın dört bacağı arasında çiş gelmiş gibi mekik dokumaya başladı. Hülya'nın babasının görüş alanı içinde bir sabırsızlık havası yaratmaya çalışıyordu. Gitti, adamın ayakları dibinde hırladı. Kasaba avukatı mebus o kadar dalmıştı ki, korkmak aklına gelmiyordu. Ne çene, ne çene. Bu dünyada telepati diye bir şey var galiba. Altes'i tam aklından geçiriyordu ki onunla karşılaştı. Ama bu telepati değil de, daha çok Hikmet Beyin bir kilometre öteden duyulan pipo kokusundan gelen bir çağrışım da olabilirdi. Hikmet Beyin bu saf kan Pakistan tazısı, elektrik prizini yalayıp cereyana kapıldığı günden beri, kuyruk sokumu ile oylukları arasında sürekli bir sızıdan yakınıyordu. Ne kadar da zayıflamış zavallı. Feri kaçmış gözleri, büsbütün sarkmış uzun tüyleri ile babasının bol ceketini giymiş istisna bir oğlana benziyor. Yine hastaneden geliyor olmalı. Sen, Londra'da özel bir klinikte sezaryenle dünyaya gel, sonra Hacettepe Baytar Okulu polikliniğinde sokak köpeklerinin peşinde saatlerce sıra bekle. Altes'i hastalıktan çok bu durum üzmüş gibi idi. Akla bak akla. İyi ol da nerde olursan ol baba.

tiki tiki praf

tiki tiki praf

tak

Dövizi uzatma işi görüşülmüş olmalı ki, Hülya'nın babasının bir keyfi gelmişti- Islık çalıyor ve evden çıktığından beri oklava tahtası gibi orta yerinden tuttuğu şemsiyesini şimdi iki adımda bir havada sallayıp yere dayıyordu.

Tiki tiki praf'lara, dört mezürde bir şemsiyenin tak sesi katıldığından yürüyüş uyuşumu böylece senkope bir ritm kazanıvermişti.

tiki tiki praf

tiki tiki praf

tak

tiki tiki praf

tiki tiki praf

tak

Güvenpark'ının önünde Belçika Büyükelçiliğinin Greyhound'ları ile karşılaştı. Her zaman olduğu gibi arkalarında üniformalı kavas. İsabella ile Mirella, bu iki kız kardeş sade kordiplomatığın değil, Ankara köpek sosyetesinin en rüzgârlı güzelleri idiler. İkisinin de karşı konmaz bir kok-benisi vardı. Ankara kalesini, Gençlik parkının köprüsünü, Ulus alanındaki anıtı, yahut Operayı arka fon olarak alan birçok portreleri, uluslararası köpek dergilerine dört renkli kapak resmi olmuştu. Sancho'nun yanından geçerken belli belirsiz selam verdiler. Süzgün gözleri, çekik karınlan ve upuzun bacakları ile sanki yürümüyor, vücutlarına allegro moderato bir şarkı söyletiyorlardı. Sancho onları uzaktan görür görmez heyecanlanmıştı. Ama dalmış başka yere bakıyor da şimdi birden yanından geçerken fark etmiş gibi, ısrarsız, doygun bir selamla karşılık verdi. İki kız kardeş, köpek losyonu ile karışık dişi rüzgârlanın arkada bırakıp uzaklaşınca Sancho bir ağacın dibine yürümek ihtiyacını duydu. Ne var ki, bu hareketi deminki güngörmüş selamının üslubu ile bağdaştıramadı. Daha doğrusu bir tanıdık görse beni, ağaç diplerini koklaya koklaya giden şehvet düşkününü köpeklerden sanabilir düşüncesi onu alakoydu.

tiki tiki praf

tak

Başka şeyler düşünmeli. Başka şeyler düşünmeli.

tiki tiki praf

tak

Sancho bu tak sesini vurgulamak için şemsiye yere değince ıslak burnunu sert bir baş hareketi ile havaya kaldırmaya başladı. Daha sonra bu vurgulamaya duşum şeklindeki muzip kuyruğu da katıldı. İlk tak'da kuyruğunu sağa, ikincide sola büküp tempo tutuyordu. Sonra sonra başka varyantlar keşfetti. İki defa üst üste sol. İki defa üst üste sağ.

Gelip geçen ona bakmaya başlamıştı. Sancho onları şaşırtmak için bu acaip vurgulamaya aşın bir ciddilikle devam ediyor ama kendini deli sanan bu bakışlardaki şaşkınlık ifadesini çok

iyi kestirebildiğinden gülmesini zor tutuyordu. Bir ara gözü Semiramis'e ilişti. Müsteşar beyin bu kahverengi buldoğu dilini çıkarıp kendi burnunun ucunu yaladı. Akli sıra onunla alay ediyordu. Oysa kendi tüyleri ile hiç asorti olmayan ekose bir yelek giymiş, hava, yağmurlu olmadığı halde ayaklarına gri şosonlar geçirmişti. Sen kendinle alay et rüküş.

tiki tiki praf

tak

Gündoğusuna benzer acayip bir rüzgar çıkmıştı. Güneş şimdi bir kapıyor, bir açıyordu.

Kızılay'ın önünde Kastor'u fark etti. Kastor ona önce hayretle, sonra ayıplayarak baktı. Başını iki yana salladı. Gözlerini yumdu yine açtı. Bunun bir rüya olmasını tercih ediyor gibi bir hali vardı. Kastor protokol kurallarını çocuk yaştan sindire sindire değil de, belirli bir çağdan sonra kitaptan ezberleyen yeni vekiller, senatörler, ya da taşralı hariciyeciler gibi sivri derecede nazik bir Chow Chow'du. Ama buna rağmen, yine de, daldığı, ya da heyecanlı olduğu zamanlar, anasının çoban köpeği diyalektini gizleyemediği anlar oluyordu. Sancho, Kastor'un önünden geçerken onu daha çok şoke etmek için vurgulamasına bir de hırlama kattı.

tiki tiki praf

tiki tiki praf

hırrrrr tak

tiki tiki praf

tiki tiki praf

hırrrrr tak

Sabah taliminden dönen Polis Koleji'nin stajyer köpekleri tam bu sırada karşıdan göründüler. Hepsi de kanlı canlı, iyi besili idiler. Sancho onları fark etmesine etmişti ama bu oyuna birden son vermeyi kendine yediremedi. Taburun önünde giden iki polis köpeği birden durdular. Bu işte bir iş var diye şüpheli şüpheli bakındılar. Son günlerde her şeyden daha kolay işkillenir olmuşlardı. Onlar durunca bütün tabur durdu. Hepsi başlarında giden iriyarı, siyah bıyıklı polise bakıyor, ondan emir bekliyorlardı.

Sancho bütün köpekleri severdi. Bekçi köpeklerinin mitolojik atası Cerberos'tan, misyoner Saint Bernard'lara, örnek sadakati ile klasik okuma kitaplarının unutulmaz köpeği Yorkshireli Lassie'den, Anafartalar caddesindeki ahçı dükkânlarının dilenci köpeklerine kadar her köpeğin bir sevilecek yanını bulurdu. Ancak ve ancak illet olduğu iki cins köpek vardı. Av köpekleri bir, polis köpekleri iki. Kurbanlarını efendilerinin ayağına atıp, susta duran; ihsan bekleyen bu çanak yalayıcı, bu jurnalci, bu siftinik yaratıklar onca köpeklik tarihinin yüzkarası idiler. Bu küçümsemeyi bakışlarından gizleyemediği, daha doğrusu bilerek gizlemediği için, av ve polis köpekleri ile arası her zaman hırıltılı olmuştu.

tiki tiki praf

tiki tiki praf

hırrrr tak

tiki tiki praf

tiki tiki praf

hırrrr tak

Polis köpekleri ön ayaklarını germiş duruyorlardı. Sekizi bir tek koro halinde hırlamaya başladılar.

Sancho gittikçe yanlarına yaklaşıyordu. Önsezimi «kes artık bu oyunu» dediği halde erkeklik gururu «devam et aldırma» diyordu. Gözlerini kapadı. Ne olursa olsun.

Değil mi ki, bir kere başlamış, olurdu de tiki tiki praf hırrrr tak'ı kesmezdi.

Nitekim kesmedi. Köpeklerin öğretmeni iriyarı, siyah bıyıklı polis birden tabura marş emri verdi. Polis köpekleri kurulu kaldılar. Homurdana homurdana yollarına devam ettiler. Yalnız taburun en arkasındaki abraş yüzlü, kanlı gözlü bir kurt köpeği dönüp dönüp Sancho'ya bakıyor, sanki tenhada görünce öcünü almak için yüzünü mimlemeye çalışıyordu.

Onlar uzaklaşınca Sancho rahat bir nefes aldı. Atatürk Bulvarının en kalabalık yerinde sosyete köpeklerinin piyasaya çıktığı bu saatte, polis köpekleri ile bir hırlaşma ve sonunda hırpalanma ayrıca prestijini de çok sarsabilirdi. Kalbi biraz önceki heyecandan boynunda atıyor, bu yüzden Hülya'nın babasının praf'larına ayak uydurabilmek için tıknafes oluyordu. Bereket Hülya'nın babası gazetecinin önünde durdu.

Sabah yürüyüşünün ilk aşaması Göreme sokaktan Sıhhiye'nin köşesindeki bu gazetecinin önüne kadar uzanırdı.

Hülya'nın babası bir dergi, iki de gazete aldı. Sonra ayakkabılarını Çingene bir boyacının önüne uzattı. Fırçalar gidip gelmeye başladı. Hülya'nın babası gazetesini açmış okuyordu. O sırada karşı sokaktaki kebabçı dükkânlarını sıyrıp gelen piyaz kokulu bir rüzgar gazeteyi uçurdu. Sancho koşup gazetenin üzerine bastı. Tam ayağını bastığı yerde Maliye Vekilinin resmi vardı. Adam yüzünü sanki Amerikan yardımının yetersizliğinden değil de Sancho'nun yüzüne basıp canını acıttığından ötürü ekşitmişti. Çingene oğlan, Hülya'nın babasının ayakkabılarını kadife ile gıcırdata gıcırdata parlatıyordu. Bu iş bitince karşı kaldırıma geçip Kavaklıdere'ye doğru yürüyüşe koyuldular.

Barikan otelinin sokağının önünde tesadüfen —Sancho'nun sezisi bu tesadüfü pek yutmamıştı ya— Selmin Hanımla onun kahverengi danuvası Diojen kaldırımında belirdiler. Selmin Hanım yürüyüş için, pantolonunun üzerine kalın bir dağ süveteri giymiş, ayaklarına ökçesiz spor iskarpinler geçirmişti. Birlikte yürümeye başladılar. Diojen, bütün danuvalar gibi sakin, uysal ve aşırı derecede sabırlı bir köpekti. Sancho onunla ilk defa Selmin Hanımların verdiği bir ziyafette masanın altında tanışmıştı. Selmin Hanım masanın altında sol iskarpinini çıkarmış, zarif ayağına biraz nefes aldırıyordu. Hülya'nın babası birden ayağını usulca onunkinin

yanına kaydırıldı. Kadın çoraplı ayağını kaçırdı. Ama adam öbür ayağını yakaladı. İki ayağının arasına adeta hapsetti. Kadının dizi ürperdi. Diojen'le Sancho birbirlerine bakmışlardı. Hülya'nın babası iki diziyile kadının dizini kısırmış, onu adeta yatıştırmıştı. Masanın üzerinde konuşuluyordu. Sancho, Selmin Hanımın çıkardığı iskaripini yakalamıştı, tokası ile oynamaya başlamıştı. Ama gözü kadının hapsedilmiş bacağına idi. Diojen bacaklara sırtını çevirip ön ayaklarını uzattı, başını onlara dayayıp gözlerini kapadı. Uşak kuşkonmaz servisini bitirdiği sırada Hülya'nın babası, peşkirini düşürdü, eğilip alırken Selmin Hanımın ince ayak bileğini yumuşak bir el hareketiyle okşadı.. . İşte o anda Sancho ömründe yapmadığı bir şey yaptı. Hülya'nın babasının elini ısırıldı. Adam canı yanmaktan çok, olmayacak bir şeyle, mesela yağmurun aşağıdan yukarıya yağması ile karşılaşmış gibi bir çığlık attı.

Eğildi, masanın altına baktı. Ama Sancho ordan —hem de kadının iskaripinini de alıp— çoktan sıvışmıştı. Selmin Hanım bunlar olurken ayak yordamı ile iskaripinini arıyor ama masanın altına eğilip bakmayı nedense uygun bulmuyordu. Sancho saklandığı kanapenin altında bunu seyrederken ensesinde ılık bir nefes duydu. Diojen bir ayağı ile onun sırtını okşuyor, ağzı ile iskaripini çekiyordu. Sancho direnmek istedi. Sonra onun ıslak ve yalvaran bakışlarına dayanamadı. İskaripini bıraktı. Ve iri danuva dört ayaklı bir hoşgörü sembolü gibi götürdü, tam krem şantiyeli çilek yenilip de kalkılacakken hanımının ayağının ucuna bırakıverdi. Sancho kadının heyecandan ne kadar terlediğini gidip değişmesinden çok önce, yine kokusundan anladı, gülümsedi. İşte şimdi Diojen'le yan yana yürürlerken bunları hatırlamıştı. Diojen'in bu hareketi, onun filozofluğuna olduğu gibi, kimbilir belki de buna benzer durumlara çok düşmüş olmanın alışkanlığına da verilebilirdi. Bu mesele kafasını çok kurcalamıştı. Af İkalarında yine o dört bacağı yan yana yürüdüğü bu ortamda Diojen'e bunu soracaktı ki —ama sorsa da Diojen'in acık bir cevap vereceği çok su götürür bir şeydi— evet tam bunu soracaktı ki Hülya'nın babası ile Diojen'in hanımı el sıkışıp ayrıldılar.

tiki tiki praf

tiki tiki praf

hani tak?

Selmin Hanımla beş yüz metre beraber yürümüş olmak Hülya'ya iki yıl daha döviz sağlamaktan daha mı az sevindirici?

hani tak?

hani tak?

Diojen kadar alçak gönüllülük gösterebilen, onun kadar alçakgönüllülük gösterebildiği halde bu kadar yapmacıksız kalabilen bir başka köpek tanı mıyordu.

tak'dan umudu kesince tiki tiki praf'la yetindi.

Gerekirse praf'sız bile olabilirdi ama Hülya'nın babası tiki tiki'siz kalabilir mi acaba? Hiç sanmam. Dünyanın en nankör yaratığı insanla en sadık yaratığı köpek arasındaki, dünya tarihi

kadar eski bu çözülmez sıkıfıkılık, aslında köpeğin insana değil, insanın köpeğe muhtaç oluşundan geliyor.

tiki tiki praf

Bütün mesele bu.

tiki tiki praf

Bütün mesele bu.

Peki, insan bu sadakate değer mi? O bambaşka bir konu. Diojenin Selmin Hanıma bağlılığı sanır mısınız ki, sadakatin vaazlarda, okullarda bunca övülmesinden ötürüdür. Hahay. Güleyim bari.

tiki tiki praf

Güleyim bari.

Sadakat, biz köpeklere moral bir tümlük sağladığı için, kendi içimizde bizi gelişmelerden koruyan bir tutamak olduğu için, dengesi hiç bozulmayan bir ruh huzuru yarattığı için.

İnsan sadece bir araç.

tiki ti'ki praf

İnsan sadece bir araç.

İşte hepsi bu kadar.

Oysa insanlar çoğu zaman yaptıkları gibi, işi nasıl ters yorumlarlar. Köpeklerine kendi kişiliklerinin damgasını vurduklarını sanacak kadar. Oysa bir hariciyecinin köpeği hiç de snop olmayabilir. Bir askerinki pekala filozof olabildiği gibi. Bir profesörün köpeği kütüphanenin yolunu bilmediği için ne kadar utandığını bizzat itiraf etmişti. Köpeklerin efendilerinden ayrı, hatta bazen onların tam zıddı bir kişiliği olamayacağını savunmak köpekleri insan derecesine indirmek değil de ne?

Gökte siyah bulutlar kümeleniyordu. Çankaya tarafı gece gibi kararmıştı.

Rüzgâr birden çoğaldı.

Şimşek çaktı. Büyük, bir gümbürtü ile gök gürledi.

Hülya'nın babası adımlarım sıklaştırmıştı.

tiki tiki tiki praf

tiki tiki tiki praf

Hızlı yürümek Sancho'nun zihnine küşayiş vermişti. Bir şimşek daha çaktı. Bu havada bir ormanda olacaksın, sarı, kahverengi, kıvılcık, bakır rengi, acık yeşil, nefsi, kuru kupkuru yapraklan çıtırdada çıtırdada yürüyüşe çıkacaksın. Tek başına. İhtişamlı yalnızlığın içinde her adımda daha yücelerek.

tiki tiki tiki praf

Hülya'nın babası yağmura tutulmamak için kaçıyor. Nerde biraz önceki kendine güvenli, güler yüzlü, yere sağlam basan hali.

Yağmur yağmayacak halbuki, öyle olsa kokusu Sancho'nun burnuna gelirdi. Sonra bu rüzgâr bulutlan dağıtır, bu da besbelli. Ne var ki arka ayaklan üzerinde ayağa kalktığından beri iç güdüsünü kaybedip akla özenen insan, bunu bile fark etmez olmuş işte. Akla tam varamamış, sezisinin köprülerim de yıkılmış. Lök gibi ortada kalmış.

Tehlike yokken kasıla kasıla yürür. İki şimşek çakıp bir gök gürlemeye görsün, o zaman selameti kaçışta bulur.

Sıkıştı mı kaçar insan.

kaç babam kaç

kaç babam kaç

Pancurları sımsıkı kapayış. Hayallere, anılara sığmış. Ya da hayatım iki ucundan yakan bir orji içinde tüketiş.

koş babam koş.

kaç babam kaç.

Bahçe kapışma ilk varan Hülya'nın babası oldu. Bahçeyi aşip merdivenleri çıktılar. Adam anahtarla kapıyı açtı.

İçerde radyo çalışıyordu. Sıcağı iyice içine sindirmiş hereke halısının üzerinde ilerlediler. Hülya'nın annesi geldiklerini duymamıştı. Telefonda biriyle gevrek gevrek konuşuyordu.

Onları birden fark edince nedense çok korktu.

Yine nedense telefonu hemen kapadı. Geldi kocasını öptü.

Adam her sokaktan gelişte bunu adet edinmişlerdi. Sevgileri güya böylece perçinleşmiş oluyordu.

Sancho yere çömeldi. Sol arka bacağı ile boynunu kaşımaya başladı. Sonra Hülya'nın annesi ile babasına uzun uzun baktı. Dilinin ucuna bir şey geldi ama... Havlamadı. Sıçradı, köşedeki kanepenin üzerine çıktı. Pencereden dışarı bir göz attı. Vakit öğle olduğu halde, her yer hüzünlü bir akşam loşluğu içinde. Çankaya tarafında şimşeklerin bini bir para.

Sanki bir dev, bu tepelerin ardında durmadan çakmağını çakıyor ama bir türlü sigarasını yakamıyordu.

Hikâyenin B1 Düzeyine Sadeleştirilmiş Hali

-SANCHO'NUN SABAH YÜRÜYÜŞÜ-

tiki tiki praf (Köpek yürür.)

Tadını çıkara çıkara güneşli kaldırımında yürüyordu. Bazen kendi etrafına bakınırdı. Mutluluğunun tam olması için bunu yabancılarda da görmeliydi.

Yanlarından güle oynaya üç kız geçti. Onları kokularından tanıdı. Devlet bale okulunun öğrencileriydiler. Hülya burs alıp Londra'ya gitmeden önce sık sık eve gelirdi. Birlikte çalışıyorlardı. Uzaklaşan kızların ayak bileklerine baktı. Geceleri bu ayaklar da Hülya'nın bilekleri gibi bale şeklinde mi uyur acaba, diye düşündü.

Alman Büyükelçiliğinin kapısında Graf'la selamlaştılar. Graf, son kaniş modasına göre gür kıvrıkcık tüylerini belden aşağı tıraş ettirmişti. Belinden yukarısını aslan saçları gibi kabartmış. Yüksek askeri rütbeli Von Mackenzen'i hatırlatan beyaz bıyıkları yakışmış. Kaldırımın yanında Büyükelçiliğin arabası duruyordu. Şoförle bahçıvan arabasının ön sol lastiğini şişiriyorlardı. Şişire şişire lastiğin havasını yerine getirdiler. Graf ve konsolos arkaya oturdular. Araba süslü, gösterişli bir hışırtı ile asfaltta uzaklaştı.

Dünyada yağışsız bir havada yürümekten güzel şey var mı? Gel gör ki, kaldırımlar kaldırıma benzemiyordu. İnsanlar gibi köpeklerin de kültürü, görgüsü, düşünüş tarzı, hayal şekli, sıkı sıkıya kaldırımlarla ilişkilidir.

Bir inşaat yapıcısı malzemeden çalarsa.

tiki tiki praf

Önce yollar bozulur,

tiki tiki praf

Sonra topuklar çarpılır,

tiki tiki praf

Sonra kafalar yamulur.

Düzenler eciş bücüş olur

Sonra inşaat yapıcıları malzemeden çalmaya başlar.

tiki tiki praf

Büyük Millet Meclisi'ne giden yolun önündeki açıklıkta Hedi ile göz göze geldi. Bu üzüntülü gözlü beyaz pekinuva her zaman olduğu gibi yine başına mavi kurdele sarmıştı. Hedi'nin hanımı kış Saint Moritz'de yazı Biarritz'de geçirmesine rağmen kibrit çöpü gibi ince bacaklıydı. Kadının ruh hali karmaşıktı. Zürihli bir psikiyatrist kadına "Canınız sıkılınca, bir şeye

üzülünce bağırın, çağırın içinizi köpeğinize boşaltın.” diye söylemiş. Kadın bu tedavi ile iyileşmiş. Şimdi de zavallı Hedi sinir hastası oldu. Hedi'nin bu talihsiz yaşamını bilmeyen sokak köpekleri onun olur olmaz göz kırpmak huylarını yanlış yorumluyorlardı. Sonra da peşinden gidiyorlardı.

tiki tiki praf

Tiki tiki'lerini prafsız bırakan bu aksamanın farkına dalmış düşündüğü için Sancho geç varmıştı. Olduğu yerde iki kere kendi kendine döndü. Sonra başını yerde hızlı hızlı geri döndürdü. Hülya'nın babası durdu. Biriyle konuşuyordu! Bu da kim? İyi bir terziden çıktığı halde erkek şalvarına benzeyen pantolonu vardı. Avrupa malı ayakkabıları vardı. Bu ayakkabıları ilk defa gördü. Başını kaldırıp baktı. Devetüyü palto ile siyah rölöve şapkayı görünce anladı. Bu adam kasaba avukatıydı. Yeni milletvekillerinden biri olmalı. Böyle tükürük saçtığına bakılırsa ya politikadan konuşuyor ya birini batırıyor, hakkında kötü konuşuyordu. Hülya'nın babası bir şey söylemiyordu. Adamın sözlerinde hata bulmak için pusuda hazır bekliyordu. Sancho kaldırımıyla iki adamın arasında mekik dokuyordu, gidip geliyordu. Hülya'nın babasının olduğu yerde sabırsız gibi davranıyordu. Adamın ayakları dibinde hırladı. Kasaba avukatı milletvekili o kadar dalmıştı ki, korkmak aklına gelmedi. Adam çok konuştu. Sancho Altes'i tam aklından geçiriyordu ki onunla karşılaştı. Hikmet Beyin bu saf kan Pakistan tazısı, elektrik prizini yalamıştı. Elektrik akımına kapıldığı günden beri, sırtı sürekli sızlıyordu. Zavallı çok zayıflamış. Feri kaçmış gözlerinin, görmez olmuştu. Büsbütün sarkmış uzun tüyleri ile babasının bol ceket giymiş çocuğa benziyordu. Yine hastaneden geliyor olmalı.

tiki tiki praf

Dövizi uzatma işi görüşülmüş olmalı ki, Hülya'nın babasının keyfi yerine geldi, mutlu oldu. Islık çalıyordu. Evden çıktığından beri orta yerinden tuttuğu şemsiyesini şimdi iki adımda bir havada sallıyordu. Sonra yere dayıyordu.

Güvenpark'ının önünde Belçika Büyükelçiliğinin Greyhound'ları ile karşılaştı. Her zaman olduğu gibi arkalarında üniformalı görevli vardı. İsabella ile Mirella, bu iki kız kardeş hem diplomat topluluğunun hem de Ankara köpek sosyetesinin en rüzgârlı güzelleriydiler. İkisinin de karşı konmaz bir kokbenisi vardı. Ankara kalesini, Gençlik parkının köprüsünü, Ulus alanındaki anıtı yahut Operayı arka fon olarak alan birçok portreleri, uluslararası köpek dergilerine dört renkli kapak resmi oldu. Sancho'nun yanından geçerken belli belirsiz selam verdiler. Süzgün gözleri, çekik karınları ve upuzun bacakları ile sanki yürümüyordu. Vücutlarıyla neşeli bir şarkı söylüyorlardı. Sancho onları uzaktan görür görmez heyecanlanmıştı. Ama dalmış başka yere bakıyor gibi yaptı. Şimdi birden yanından geçerken fark etmiş, ısrarsız bir selamla karşılık verdi.

Sancho ağaç dibine gidecekti. Ne var ki, bu hareketi yanlıştı. Daha doğrusu bir tanıdık görse şehvet düşkününü köpeklerden sanabilir düşüncesi onu alkoydu, gitmesini engelledi.

tiki tiki praf

Başka şeyler düşünmeli.

Tak!

Sancho burnunu sert bir baş hareketi ile havaya kaldırmaya başladı. Daha sonra bu vurgulamaya kuyruğu da katıldı. İlk tak'da kuyruğunu sağa, ikincide sola büktü. Sonra sonra başka tempolar keşfetti. İki defa üst üste sol. İki defa üst üste sağ.

Gelen geçen ona bakmaya başladı. Sancho onları şaşırtmak için bu hareketine devam ediyordu. Bakışlar kendini deli sandı. Sancho şaşkınlıklarından dolayı gülmesini zor tuttu. Bir ara gözü Semiramis'e ilişti, onu gördü. Müsteşar beyin bu kahverengi buldoğu dilini çıkardı Kendi burnunun ucunu yaladı. Akli sıra onunla alay ediyordu. Oysa kendi tüyleri ile hiç uyumlu olmayan bir yelek giymişti. Hava yağmurlu olmadığı halde ayaklarına gri ayakkabılar giymişti.

tiki tiki praf

Gündoğusuna benzer acayip bir rüzgâr çıkmıştı. Güneş şimdi bir kapıyor, bir açıyordu.

Kızılay'ın önünde Kastor'u fark etti. Kastor ona önce hayretle, sonra ayıplayarak baktı. Başını iki yana salladı. Gözlerini yumdu yine açtı. Bunun bir rüya olmasını istiyordu sanki. Kastor kuralları kitaptan ezberleyen vekiller, ya da taşralı memurlar gibi sivri derecede nazik bir Chow Chow'du. Ama buna rağmen, yine de annesinin çoban köpeği olduğunu gizleyemediği zamanlar oldu. Sancho, Kastor'un önünden geçerken daha çok hırladı.

tiki tiki praf

hırrrrr tak

Sabah öğretiminden dönen Polis Koleji'nin stajyer köpekleri tam bu sırada karşıdan göründüler. Hepsi de kanlı canlı, iyi besiliydiler. Sancho onları fark etti. Taburun önünde giden iki polis köpeği birden durdular. Bu işte bir iş, gariplik var diye şüpheli şüpheli bakındılar. Son günlerde her şeyden daha kolay şüpheleniyorlardı. Onlar durunca bütün herkes durmuştu. Hepsi başlarında giden iriyarı, siyah bıyıklı polise baktı. Ondan emir bekliyorlardı.

Sancho bütün köpekleri severdi. Bekçi köpeklerinin mitolojik atası Cerberos'u severdi. Misyoner Saint Bernard'ları, örnek sadakati ile klasik okuma kitaplarının unutulmaz köpeği Yorkshireli Lassie'i severdi. Anafartalar caddesindeki dilenci köpeklerine kadar her köpeğin sevilecek özelliğini bulurdu. Ancak ve ancak nefret ettiği iki cins köpek vardı. Av köpekleri bir, polis köpekleri ikincisiydi. Kurbanlarını efendilerinin ayağına atıp, emir dinlerlerdi. Çanak yalayıcı yaratıklar onca köpeklik tarihinin yüzkarasıydılar. Bu küçümsemeyi bakışlarına yansıttığı için av ve polis köpekleri ile arası her zaman hırıltılı olmuştu.

Polis köpekleri ön ayaklarını germiş biçimde durdular. Sekizi bir tek koro halinde hırlamaya başladılar.

Sancho gittikçe yanlarına yaklaştı. Hisleri “kes artık bu oyunu” dediği halde erkeklik gururu “devam et aldırma” dedi. Gözlerini kapadı. Ne olursa olacaktı artık.

Tiki praf hırrrr tak seslerini kesmedi.

Köpeklerin öğretmeni iriyarı, siyah bıyıklı polis birden diğer polislere hareket emri verdi. Polis köpekleri kaldı. Homurdana homurdana yollarına devam ettiler. Yalnız taburun en arkasındaki çilli yüzlü, kanlı gözlü bir kurt köpeği dönüp dönüp Sancho’ya baktı. Sanki tenhada sakin bir köşede görünce öcünü almak için yüzünü öğrenmeye çalışıyordu.

Onlar uzaklaşınca Sancho rahat bir nefes aldı. Atatürk Bulvarında sosyete köpeklerinin sokağa çıktığı zamanda polis köpekleri ile hırlaşma ve sonunda hırpalanma saygınlığını sarsabilirdi. Kalbi biraz önceki heyecandan dolayı boynunda attı. Bu yüzden Hülya’nın babasının adımlarına kendi adımlarını zor uyduruyordu. Bereket, Hülya’nın babası gazetecinin önünde durdu.

Sabah yürüyüşü Göreme sokaktan Sıhhiye'nin köşesindeki gazetecinin önüne kadar uzanırdı.

Hülya’nın babası bir dergi, iki de gazete aldı. Sonra ayakkabılarını Çingene bir boyacının önüne uzattı. Hülya’nın babası gazeteyi açtı ve okudu. O sırada karşı sokaktan gelen rüzgârdan dolayı gazete uçtu. Sancho koşup gazetenin üzerine bastı. Tam ayağını bastığı yerde Maliye Vekilinin resmi vardı. Adam yüzünü sanki Sancho’nun yüzüne basıp canını acıttığından dolayı ekşitti. Çingene oğlan, Hülya’nın babasının ayakkabılarını kadife ile gıcırdata gıcırdata parlatıyordu. Bu iş bitince karşı kaldırıma geçtiler. Kavaklıdere’ye doğru yürüyüşe koyuldular.

Barikan otelinin sokağının önünde tesadüfen Selmin Hanımla onun kahverengi danuvası Diojen kaldırımında belirdiler. Selmin Hanım yürüyüş için, pantolonunun üzerine kalın bir dağ süveteri giydi. Ayaklarına ökçesiz spor ayakkabılar geçirdi. Birlikte yürümeye başladılar. Diojen, bütün danuvalar gibi sakin, uysal ve aşırı derecede sabırlı bir köpekti. Sancho onunla ilk defa Selmin Hanımların verdiği bir ziyafette masanın altında tanışmıştı. Selmin Hanım masanın altında sol ayakkabısını çıkarmış, zarif ayağına biraz nefes aldırıyordu.

Masada oturdular. Adam kadına bakıyordu. Uşak kuşkonmaz servisini bitirdiği sırada Hülya’nın babası, havlusunu düşürdü. Eğilip alırken Selmin Hanımın ince ayak bileğine dokundu. İşte o anda Sancho ömründe yapmadığı bir şey yaptı. Hülya’nın babasının elini ısırды. Adam canı yanmaktan çok, olmayacak bir şeyle, mesela yağmurun aşağıdan yukarıya yağması ile karşılaşmış gibi bir çığlık attı.

Eğildi, masanın altına baktı. Ama Sancho oradan —hem de kadının ayakkabısını da alıp— çoktan sıvıştı, gitti. Selmin Hanım bunlar olurken ayağı ile ayakkabısını aradı. Ama

masanın altına eğilip bakmayı nedense uygun bulmuyordu. Sancho saklandığı kanepenin altında bunu seyretti. Ensesinde ılık bir nefes hissetti. Diojen bir ayağı ile onun sırtını okşuyor, ağzı ile ayakkabısını çekti. Sancho direnmek istedi. Sonra onun ıslak ve yalvaran bakışlarına dayanamadı. Ayakkabıyı bıraktı. Ve iri danuva dört ayaklı bir hoşgörü sembolü gibi götürdü. Hanımının ayağının ucuna bırakıverdi. Sancho kadının heyecandan çok terlediğini önceden, yine kokusundan anladı, gülümsedi. İşte şimdi Diojen'le yan yana yürürlerken bunları hatırladı. Diojen'in bu hareketi, onun filozofluğuna olduğu gibi, kim bilir belki de buna benzer durumlara çok düşmüş olmanın alışkanlığına da verilebilirdi. Bu mesele kafasını çok kurcalamıştı. Af ilalarında yine o dört bacağın yan yana yürüdüğü bu ortamda Diojen'e bunu soracaktı. Ama sorsa da Diojen'in vereceği cevap çok su götürür bir şeydi, açık olmayacaktı. Hülya'nın babası ile Diojen'in hanımı el sıkışıp ayrıldılar.

Selmin Hanımla beş yüz metre beraber yürümüş olmak Hülya'ya sevindirici geldi.

hani tak?

Diojen kadar alçak gönüllülük gösterebilen ve bu kadar yapmacıksız kalabilen bir başka köpek tanımadı.

tak'dan umudu kesince tiki tiki praf'la yetindi.

Gerekirse praf'sız bile olabilirdi ama Hülya'nın babası tiki tiki'siz kalabilir mi acaba? Hiç sanmam. Dünyada en eskiden beri köpekler ve insanlar sıkıfıkıydı. Birbirlerinden hiç ayrılmamışlardı.

tiki tiki praf

Bütün mesele buydu.

Peki, insan bu sadakate değer mi? O bambaşka bir konu. Diojen'in Selmin Hanım'a bağlılığını sadakatin konuşmalarda, okullarda bunca övülmesinden dolayı olduğunu mu sanır mısınız?

Hahahay

Güleyim bari.

Biz köpeklere moral sağladığı için insanlara sadakat duyarız.

İnsan sadece bir araç.

tiki ti'ki praf

İnsan sadece bir araç.

İşte hepsi bu kadar.

Oysa insanlar çoğu zaman yaptıkları gibi işi ters yorumlarlar. Köpeklerine kendi kişiliklerinin damgasını vururlar. Oysa bazı köpekler hiç de züppe olmayabilir. Bazen askerin köpeği filozof olabilir. Bir profesörün köpeği kütüphanenin yolunu bilmediği için çok utandığını

itiraf etmişti. Köpeklerin efendilerinden ayrı kişiliği olacağını savunmak insan seviyesinde saymaktır.

Gökte siyah bulutlar kümелendi. Çankaya tarafı gece gibi karardı.

Rüzgâr birden çoğaldı.

Şimşek çaktı. Büyük, bir gümbürtü ile gök gürlledi.

Hülya'nın babası adımlarım sıklaştırmıştı.

tiki tiki tiki praf

Hızlı yürümek Sancho'nun zihnine ferahlık verdi. Bir şimşek daha çaktı. Bu havada bir ormanda olacaksın, sarı, kahverengi, kırmızı, bakır rengi, acık yeşil, nefti, kuru kupkuru yaprakları çıtırdada çıtırdada yürüyüşe çıkacaksın. Tek başına. İhtişamlı yalnızlığın içinde her adımda daha yücelerek.

tiki tiki tiki praf

Hülya'nın babası yağmura tutulmamak için kaçıyor. Nerde biraz önceki kendine güvenli, güler yüzlü, yere sağlam basan hali.

Yağmur yağmayacak olsa Sancho bunu fark ederdi.

İnsan tehlike yokken kasıla kasıla yürür. İki şimşek çakıp bir gök gürllemeye görsün, o zaman selameti kaçışta bulur.

Sıkıştı mı kaçır insan.

kaç babam kaç

Pancurları sımsıkı kapayış. Hayallere, anılara sığınır.

koş babam koş.

Bahçe kapışma ilk varan Hülya'nın babası oldu.. Bahçeyi aşır merdivenleri çıktılar. Adam anahtarla kapıyı açtı.

İçerde radyo çalışıyordu. Sıcaklığı iyice içine sindirmiş hereke halısının üzerinde ilerlediler. Hülya'nın annesi geldiklerini duymadı. Telefonda biriyle gevrek gevrek konuşuyordu.

Onları birden fark edince nedense çok korktu.

Yine nedense telefonu hemen kapadı. Geldi kocasını öptü.

Adam her sokaktan gelişte bunu adet edinmişlerdi. Sevgileri güya böylece perçinleşmiş, pekiştirmiş oluyordu.

Sancho yere çömeldi. Sol arka bacağı ile boynunu kaşdı. Sonra Hülya'nın annesi ile babasına uzun uzun baktı. Dilinin ucuna bir şey geldi ama... Havlamadı. Sıçradı, köşedeki kanepenin üzerine çıktı. Pencereden dışarı bir göz attı. Vakit öğleydi. Çankaya tarafında şimşeklerin bini bir para gibiydi.

Sanki bir dev, bu tepelerin ardında durmadan çakmağını çakıyordu...

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : Muharrem HARMANDAR

Doğum Tarihi : 08.02. 1996

E-mail : mharmandar.mh@gmail.com

Öğrenim Durumu :

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Türkçe Öğretmenliği	Mersin Üniversitesi	2014-2018
Yüksek Lisans	Yabancı Dil Olarak Türkçe Eğitimi	Mersin Üniversitesi	2018-2020